Sud

Revistă editată de „Asociația pentru Cultură și Tradiție Istorică Bolintineanu"

1-2

NR. 1-2 (274-275) • ANUL XXVIII • Ianuarie-Februarie 2024

Publicată cu sprijinul Primăriei și Consiliului Local Bolintin Vale

www.revistasud.ro

Viziune

de Benedict Corlaciu

Rostogolește-mi ochii, până-n fund.
Și dă-i de-a dura, dă-i, țară, popas !

Vreau întuneric, să-mi inund cu unda lui, ca-n jocul de compas, privirea vulpilor ce-mi ronțăiesc alunele din piept.
Vezi balta ceea, dinainte – drept
în furca cerului – și vezi
cum apa vânătă țâșnește-artezian ?
În dreapta – uită-te – așa-i
ca stelele s-au adunat ca vitele-n cirezi
și vin încet la strunga zorilor ?
Privește-n stânga, niște dungi gălbui: acolo dorm, sleiți de-atâta drum aerian, șerpii zărilor – cu două capete.

Solzii lor nu stau în văzul orișicui, numai cei ce știu să plângă și să bea îi pot zări când bobii-s în triunghi (încolo, nu-i găsește nimenea).

Și, când te uiți în foc meridian, desprinzi obrajii mohorâți ai lunei: așa-s de necăjiți, de galbeni și de supți, că parcă-s dintr-un somn cu nedormire rupți.

Mai scoate sticla cu coniac din sân, ca să-i stropim coloare rumenă de zi.
A doua noapte nu știu când va fi, cum nu știu jocul bobilor, nici cui i se va stinge para ochiului.

Editorial

Instituții

Vasile GRIGORESCU

Mai zilele trecute a stârnit ceva zarvă vestea că stema Capitalei ar fi „greșită", căci sfântul reprezentat pe ea nu ar fi cel care trebuie. Discuția din spațiul public s-a stins repede, semn că subiectul era unul derizoriu în fața mulțimii de probleme în care suntem afundați. Totuși, e clar că stema se va modifica, pentru că dacă interesele unei anume instituții o cer, tradiția, bunul simț sau opiniile specialiștilor contează prea puțin. Iar dacă în această privință mi s-ar aduce drept motivare metodologia întocmită de Comisia Națională de Heraldică, Genealogie și Sigilografie a Academiei Române privind realizarea heraldicii teritoriale, care într-adevăr are un punct ce prevede că „Se va respecta cu prioritate tradiția heraldică locală, dar cu obligația de a se revizui eventualele compoziții greșit alcătuite în perioadele anterioare", îmi voi permite să devin sarcastic și să ripostez cu un alt punct al amintitei metodologii („Se pot introduce elemente heraldice noi, acolo unde evoluția comunității a înregistrat o transformare de însemnătate majoră, de interes național"), propunând, în spiritul epocii pe care o trăim, ca pe stema Capitalei să fie blazonată o baterie „Patriot" sau pe „sfântul" Unchi Sam. Uităm prea ușor că în vremea lui Cuza, la momentul adoptării stemei „greșite", București era încă un oraș al Imperiului Otoman, pe când acum, în secolul XXI, este o capitală europeană multiculturală și ar trebui să dea dovadă de mai multă diplomație când apelează la cele sfinte pentru afirmarea identității locale.

Oricum ar fi, este doar o opinie, însă ceea ce mă îngrijorează cu adevărat este că asistăm la asaltul unor instituții asupra „civililor". Spre exemplu, „apeviștii" – pentru cine a uitat, termenul provine din acronimul APV (Armată Pe Viață) – ar dori să ne vadă iarăși pe toți militari în termen, crezând că s-a uitat ce calvar, batjocură și pierdere de timp a însemnat serviciul militar obligatoriu. Mă întreb, dacă respectivii dau dovadă de atâta îngrijorare că nu mai au pe cine să comande spre o moarte inutilă, de ce se permite „apeviștilor" să se pensioneze la 50 de ani cu pensii speciale, în plină putere și experiență, în loc să se procedeze ca în cazul „pifanilor", care așteaptă vârsta de 65 pentru a beneficia de o mai mult decât muncită pensie contributivă ? Dacă deranjează expresia „moarte inutilă" de mai înainte, vă voi întreba cu ce ne-am ales în urma sutelor de mii de români morți în cel de Al Doilea Război Mondial ?

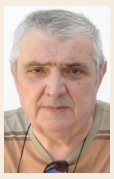
Prin alte părți, instituțiile au viziuni mai pacifice în privința prezervării identității naționale. Astfel, Real Academia Española promovează intens, prin toate canalele, utilizarea cuvintelor propriei limbi în defavoarea unor anglicisme precum *sandwich*, *casting*, *blog*, *flashback*, *copyright* etc., oferind numeroase exemple „de bună practică". Argumentul: limba „castiliană sau spaniolă este printre cele mai complexe și mai complete limbi ale pământului" și nu are nevoie de importuri. Aceasta în condițiile în care vorbitorii nativi de „castellano o español" depășesc miliardul și nu se întrevede, precum la noi, pericolul pierderii uzului limbii...

În acest context, nu-mi mai rămâne decât să amintesc cuvintele unui mare român și generos mecena, al cărui nume, din păcate, nu mai stârnește emoție în sufletele contemporanilor. Donând Clujului colecția sa, care va sta la baza primului muzeu de artă românesc din Transilvania recent unită cu Țara, Virgil Cioflec, un om al plaiurilor bolintinene, își exprima convingerea că „realizările plastice ale artiștilor noștri vor contribui la cultivarea spiritului de conciliațiune între neamuri, atât de necesar în împrejurările politice actuale ale Ardealului".

Așadar, în viziunea lui Virgil Cioflec, prin artă, prin cultură, se ajunge la pace și „conciliațiune între neamuri". Urmând acestui precept, în fața unor granițe pe care istoria ne învață că sunt efemere, ai noștri guvernanți în loc de arme ar fi făcut bine să ne investească banii și priceperea în prezervarea identității românești, prin cultură și educație, oriunde s-ar afla purtătorii ei.

Despre Virgil Cioflec vom mai auzi, pentru că la 150 de ani de la nașterea sa revista „Sud" și Bolintinul doresc să-i reînvie amintirea.

Nicolae Dan Fruntelată, *Să ții în mână pasărea istoriei* pag. 3

Titus Vîjeu, *Cavalerul speranței* (Jorge Amado) pag. 4

G. Apostoiu, *Iarin, regele trist al valsului* pag. 5

Florentin Popescu, *Dan Grădinaru și ambiția întregului* pag. 8

Nicolae Scurtu, *Impresiile lui Alexandru Marcu despre cetatea Soroca* pag. 9

Ioana Ruxandra Fruntelată, *„Banii miresei" în „lada de zestre" antropologică* pag. 12

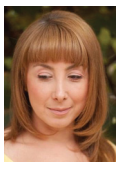
Șerban Codrin Denk, *Valentin Talpalaru sau exegi monumentum* pag. 15

Gheorghe Dragomir, *Ucraina – partener de încredere al UE, ori într-o rivalitate istorică periculoasă cu vecinii săi ?* pag. 16

Rodica Lăzărescu, *Ai uitat că sunt ploieștean, Năică !* (In memoriam Vasile Fanache) pag. 18

Mona Dobrișan, *„Gertrude" de Radu F. Alexandru, regia Silviu Purcărete* pag. 21

Emil Păunescu, *Profesori și elevi ai unei școli de elită* pag. 26

Vasile Grigore, *Mocsony-Stârcea, familia Hubert și Bolintinul în august 1944* pag. 28

circumscrieri

Alexandru Cazacu

Underground

Raportul dintre cultura oficială „vizibilă", aflată la suprafață, *uppergroundș*i cea „din subteran", *underground*, a suscitat un interes deosebit mai ales de când aceasta din urmă s-a manifestat într-o perioadă de opresiune politică. Dar nu numai. O atare tensiune se regăsește astăzi în interiorul unor straturi sau substraturi sociale. Pe bătrânul continent, cu cele două sau mai multe viteze ale sale, decalajul dintre limba de lemn a trecutului și cea de nisip a prezentului în spațiul public pare adesea nul. Mai ales când trăsăturile disruptive ale digitalizării provoacă și ne îndepărtează nu atât de civilizația bibliotecii, cât mai ales de auspiciile dialogului firesc. Astfel, reapariția fenomenelor și grupurilor „marginale" (excluzând extremismele) cu toată atomizarea lor, este un proces firesc și dezirabil, ca factor de minimă reglare cvasiautomată a sistemelor comunitare.

Chiar și în nefericitul context al conflagrației apărute recent în Europa, puțini analiști au fost dispuși să elaboreze investigații solide asupra părții de est a vechiului continent. Anul trecut, autorul polono-american Jacob Mikanowski a propus lucrarea „Goodbye Eastern Europe – An intimate history of a diveded land" în care arăta cum acest teritoriu este dominat de o mare diversitate etnico-lingvistică, beneficiind de un eclectism religios într-o zonă ce a fost mai degrabă supusă imperiilor decât independentă. Autorul consideră, opinie desigur discutabilă, că încet, această regiune este pe cale de a fi absorbită în conglomeratul mentalo-economic al celorlalte țări din Vest.

Istoriile tragi-comice, spune autorul, reprezintă „o adevărată *lingua franca* a identității acestei zone, altminteri difuze". Iar doi poeți, aflați din fericire în plin proces de recuperare, cu un destin la care este bine a reflecta și cu o literatură ce merită adusă în atenția publicului par să confirme fraza anterioară. În plus, ei dovedesc cum ciclul de viață al unui produs cultural *underground* trece din planul marginal în cel principal.

Sergiu Vaida (1957-1997) a fost un poet și gazetar care s-a format în cadrul cenaclului „Iosif Vulcan" din Oradea, publicând sporadic în reviste, dar fiind o tumultoasă prezență în mediile „poeților furioși" din orașului vestic. Cu o biografie învăluită într-un relativ mister rămâne unul dintre acei autori prin care „you can see a generation". Un excelent recitator, devorator de lecturi și un causeur ce putea vorbi nopți întregi despre literatură, Vaida devine un scriitor admirat de confrații tineri. O vreme, după evenimentele de la sfârșitul anului 1989 practică cu frenezie gazetăria. Însă nu reușește să-și adune într-un volum versurile până la sfârșitul său tragic survenit la patruzeci de ani. La Oradea, începând de anul trecut a luat naștere în amintirea sa clubul de lectură „Pragul Vaida". Rămâne o voce lirică singulară în panoplia autorilor optzeciști. Frondeur și teribilist s-a spus că realizează numere de prestidigitație cu vervă șamanică ce urmăresc linia unui cap compas al eului integrat într-o vivacitate onirică centripetă. Obiectele, în cazul lui Sergiu Vaida, devin anti-utilitariste și au propria lor viață. Geometria compulsivă a mesajului se desfășoară într-o atmosferă ce amintește de scrierile lui A.T. Hoffman și Maurice Maeterlinck. O imaginație barocă este trăită obsesiv, iar un acut sentiment al angoasei existențiale se desfășoară liric prin mizanscene pline de vervă și ritm: „Dimineața găsesc cenușă la picioarele mele,/ dimineața se deschide larg și vine o pasăre/ și se uită fix în ochii mei, eu îmi amintesc astă-noapte/ mi-a bătut cineva la ușă, am fugit să-i deschid (afară/ bezna ondulându-se) îmi amintesc treceam/ prin trunchiul de copac gol pe dinăuntru rostogolit demult/ din pădurea în pantă și-atunci de ce prin somn/ bătăi în lemn mai aud și cine fuge în locul meu/ să deschidă" (*Mnemotehnica*)

Tot la patruzeci de ani a plecat în neființă și **Ion Monoran** (1953-1993) și tot fără a-și vedea un volum de versuri publicat. Tânărul cu „vântul în plete și cu pumnii ridicați" a fost unul dintre cei mai cunoscuți și rebeli membrii ai cenaclului studențesc „Pavel Dan" din Timișoara. El nefiind niciodată student. Exmatriculat în ultima clasă de liceu pentru trecerea frauduloasă a frontierei este nevoit să accepte slujbe epuizante fizic, fiind în ultimii ani ai regimului comunist fochist la o centrală de bloc. Dar nu a descurajat în a dedica o imensă energiei liricii sale. Devine un poet insurgent și autodidact, având acea „vitalitate disperată" despre care vorbea Pasolini. Joacă un rol important și în zilele fierbinți ale revoluției din orașul de pe Bega când este un adevărat leader al grupurilor de manifestanți. Întotdeauna s-a putut vedea la Monoran un permanent efort pentru inovație și originalitate. Fronda juvenilă în expresie releva un *messagio poetico coinvolgente* care mergea împotriva culturii oficiale. Unii critici afirmă că doar o anumită conjunctură a făcut ca acest autor să nu fie cotat și receptat drept unul din cei mai importanți poeți români optzeciști. O stradă din Timișoara și un festival de poezie din orașul natal îi poartă numele. Monoran propune o formulă lirică surprinzătoare, nemetaforizată, impetuoasă și plină de originalitate rezultată din lectura internalizată a entuziastei poezii americane *beat*, dar și din etica versurilor scriitorilor germani din Banat: „Am crezut în tine câmpie arsă de soare/ spre seară/ ca un vagabond într-o flanelă roșie/ ocolind satele/ înainte și-napoi sărind peste Timiș/ izbindu-te la tot pasul/ de stâlpii de înaltă tensiune/ sau de tractoare și pluguri./ Am crezut în tine cu o dragoste teribilă/ Citind ziarele la voia-ntâmplării/ nebănuind că gustul epocii ar putea schimba/ complet tradiția/ neînțelegând că pentru tine destinul/ nu e un abis chiar dacă deschide/ o perspectivă asemănătoare/ și că atâta timp cât se vor construi orașe/ și fabrici, noile generații vor fi silite să înțeleagă/ că prezentul nu-l va putea schimba nimeni./ Am crezut în tine/ Ca un animal de povară mare și prost/ cu ochii blânzi ai linsului de sare buimăcit că nu mai există distanțe/ între satele noastre depărtarea părând a fi/ o încăpere pustie până-n albăstrime." (*Ca un vagabond într-o flanelă roșie*)

Cei doi trubaduri postmoderni, fiecare dintre ei având soarta unui *poet-maudi*, au reușit, activând într-o zonă *underground*, să-și clădească sinele cu ajutorul propriilor traume. Acum știm că decalajul dintre ei și societatea în care au trăit le-a fost fatal, dar nu inutil. Adevăr ce trebuie mereu confirmat de noi toți. Căci duelurile dintre democrații și autocrații, la nivele și forme variate de expresie, vor fi la ordinea zilei. De azi și de mâine.

pretexte

Gabriel Dragnea

„...aripa casei, jumătate zăpadă, jumătate văzduh"

Citind din *Poeți români de azi* a criticului Gheorghe Grigurcu am ajuns la paginile dedicate poetului Liviu Călin, file în care am descoperit câteva metafore citate din poeziile lui care m-au determinat să-l caut pentru a-l cunoaște mai în amănunt: „Ca o vulpe ora trece/ prin venele mele" sau „Am aprins ultimul cărbune/ (…) îl țin în palmă,/ de frica lupilor/ care mi-au zgâriat numele pe copaci". Și l-am găsit la fel de rătăcit, asemenea tuturor acelora pe care i-am convocat în spațiul rezervat pentru a se prezenta în grabă însoțiți de mostre ale inspirației lor. Pagină cu pagină, i-am străbătut gândurile cu o lăcomie rudă cu disperarea. Parcă nu mai primisem de multă vreme doza de metaforă și sevrajul se făcea remarcat în atitudinea care nu accepta întreruperi, prins și agitat între cuvintele așezate în volumul Spirale parcă discret și timid, figurile de stil fiind popasuri pentru noi exerciții de admirație. „Pagina albă o acoperi cu mâna/ și vezi în ea cuvintele nescrise,/ rotunde și roșii ca ochiul de iepure…/ Le știi pe toate, le-ai desenat pe nisip și pe carte,// Le-ai sunat în ureche/ să nu-ți fie teamă de tine/ și nu mai vor să te-asculte./ Fug unul de altul cuvintele tale nescrise// ca păsările când știu vânătorii." (*Pagina albă*, din vol. Spirale, Ed. Pentru Literatură, 1965).

Ca-ntr-un ring al trăirilor intense, neputința creatorului lasă loc curajului, nerăbdării lui de a fi portavocea originală în dezvăluirea mereu tulburătoarei și minunatei reînvieri a naturii, primăvara, mereu o broderie fină de emoție și culoare pe trupul pământului. „Ora e tulbure, ca mărgeanul în ape,/ o umbră albastră sau verde cu puțină lumină – / cât a rămas printre arbori și case/ din soarele zilei de martie./ Dar nu poți, cum stai la fereastră/ și auzi vântul tăind mătasea grădinii,/ blând, ca un bătrân gospodar, să nu duci mâna la gură,/ ca și când ai vrea să cânți/ sau să șoptești ceva unui prieten,/ că mâine,/ zborul păsărilor va fi mai aproape de pământul/ din care ies aburii ierbii curate." (*Anotimpul începe*, din vol. Spirale, Ed. Pentru Literatură, 1965).

Douăzeci de ani mai târziu, metafora devine mai elaborată, lasă loc interpretărilor variate pe tema vieții și a morții, a resemnării, a căderii în neputință: „Rostogoliri de bolovani, se-aud în văi cu umbre și ferigi/ cad peste tine ani/ și dacă strigi/ ecoul moare între stânci./ Ai vrea să-l vezi incendiar/ nu coborând încet/ doar bănuită frunză de ierbar./ Adună-te, îmi spun, a câta oară/ și urlă urlă râul te învață/ că în deșert poți fi și Niagară/ dar glasul uită de povață/ când cățărat rămâi lângă izvor/ și cicatricele pe față/ bolborosesc în apă/ umbra lor/ despre atâtea urlete ucise.// Hai, du-ți acasă/ sicriul tău cu vise." (*ianuarie*, din vol. Noaptea cailor, Ed. Cartea Românească, 1984).

Interesant ar putea părea faptul că în ambele volume de versuri amintite – a se remarca prin comparație o altă calitate a versului gândit în anii 80, mai încifrat, cu îndemn la reluarea lecturii pentru a debloca noi posibile sensuri – poetul Liviu Călin construiește cu sau fără voia lui un echilibru al trăirilor, al emoțiilor etalate prin cuvânt: „E un sunet înalt/ cu pene albastre/ născut din oul bălții/ în stuf/ care apropie polii/ și lasă bruma să cadă/ pe ferestre/ înainte ca aripa casei/ să fie jumătate zăpadă/ jumătate văzduh." (*Pasăre*, din vol. Noaptea cailor, Ed. Cartea Românească, 1984).

Barbilian sau nu, așa cum s-a spus la un moment dat în diverse intervenții critice, Liviu Călin reușește să încline balanța de partea poeziei autentice, a talentului evident, fapt care i-a atras poetului născut la Craiova un meritat Premiu Herder în 1990: „Pe umeri cad întâmplări/ și le simți greutatea/ în încălțămintea prea nouă/ să poți merge înainte/ iar dintr-odată/ când vântul scutură fluturii plopilor/ te oprești în dreptul vitrinei cunoscute/ confidentă senină de la o vreme/ încât poți vedea dacă piciorul/ te minte/ sau/ într-adevăr/ ceva e schimbat la față/ și greutatea întrebării strălucește aici/ sub lacătul buzelor/ adevăr de care n-ai știut niciodată/ până azi dimineață." (*Revelație*, din vol. Noaptea cailor, Ed. Cartea Românească, 1984).

În căutările mele de a-l cunoaște mai bine pe Liviu Călin, i-am descoperit *Frica de duminică*, un roman publicat în 1982 de Editura Eminescu, dar și câteva *Portrete și opinii literare* (Ed. Albatros, 1972) care ajută la conturarea portretului acestui scriitor și critic literar peste care au trecut 30 de ani de la prea grabnica sa plecare dincolo de granițele lumilor știute. Cu prea puține referințe sau trimiteri la opera sa Liviu Călin rămâne creatorul citadin cu dese evadări într-o natură participativă, provocatoare, activă la construcția acestui labirint liric al poetului.

SUD, PÂNĂ LA CAPĂT

Nicolae Dan Fruntelată (1946-2022)

Să ții în mână pasărea istoriei

În urmă cu vreo patruzeci de ani eram la Craiova, într-o vară sudică, fierbinte rău, secetoasă. Eram la Craiova ca și cum m-aș fi întors acasă la mine. Pe Calea Brestei umblam seara și simțeam răsuflarea Dăsnățuiului meu natal, la cincizeci de kilometri îl simțeam, vorba marelui nostru Mihai „c-un cuțit în dinți/ Bănișor de Mehedinți".

Acolo m-am întâlnit cu nea Gheorghe, „țăranul-șef al Olteniei", cum îl numea Iliuță Purcaru. Nea Gheorghe era omul pe care l-am ascultat și l-am iubit ca pe un frate mai mare, deși ne cunoscusem târziu, când el era secretar cu Agricultura al județului Dolj, iar eu gazetar tânăr care nu știa despre Dolj decât că este pământul de unde i-a răsărit norocul, iubirea vieții lui, femeia de la Siliștea-Crucii care i-a luminat toată viața.

Și nea Gheorghe m-a dus într-o casă ciudată, un soi de culă oltenească, rotundă, înaltă, cu o scară de lemn vopsit proaspăt pe care urcai la primul cat. Acolo era o sală mare, rotundă, cu pereții îmbrăcați în rafturi de lemn încărcate de cărți, având la mijloc o masă mare, tot rotundă și niște scaune mici, niște taburete pe care puteai să stai doar drept, nu să te tolănești, nu să te dai odihnei. Mai sus erau câteva camere de dormit, cu paturi înguste, cu două băi austere, jos erau bucătăria, aragazul cu butelie, oale de aramă, farfurii mari, albe, ca într-o trapeză de mânăstire.

Stăpânul casei, Titi Carada, nepotul guvernatorului, avea o față de pandur mehedințean, era îmbrăcat cu o cămașă albă de pânză, cu niște pantaloni negri strânși pe picior, era tot timpul ras proaspăt, avea mustață mare, neagră, părul tăiat scurt, parcă retezat cu briciul. Ochii lui m-au fascinat întotdeauna, erau negri, alunați, cu un fel de neastâmpăr și de spaimă de tot ce vedea. Mâini lungi, cu palme mari, ca de tăietor de lemne, mai înalt decât oltenii obișnuiți.

Titi Carada mi-a întins mâna și mi-a spus: „Carada mă cheamă, dragule. E un nume destul de vechi, nu cred că ai auzit dumneata de el, ești prea tânăr. Dar dacă te aduce nenea Gheorghe, fii binevenit în casa mea !"

*

Ai vorbit vreodată cu bătrânii din neamul tău, cu aceia de dincolo de streașina vieții tale, din urmă, din vechimea dulce a unor amintiri aduse de mama, de bunica mea vrăjită, de poveștile ei de multe ori ciudate ?

Vezi, băiatule, vezi, acesta e unul din rosturile înțelepților nebuni care se întâlneau în cula lui Carada. Acolo se vorbea cu unii care au trecut demult prin lume, acolo, tu, cel născut într-un timp bolnav, când, vorba cântecului sovietard, „se sfărmau cătușe/ și se făceau împărății cenușă", puteai să afli despre bătrânii tăi.

Am înțeles mai bine și am povestit despre el, despre unchiul bunicului meu Nicu Popescu, popa Spiritistu' de la Balta, copilul inteligent până la țicneală, cel care fusese coleg la Iași cu Nicolae Iorga, învățase la Paris cu o bursă a Academiei Române, venise înapoi în Mehedinți, se făcuse popă, lăsând în urmă matematica și istoria, că el asta știa ca lumea, ce amestec mortal ! Doamne, se făcuse preot la Prejna, lângă Balta, veneau la el țăranii pentru sfaturi, pentru leacuri de plante, pentru descântece, era șamanul din Munții Mehedinților, ținea slujbe, dar noaptea avea un ritual al lui acasă, în camera din pod, vorbea cu morții, cum povestesc bătrânii satului, îi chema blând cu niște cuvinte anume, nu voia de la ei decât să-și povestească viața și moartea, s-o înțeleagă bine și el, studentul strălucit de la Sorbona.

Dimineața transcria într-un caiet uriaș, cu file galbene și aspre, tot ce auzise, pregătea, orgoliu nebun pentru el, popa Popescu Spiritistu' din Prejna, *Cartea vieților și a morților*.

Un capitol al cărții se chema *Trădarea la români*, era, de fapt, motorul cărții și al istoriei acestui colț de lume. Musafirii lui de noapte îi povestiseră popii despre trădarea lui Tudorin, despre venirea colonelului-rege, singurul rege românesc, Cuza întâiul, despre trădările boierilor români care pătaseră cu sânge toate stemele principatelor, care aduseseră voievod străin ca să facă voia Europei, un ofițeraș sărac și cu educație eminamente prusacă, un om cinstit în fond, dar supus condiției care îi pusese pe frunte coroana.

Boiari dumneavoastră, spunea, în nopțile lui de nesomn, popa Spiritistu', de ce l-ați gonit pe baciul moldovan care venise în București purtând, pe mâna lui cu mânușă de ofițer adevărat, pasărea istoriei ?

De ce, pentru că era hotărât să aducă legi noi, să măsoare cu sabia nevolnicia balcanică, să-i facă pe *boiari* și pe călugări oameni ca noi, cei muncitori și cei luptători ? Au, așa cum ați spus voi, l-ați doborât pentru că era dedat plăcerilor trupești, că iubea o muiere frumoasă și sârboaică pe deasupra ? Ei, și ce-i cu asta, domnilor *boiari* care aveați fiecare în iatac țigănci tinere și supuse, amante în târg și mai umblați și pe la Paris și pe la Viana, prin stabilimente de pierzanie ?

Îl mai adusese la masa lui unchiu' popa, adică Spiritistu', cum vă spusei că-l identificau prejnenii și băltenii, pe prințul Obrenovici, să povestească el, cu gura lui de mort, cum își adusese tezaurul în Munții Godeanului și cum îl îngropase cu blestem mare, după care îi ucisese pe cei zece soldați care făcuseră așternutul comorii. A aflat tot atunci popa Popescu despre altă comoară sârbească adăpostită la Tismana, despre drumul de credințe și de sânge care lega Serbia de Oltenia de Nord ca o centură de aur, ca un blestem comun ori ca un legământ între frați de cruce ortodoxă.

Nu l-a chemat părintele pe prințul sârb ca să-i afle drumul comorii și să-l prade el, niciodată n-a încercat să ajungă în muntele sfânt Godeanu, nici în plaiul Tismanei. El, nevrednicul, voia doar să înțeleagă mai bine de ce lângă pandurii mehedinteni ai lui Tudorin au murit sârbii veniți de dincolo de Dunăre, și chiar cazacii dăruiți de țar, porucicului Vladimirescu, bărboșii, primitivii care s-au bătut pe dealurile Băii de Aramă cu ienicerii pașei de la Ada-Kaleh.

Unde e cartea unchiului popa Spiritistu', unde e cercetarea lui asupra vieții și a morții în Oltenia de Nord ? S-a pierdut, după ce episcopul Vâlcii l-a caterisit pe preotul școlit la Sorbona, pentru că nu respecta canoanele, folosea vrăji păgâne, era altfel decât popii cuminți care slujeau fără vreo scânteie prin satele Olteniei de sub munte.

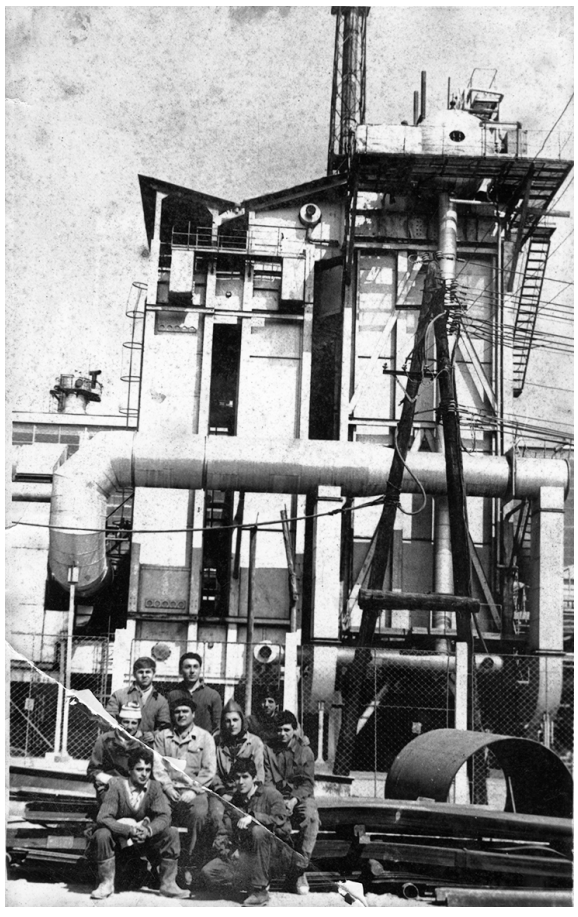
Dar a ajuns până la mine, nepotul nepotului lui de lângă apa Solovârvului, povestea cunoscută tot de un preot din Prejna, ai cărui bătrâni nu fuseseră niciodată de părere că popa Spiritistu' ar fi fost un eretic. Pentru că el făcea numai bine oamenilor din satele muntene, el pregătea leacuri de ierburi și de ape curate, el știa descântece rare, el continua, în lumina credinței lui vechi, misia vracilor daci ascunși în buza muntelui, închinători la soare și la vântul lupilor liberi.

Am povestit în distinsa adunare din cula ascunsă în Lunca Jiului această întâmplare de istorie despre care avusesem știre din neam. Și am dus-o mai departe, cu puterile mele, am încercat să deslușesc de ce în anii fioroși '50, noi, oltenii din sud-vestul românesc, ajunsesem să-i urâm pe sârbi, pe jugoslavi, cum li se spunea atunci, să desenăm pe stânca de la Porțile de Fier un călău fioros cu chipul lui Iosip Broz Tito, care tăia cu un satâr România mioritică.

(Va urma...)

BOLINTIN - Istorie în imagini

Fotografii din colecția Gelu Neagu

Constructori bolintineni specializați în instalații petro-chimice pe șantierul combinatului de îngrășăminte chimice Turnu Măgurele (anul 1967): Ștefan Mustățea (Muclea), Gogu Zamfir, Ionel Prodan, Costică Gheorghe (Găinaru), Mitică Delca, Florian Coleașă, Nicu Miricescu (Flender), Mielu lu' Trenu, Gelu lui Popa (Gelu Neagu).

1 iunie 1975, în curtea Primăriei Bolintin Vale, colegii din echipa de fotbal locală participă la cununia civilă a lui Gelu Neagu cu Dumitra Mândiță (Mitana): Florian Coleașă, Ion Țigănuș, Adrian Rica, Adrian Dumitrescu, Marin Ioniță, Ștefan Mustățea, Luță din Malu Spart, Costel Coman (Țuculae), Fane Miezu, Costel Dumitrescu, Nicu Dana, Mitică din Crivina.

Incrementa atque decrementa

Titus Vîjeu

„Cavalerul speranței"

Habent sua fata libelli – această sentință a fost atribuită pe rând mai multor autori latini (Ovidiu, Horațiu, Martial) până când s-a stabilit că e vorba de cel de-al două sute cincizeci și optulea vers din tratatul prozodic al lui Terentianus (zis și Maurus, după originea sa nord-africană) numit simplu și hotărât *Despre litere, silabe, picioare și metri* (**De litteris, sylabis, pedibus et metris**). Este esența din rânduiala „*pro captu lectoris habent sua fata libelli*", adică „după înzestrările cititorului, cărțile își au soarta lor".

Mare adevăr dacă ne gândim la neașteptata descoperire a unor texte ori la îngroparea în uitare a unor cărți ce și-au trăit la vremea lor gloria. Nu mai departe de contorsionatul veac douăzeci, în care ideologiile de tot felul s-au ciocnit și au explodat în grave conflicte armate și unde cărțile au fost mobilizate, aidoma soldaților în tranșee, să servească pline de devotament o cauză sau alta.

În primul rând regimurile totalitare au promovat – sau au aneantizat – cărțile, în funcție de interesele lor politice. Ceremoniile noilor *auto-da-fé* ale național-socialiștilor germani continuau ritualurile publice practicate de Inchiziția spaniolă, chiar dacă Adolf Hitler și acoliții săi abjurau creștinismul și respingeau religia în sânul căreia se născuseră primele ruguri de cărți.

La fel, în Rusia bolșevică (și, după Al Doilea Război Mondial în noile state de „democrație populară" – satelite ale Kremlinului) s-a operat pe scară largă epurarea bibliotecilor publice și private, întocmindu-se liste nesfârșite de autori și titluri supuse asprelor interdicții.

În felul acesta, relația dintre cărți și istorie nu s-a dovedit una prietenoasă. Ba, dimpotrivă !

Și probabil că nici un alt secol n-a înregistrat – precum secolul XX – atari turbulențe majore în care „erezia" culturii să fi fost sancționată cu atâta ferocitate. Cărți precum **Orbirea** de Elias Canetti sau **Fahrenheit 451** de Ray Bradbury au fixat această „tragedie a bibliotecilor".

În același timp au existat în secolul sus-amintit zeci, sute, chiar mii de cărți care au avut parte de un tratament special din partea cititorilor ori a instituțiilor politice care le favorizau accesul în rândul lectorilor.

Evident, apariția acestora nu era niciodată întâmplătoare. Ea se producea în contextul interesat al transmiterii unui mesaj. La urma urmei, cum avea să o dovedească „profetul mediei electronice" „*the medium is the message*". Contribuția cărții la „extinderea Omului" (**The Extentions of Man**) despre care vorbea marele teoretician al comunicării Marshall McLuhan – a fost întotdeauna o evidență. Și când a funcționat în sens pozitiv și când a contribuit la nașterea unor dezastre ale istoriei.

Un bun exemplu ar fi acesta: la sfârșitul anului 1951 apărea la Editura de Stat pentru literatură și artă **Cavalerul speranței** de Jorge Amado, scriitor brazilian de anvergură, „*cu mari calități de observație și de compoziție epică, dotat cu o posibilitate ascuțită de a surprinde psihologii în ciocnire și de a zugrăvi figuri vii și interesante cu câteva trăsături de pensulă*" (Francisc Păcurariu: **Introducere în literatura Americii Latine**, Editura pentru Literatură Universală, București, 1965, p.298).

Născut în 10 august 1912 în provincia Bahia, acest prozator prolific a scris zeci de romane și nuvele traduse în multe limbi de pe glob, inclusiv în limba română (v. **Secerișul roșu**, **Căpitanii nisipurilor**, **Pastorii nopții**, **Pământul fructelor de aur**, **Morțile lui Quincas Berro Dague**) unde, de un interes remarcabil din partea cititorilor s-a aflat acea „cronică a uui oraș provincial" numită **Gabriela** care, după opinia traducătorului său român Dan Munteanu este „o operă literară (...) încununând activitatea de romancier a lui Jorge Amado" cel care „a cunoscut trei perioade de creație necesar complementare ce s-au succedat pe o spirală ascendentă, până la realizarea romanului **Gabriela**, poate cel mai celebru dintre romanele acestui celebru scriitor brazilian".

Să ne întoarcem însă la cea mai atipică operă a lui Amado, **Cavalerul speranței**, în fapt o biografie literară consacrată unui contemporan al său, aflat la momentul scrierii în închisorile dictaturii lui Getulio Vargas, una din cele mai sinistre din lanțul de experiențe politice autoritare străbătute de Brazilia în secolul XX.

Încă din tinerețe Luiz Carlos Prestes (născut la 3 ianuarie 1898), activ ca ofițer de geniu, a ales calea militantismului politic, în condițiile în care disparitățile sociale braziliene erau uriașe. Chiar dacă pentru unii europeni țara părea un Eldorado, făcându-i pe mulți să traverseze Atlanticul, realitățile de la fața locului erau

departe de visul ce-i însuflețise.

Într-un roman al scriitorului portughez Ferreira de Castro (**Emigrantes** – Guimaraes Editors – 1976, Lisboa, Portugal) tradus și în limba română se află cuprinsă și povestea unor familii de emigranți români care „la îndemnul și pe cheltuiala Guvernului din Sao Paolo (...) își părăsiseră într-o zi pământul natal și plecaseră fascinați de mirajul aurului spre îndepărtata Brazilie. Erau șapte familii, din nenorocire majoritatea femei și copii, care-și abandonaseră casele în căutarea unui destin mai bun" (Ferreira de Castro: **Emigranții**, Editura Univers, 1982, p.155). Din păcate, pe noul „pământ al făgăduinței" au ajuns să fie „jerpeliți, morți de foame, bolnavi, incapabili să aline țipetele neîntrerupte ale copiilor abia născuți și tânguirile celor înfometați".

Referința românească la acest fenomen o reprezintă în scrierile lui Mihail Sadoveanu povestirea **Emigranții la Brazilia**, iar în jurnalism studiul lui I. M. Râureanu, **Emigranții în Brazilia**, redescoperit de Alfred Moșoiu și publicat în anii '40 într-un volum cu alte scrieri ale acestui autor ignorat.

În primele decenii ale secolului XX imensa patrie braziliană își crease o oligarhie robustă și se confrunta cu o sărăcie endemică a populațiilor defavorizate (triburile amerindiene, descendenții sclavilor africani, etc.). Totodată, ea se afla în vizorul intereselor economice ale marilor puteri și, în primul rând ale Statelor Unite ale Americii.

Mișcările populare menite să apere independența acestui uriaș și bogat teritoriu și-au aflat în eroul cărții lui Jorge Amado personificarea Providenței. Însuși autorul povestea în prefața la ediția românească a cărții sale despre Luiz Carlos Prestes că prin 1924 – copil fiind – a aflat vorbindu-se despre acesta „ca despre un erou legendar. Citisem înainte povești din mitologia greacă și niciuna dintre aventurile eroilor eleni nu-mi părea atât de frumoasă ca marșul prin pădurile virgine și prin văgăuni, epopee demnă de poeții antici, ca acei treizeci de mii de kilometri străbătuți de mica coloană de oameni neînfricați, de conducători invincibili".

Acest revoluționar sud-american din fibra cubanezului José Marti a aderat de tânăr la ideile comuniste ce se propagau cu intensitate în America Latină. După campanii insurgente spectaculoase a fost capturat și închis în regim sever de detenție. (Sentința de condamnare fusese pentru șaisprezece ani și opt luni.) Între timp, soția sa Olga, evreică germană și militantă cominternistă este arestată de Poliția Specială și predată Gestapoului. Internată în lagărul de femei de la Ravensbrück a fost transferată într-un Centru de Euthanasiere din care nu avea cum să scape...

Prestes și-a executat o bună parte din pedeapsă într-o „celulă medievală, de formă triunghiulară, cu pereți groși cât zidurile unei cetăți, fără aer, fără lumină, cu o mică ferestruică acoperită și ea de o rețea de sârmă, pentru a-l împiedica să vadă lumina zilei". În anul apariției ediției românești se afla în detenție și merită subliniat că au existat reacții precum aceea a lui G. Călinescu, care semna în revista *Flacăra* (13 ianuarie 1951) articolul *Să-l salvăm pe Luiz Carlos Prestes !* Era momentul în care sub sigla Mișcării Partizanilor Păcii se constituia un front antiimperialist al „intelectualității democrate" ce se lăsa manipulat de partidele comuniste, la ordinul Moscovei.

După eliberare Prestes a condus pentru o lungă perioadă Partidul Comunist din Brazilia și a suportat alternanțe în integrarea în viața politică a țării, devenind senator, dar și „exilatul de serviciu" al Guvernului.

În cartea pe care i-a dedicat-o, Jorge Amado ne prezintă „*un chevalier sans peur et sans reproche*" care într-o viață de 92 de ani a avut parte de tot felul de încercări. **Cavalerul speranței** ne înfățișează doar o parte din ele. Iubit de cei chinuiți dat urât de cei puternici, Prestes a fost un răzvrătit ce a alimentat prin exemplul său diverse mișcări de această factură de pe continentul sud-american. Din păcate nu există revolte și mai ales nu există revoluții fără crime. Este un carusel în care dictaturile se îmbarcă împreună cu cei ce doresc să le doboare cu furca și coasa, sticle incendiare și pistoale mitralieră. Nu o dată în numele libertății se produc gesturi (individuale sau colective) abominabile. Un mare specialist în istoria Revoluției Franceze, profesorul Bronislaw Baczko scria că „teroarea făurea un imaginar eroic respingând realitatea și dând naștere unei legende sinistre". Este cauza pentru care unele cărți mor odată cu crezul care le-a generat. **Cavalerul speranței** e un exemplu...

Deși s-a născut sub pana de aur a unui minunat scriitor, inspirat de faptele istorice ale unor *libertadores* latino-americani, ea n-a trecut proba timpului, chiar dacă revoluțiile de pe continent s-au nutrit în a doua jumătate a secolului XX și din romanul-poem al lui Jorge Amado. Numai că atunci când idealul dispare, se stinge și litera care l-a însuflețit...

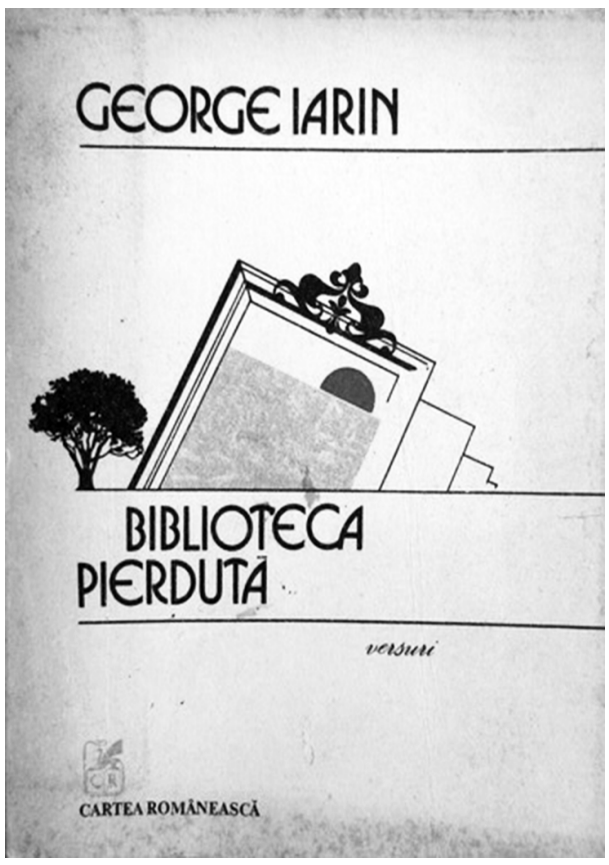
Iarin, regele trist al valsului

G. Apostoiu

O vreme bună, potrivită cu rătăcirile adolescenței, am petrecut-o cu George Iarin într-un sat aflat pe malul drept al Argeșului. Citadin prin fire și cu lecturi serioase încă din copilărie, poetul fusese cucerit de puterea izbăvitoare a satului, compensatorie pentru un destin ingrat sub semnul căruia a fost nevoit să-și petreacă viața. Acolo, în acel univers, sensibilitatea lui și-a găsit o pace fragilă pe care a protejat-o cu discreție și demnitate. Târziu, când s-a hotărât să-mi vorbească despre unele avataruri prin care trecea, am descoperit că sufletul lui de copil rănit nu păstra nici măcar o umbră de ranchiună. Injustițiilor, sensibil filtrate, le găsise loc în poezie. Când, prin 1963, într-o scrisoare, mi-a spus că are de gând să publice un volum de versuri, am tresărit: știam că scria poezie de copil. Abia în 1977 avea să debuteze !

Firea lui i-a îngăduit să-și consume revanșa în singurătate. Detesta căința și compătimirile. A fost un luptător pe cont propriu. Chiar și acelor (foarte puțini) apropiați le era greu să depisteze capacitatea lui de a repudia prezentul vinovat pentru disoluția garanțiilor libertății. Anamneza

păcatelor politice care i-au produs atâta suferință, a ascuns-o abil în coduri poetice:

„Regii adorm cu mâinile pe piept,
Orașele încremenesc în ceață.
Ating un fir de mentă și aștept.
Îi voi simți mireasma-n altă viață.”

Refugiul lui în ținuturile mentei risipite de-a lungul apelor repezi ale Argeșului și în pădurea seculară ce închidea orizontul micii câmpii a satului s-a dovedit o stratagemă care i-a permis, liric numai, să suporte injustiția. Printre sălciile de pe malul râului, trezite de lumina soarelui la răsărit și peste pădurea incendiată la apus de același astru dătător de viață, universul teluric se deschidea pentru George Iarin într-un spațiu de vis, de evadare:

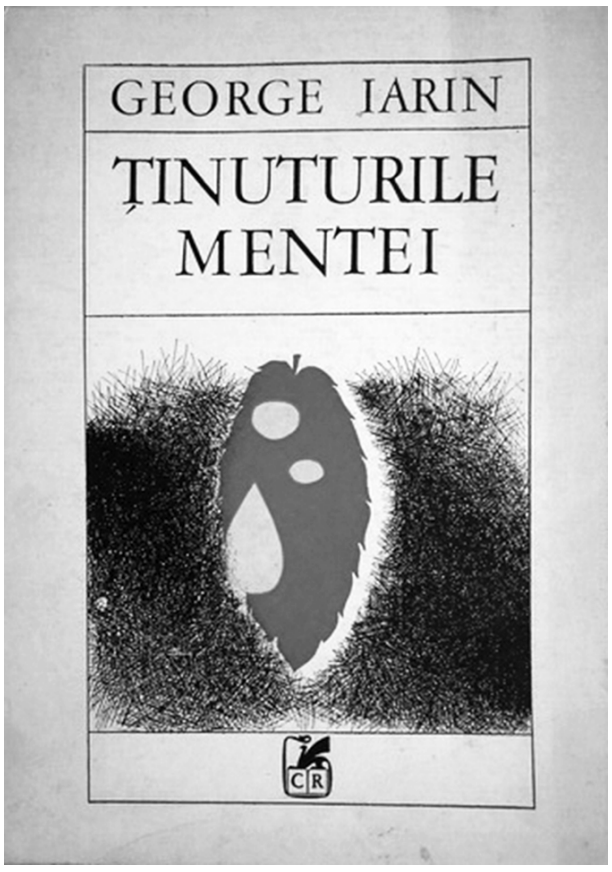
„Lumina ne trădează topindu-se-n nisip.
Un continent de păsări în depărtări se pierde.
Șoptește zeul verii, cu fluturi morți pe chip.
Un cântec de plecare spre o planetă verde”.

Ignora deliberat cursul timpului, nu mai dorea să-l vadă insinuat în viața lui încât nici nu mai data scrisorile. În una dintre acestea îmi scria. „Supus capriciilor cum sunt, mai mult decât alți oameni, mi s-a năzărit subit să încerc să public un volum de versuri”. Îmi cerea să-l ajut pentru

selecție. Era volumul pe care îl datora copilăriei lui însingurate petrecute în satul de refugiu, inspirat intitulat *Elegii pentru Pământ*. Când a apărut volumul nu eram în țară. L-a lăsat mamei, cu o scrisoare în care nu mă scutea de un reproș: „În general, voi țăranii vă părăsiți fără nici o remușcare satele și vă însușiți cu ușurință modul de viață al celor care – cu un jalnic orgoliu – își spun orășeni. Îmi place să cred că, în ce te privește, lucrurile nu stau chiar așa de rău”. Doar dedicația suna îngăduitor: „cu dragoste, cu tristețe, cu nostalgie. 17 iulie 1977".

Păstrez de la Iarin câteva poezii de tinerețe pe care nu le regăsesc în volumele publicate. Dintr-un poem mai vast, un adevărat crez poetic, *Furia*, voi da un fragment care surprinde dezlănțuirea sentimentelor lui nereprimate. Cu o biografie ultragiată – tatăl ofițer în pușcărie, mama nevoită să câștige dreptul la viață mizeră într-un sanatoriu – George Iarin a acumulat o aversiune pentru absurdul care îl învinsese. Tânăr, a fost un furios ascuns în poezie. Matur, a fost un resemnat. A plecat fără să-mi spună că nu se va mai întoarce. Știu cât ținea la manuscrise. Știu că pregătise un nou volum. Am încercat să aflu cine a intrat în casa lui din Alecu Russo și ce s-a ales de manuscrisele și biblioteca lui. Un lacăt al Poliției s-a dovedit descurajator. Vor trebui recuperate nu doar manuscrisele, ci și memoria acestui mare și nedreptățit poet. Păstrez scrisori de la el care au importanță pentru istoria literaturii de azi. Privind înapoi, îmi este greu să mi-l imaginez pe George Iarin urcându-se într-un camion hodorogit care îl

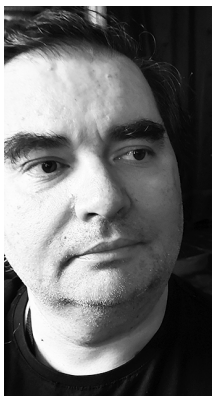

ducea pe drumuri desfundate spre câmpurile învinse de mirosurile grele de petrol. Poate, dezgustul pentru acest univers în care a fost nevoit să trăiască, s-a refugiat în *ținuturile mentei.*

De mai bine de un an, prietenul meu din copilărie nu-mi mai trimite scrisori, nici măcar din Andromeda, unde se va fi așezat, mâhnit și furios pe viața lui fără de noroc.

***Furia* (fragmente)**

Frumosul taur – lumea – stă undeva la pândă,
Indiferent, așteaptă și rumegă pământ…
Gol până-n amintire și înarmat c-o floare…
Părinții mi-au dat dreptul pe taur să-l înfrunt.
Arena nu există, dar eu aud, în sânge,
Ne-nduplecat cum urlă un singur spectator…
Pe un nisip albastru de furie, probabil
Va trebui de foarte multe ori să mor.
În locul capei roșii voi flutura cuvinte
Sau evantaie suple, de gânduri și idei…
O, știu !... La jumătatea frumoasei rebolera,
Vor împietri în aer, răniți, genunchii mei…
Dar îmi rămâne, totuși, această frunte gravă
În care poezia se descompune lent,
Agonizând sinistru în fiecare noapte
Sub ghilotina dulce a unui sentiment.
N-a învățat să moară și, rece, își consumă
Cu o îndârjire oarbă necontenitu-i gol,
Ca jumătatea unei planete părăsite
Din care se destramă în vid unicul pol.

Octavian Mihalcea

OCTAVIAN MIHALCEA (n. 3 septembrie 1976, București) este licențiat în Filozofie, cu un Masterat în Teoria Literaturii și Literatură Comparată. A debutat în 2003, în revista „Renașterea Culturală" din Buzău. Publică poezie, cronică literară și critică de artă în numeroase publicații culturale. Are în palmares volumele de versuri: *Bărbatul artei sângerează fluturi* (Editura Societatea Scriitorilor Militari, București, 2004); *Flagel* (Editura Tritonic, București, 2008); *Epicriza* (Editura SemneE, București, 2011); *Poezii* (Editura Antares, Galați, 2012); *Bestii și basme / Brutes et contes bleus* (Editura Eikon, București, 2014); *Umbra de fier* (Editura SemnE, București, 2016); *Patima cheilor* (Editura Eikon, București, 2020); *Hipnotice* (Editura Anconeum & Analepsie, București, 2022). La acestea se adaugă volumul de cronici de artă *Tabloul ca oglindă* (Editura Militară, București, 2016). A obținut diverse premii literare, între care: Premiul pentru critică literară al revistei „Dunărea de Jos" (2014); Premiul pentru poezie al revistei „Antares" (2016); Diploma de Excelență „Mihai Eminescu" acordată de revista „Cenaclul de la Pălținiș" (2020); Premiul Centrului Cultural „Dunărea de Jos", pentru poezie și critică literară (2021). Este membru al Uniunii Scriitorilor din România. Semnătură binecunoscută în critica literară și constantă în special în revista gălățeană „Dunărea de Jos", Octavian Mihalcea scrie o poezie marcată de un dramatism sobru, cu o subtilă încifrare din zone incompatibile uneori, dar care se întâlnesc la un plus infinit poetic ce contrariază și fascinează. (**Victoria Milescu**)

POVESTE CARE SEPARĂ

Atragerea altui exercițiu poetico-dramatic
ignoră imensitatea verticală
Căi nocturne, aparențe înalte și voiajul
știutelor coroane pline de neliniște
Acompanieri. Transmigrație în lemnul fluid
Nevoie care mă cheamă spre încleștări duse,
disperare opusă pașilor înduplecați
Ochii încă simt dominarea
Spirite într-o așezare saturniană
După ele, vocea omului alb
În carne trăiesc și mor femei
Magia puțin cunoscută explodează,
pentru că am eliberat unul dintre secrete
Proporțiile unei lumi,
unei întâlniri enorme – fluvii ambigue
Nopți de toamnă, nopți de iarnă devorate

PERSPECTIVĂ DE SUPLICIU

Încă niște artificii surori
ce răspândesc fum carnal
Dintr-o carte a racului
se scurg plete blonde,
surâsuri cândva răzbunătoare
Puzzle cu idoli. Genunchi răniți
ai tinerelor fete care pictează
Vor fi judecate într-un vis
oval, tenace și fără reguli
Tronul vrea în apropiere umbra
buzelor arse de greșeli dominatoare
Așteptările devin nemiloase
când frumusețea bustului
înfruntă angoasa plăcerii
Bărci galbene deasupra
Dimineți nude și triste
Va fi răspândit profilul ghirlandelor
pescuite la revărsarea celor văzute
Peste pietre, furia
din orgă hrănește corbi albi

VENE CU ARIPI

Periferia unei ferestre
Scări diafane ajung aici,
fără ezitare prin frigul metalic
Vertijul săbiilor schimbă trupuri
Idolatria invadează orizontul
Ard orologii, ard buze dorite
Alte nume îmbracă personajele,
detaliu dintr-o apă violetă
Curg zăpezi, curg zăpezi
Amenințarea naște cortegii
Muzica peștilor învăluie catedrala
Neliniștile, altădată:
noroaiele, alcoolul,
inima sfârtecată pe masă

CAMUFLARE

Teatrul dintotdeauna al mâinilor
îndreptate spre săgeți
Fantezia mângâie focul dulce,
capabil de a muri înălțând
nodurile lui noiembrie
Poemele regăsesc aurul,
vanitate intimă în exces
Poate am suferit
și am iubit la marginea mlaștinii
Moartea nu se scrie
Moartea se inspiră
Printre alți trandafiri, recunoști
incendiile care te-au făcut să vrei
Vei mișca toate zidurile !
Vei colora violența stilului !
Învăluirea trece…
Sunt deschise uși înfierate

ACVARIU ARMAT

Devreme, toate speranțele
alungau lumina
Răspunsurile erau meduze plângătoare,
ca într-un palat odată viu
Evadăm spre vânătoare
Urmele prin zăpadă
marchează vieți
Înălțăm dușmani teribili
Cât despre statura unei răzbunări,
trupul de sticlă poate fi înfricoșător
Luptele îngustează ochii
Războiul prezent lovește minunea
Regatul otrăvurilor, oglindit

AI PĂTRUNS

Despre unghiul căutat – cădere
în abisul turnului
Vrăjitorie de foc, poetizată
Limitele noastre par altele
Înveți simboluri fără milă
Fantoma uneia dintre fotografii
ne va naște
Capitol din roman – linie barocă
sau caligrafia tigrului
Nu există așteptare
Lemnul păsărilor
urmează cruci descoperite
Cartea unei plăceri duble
Știu bine tangajul prin labirint
Ultimul pas alungă singurătatea

OBLIC ȘI OBSCUR

Parfumul celor mai lungi flori
Grădinile ard ca niște fantome
Mergi, apoi zbori prin ploaia
pe care mi-o desenai între pereți
Sclavii metalului arată voluptățile
Mult ritm, muzică odată descompusă
Câteodată e frig printre mese
Corăbii peste orologii…
Să nu uiți marionetele pietrei !

Se schimbă ce-i mistuit,
negru transparent fără contur
Este o metodă a sentimentelor
fugind spre inimi reci
Capul plutește spre mari,
sălbatice cutremurări din larg
Dincolo pot fi chiar viorile asaltului
La picioare avem ecouri care te schimbă
Piramidele înaripate !
Șarm puțin iertător

MORGANATICĂ

Aduc forța unei enigme
care induce seara
Medium pierdut după fascinație
Descopăr ochi excentrici,
sentimente ale hazardului
Figura artistă împarte intensitatea
Versul, sus, luminează
fin copiii eliberați în somn
Subconștientul de metal
propune arheologii rotunde
Masca lui Marte poate
să apară chiar acum
Revoltă de jos în sus
Arborele mare al norocului
Meditația altui Nerval –
cruce, aventură, fugă profundă

SĂGEȚI PRIMARE

Am fixat, am protejat suspansul
Triunghiuri orientale viețuiesc,
prea puțin cunoscute,
în apropierea puterilor femeiești
Totul ondulează ambiguu
Mereu, calul înflăcărat
regenerează umbra
sirenei arhaice
Curiozitatea nu are vertebre
Au fost iubite tablouri pulsatile
Mâine noapte va apărea
unul dintre monarhii
privirilor minerale
Gura sobră – talisman ascuțit
Urmează stadiul fascinației
Nici nu ne gândim
la viperele fără trup

AMINTIREA NUMELUI DULCE

Animale și păsări scăpărătoare
doar în mijlocul casei
Ceruri imprudente aruncă
diamante pe după culori
Celelalte solitudini le găsești
lângă planșele odată albastre
Urne ironice aleg
apropierea glasului clement
Deja incursiune spre angoasă
Beția plantelor ispitea ieri
buzele abandonate
în preajma parfumului vătămat
Mai mult ca întunericul
Mau mult ca mărturisirea

O sărbătoare a spiritului Ziua Culturii Naționale la Centrul Cultural „Școala Veche”

Luni, 15 ianuarie 2024, Centrul Cultural „Școala veche” din Bolintin Vale a găzduit un eveniment cultural-artistic dedicat poetului Mihai Eminescu și culturii române în general.

Manifestarea a debutat prin câteva alocuțiuni cu subiecte adaptate momentului, susținute de Gianina Mehedințu, Alexandru Cazacu și Vasile Grigore. Ele au avut darul de a însufleți publicul și de a-l pregăti pentru regalul artistic ce avea să urmeze.

Locul desfășurării, respectiv sala de evenimente a Centrului Cultural „Școala Veche” din Bolintin Vale, se prezintă ca un spațiu neconvențional, dar de dovedește extrem de primitor pentru iubitorii artei. Aici, sub bagheta Monei Dobrișan, s-a desfășurat un spectacol de înaltă ținută artistică în care versurile eminesciene s-au împletit cu muzica de vioară și proiecțiile video, dând naștere unor momente emoționante care, fără dar și poate, au îmbogățit cultura română și s-au constituit într-un alt eveniment bolintinean de excepție.

În cadrul spectacolului au performat, la superlativ, actorii Mona Dobrișan, Liviu Cheloiu și Mihnea Nicolau, acompaniați de muzica violonistei Olga Berar și proiecțiile video ale regizorului Mircea I. Anca.

Evenimentul a fost organizat de Compartimentul Cultură din cadrul Primăriei orașului Bolintin Vale și de Asociația pentru Cultură și Tradiție Istorică Bolintineanu. Colaboratori au fost revista „Sud”, Liceul Tehnologic „D. Bolintineanu” și Școala Gimnazială Palanca-Stoenești.

Participanți la eveniment

Pe lângă plopii fără soț... Olga Berar, Mihnea Nicolau, Mona Dobrișan, Vasile Grigore, Liviu Cheloiu

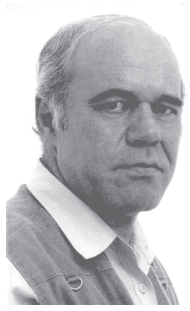

La Eminescu... Olga Berar, Mihnea Nicolau, Mona Dobrișan, Liviu Cheloiu

CĂRȚILE PRIETENILOR MEI (XLIV)

Între topos și atopos

Dan Grădinaru și ambiția întregului

Florentin Popescu

Odată cu dispariția fizică a mai multor așa-zișI „ultimi mohicani”, care au reprezentat ani în șir adevărate repere ale criticii și istoriei literare contemporane (Dumitru Micu, Al. Piru, Ion Rotaru, Eugen Simion, H. Zalis) s-ar fi zis că a pierit și apetitul unor comentatori pentru lucrările de anvergură, în speță istoriile literare – scrieri despre a căror dificultate de redactare aproape că nici nu mai este nevoie să vorbim.

E adevărat, au apărut/continuă să apară volume parțiale ce se înscriu în siajul istoriilor literare propriu-zise, de genul „Panorama poeziei românești de la... până la”, „Istoria poeziei românești sub comunism” ș.a. Excepțiile, precum „Istoria critică a literaturii românești”, de N. Manolescu sau cealaltă „istorie”, semnată de Alex Ștefănescu, ori mai de curând o altă „istorie”, din „1990 până în 2020" de Mihai Iovănel, amendabile din diferite puncte de vedere, nu fac decât să confirme convingerea că – din motive lesne de închipuit și pe care n-are rost să le mai invocăm aci – epoca acestui fel de scrieri de anvergură a cam trecut. Cel puțin a celor semnate de un singur autor, fiindcă cele elaborate de institute de specialitate, Academie, diverse alte foruri par a rămâne în firea lucrurilor și a nu fi abandonate.

La Târgul de carte Gaudeamus din toamna trecută, undeva pe inelul al treilea, la etaj adică, printre exponate s-a aflat și Editura Nord-Sud, cu un stand mic, de câțiva metri și dacă el n-ar fi fost situat în imediata vecinătate a scărilor, probabil că în larga mișcare de inși care treceau pe acolo abia dacă ar fi fost observat.

Câteva volume, substanțiale în format și conținut nu puteau, însă, trece neobservate, chiar și de către ochii celui mai grăbit dintre cititorii trecători pe acolo: „Istoria literaturii române. Epoca manuscriselor (1775-1812)”, „Calendarul literaturii române pe 250 de ani” (două volume tomuri în format academic, cu peste 600 de pagini fiecare), apoi trei monografii („Eminescu”, „Creangă”, „Leonid Dimov”). Toate aparținând unui singur autor: Dan Grădinaru.

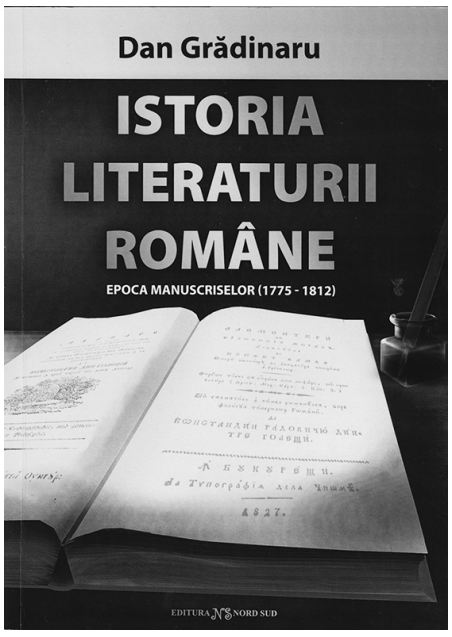
Discret, tăcut, oarecum resemnat în fața șirului de cititori ori potențiali cititori care se scurgeau pe acolo și printre care abia dacă puteai zări câte unul care a achiziționat o carte din întreg acel mare târg cultural, în spatele micului stand stătea însuși autorul, împreună cu soția sa, ambii fiind chiar patronii amintitei edituri.

Cărțile menționate mai sus au văzut lumina tiparului în anii 2019-2020 și am convingerea că în condițiile acelor ani, ca și acum, să scrii și să tipărești astfel de lucrări reprezenta mai mult decât un risc – o aventură în care nu se putea hazarda decât un visător incurabil, un scriitor rupt de realitate și, cum se spune, cu capul în nori.

Bine, bine, să scrii așa ceva este nemaipomenit, dar cum să-ți închipui că în timp ce-n alte locuri cărțile au ajuns să se vândă la prețul echivalent cu cel al unui tichet sau cartelă de metrou, aci, la Târg se vor putea vinde masivele tale „isprăvi” ?

Și dacă s-ar vinde, nici pomeneală ca prețul lor să acopere investiția când, știe toată lumea, hârtia se scumpește de la o lună la alta, iar manopera tipografică și celelalte tot așa ?

Dan Grădinaru, care înainte ieși în lume în postura de critic și istoric literar a publicat un volum de povestiri și trei romane, deci a fost acreditat ca prozator, nu a fost și nu este un aventurier într-ale comerțului cu cartea. Domnia sa este, peste toate (sau cu toate la un loc) un ins care crede în puterea de a dăinui a scrisului literar. Și asta include toate riscurile, inclusiv spiritul de aventură „comercială”, fiindcă nu putem crede că s-a iluzionat vreo clipă că se va îmbogăți din volumele amintite. Nu suntem țara în care se poate întâmpla așa ceva, mai ales în epoca Internetului și a celorlalte mijloace mass-media care au împins/împing literatura tipărită într-un mare și foarte dens con de umbră.

„Istoria literaturii române. Epoca manuscriselor (1775-1812)” este, în felul ei, o carte unică, ce-și poate afla comparația doar cu „Istoria literaturii române vechi” a lui Nicolae Cartojan și cu „Enciclopedia literaturii române vechi”, editată acum câțiva ani de Academia Română prin institutul ei de specialitate.

Literatura medievală românească a fost supusă atenției de mulți: de la Iorga și până la G. Călinescu, de la Al. Piru (care a ținut și un curs pe această temă la Universitatea din București prin deceniile șase și șapte ale veacului trecut) și până la George Ivașcu, Dimitrie Păcurariu și alții, așa încât, având în față cartea d-lui Dan Grădinaru, îți apare numaidecât în gând o întrebare legată de măsura, felul în care acest nou analist se distanțează de predecesorii lui, dat fiind că, până la urmă, materia de studiu e aceeași, metodele de analiză putând fi altele de la istoric la istoric.

Însuși convins de acest lucru, dl. Dan Grădinaru își deschide tomul afirmând categoric: „Referitor la schimbarea de canon prezenta istorie literară răstoarnă imaginea curentă, probează că la 1800 s-a scris literatură de nota 10 în limba română nefrancizată încă, prin Alexandru Beldiman, Ion Deleanu, Alexandru Văcărescu și al «Patrulea picior al mesei», Samuil Micu, egali autorilor pe care istoria literară tradițională și școala îi promovează pe locul 1. (...) Delimitând anii pe care i-am înscris pe copertă și pe pagina de titlu, m-a interesat în primul rând literatura din două segmente de timp, așa cum am găsit cu cale să le individualizez în baza producției beletristice originale. Ca literatură, cele două segmente sunt asemănătoare și în același timp diferite. Politic, primul segment de timp începe cu pacea de la Kuciuk-Kainargi (1774) și sosirea la București a lui Ipsilanti (1775). Al doilea segment de timp se încheie odată cu pacea de la Adrianopol (1829). Am separat o epocă literară mare, autonomă, pe picioarele ei (1775-1812), de simbioză romano-greacă, de una de tranziție (1812-1830) cu trăsături mixte: din epoca de dinainte și cu trăsături care pendulează pașoptismul; simbioza își pierde din consistență.”.

Nedorindu-se a fi un reformator al metodelor și modalităților de analiză a textelor vechi, dl. Dan Grădinaru are, totuși, unele amendamente față de istoricii care i-au premers în acest atât de stufos și chiar complicat interval de timp pe care și l-a supus atenției.

Așadar, în primul rând se pune problema contextului social-istoric, al „ramei” în care se încadrează un autor sau altul, apoi, pe bună dreptate, trebuie să vorbim de o epocă a manuscriselor, după cum mai corect ar fi, consideră dl. Dan Grădinaru să vorbim de trei literaturi (a Moldovei, a Țării Românești și a Transilvaniei), fiindcă „apar pe cont propriu, fără a avea un model comun”. Numele și prenumele autorilor de secol XVII-XVIII apar în grafii diferite și trebuie explicate, deprecierea pe bază lingvistică a autorilor de la 1800, ca și deprecierea pe baza educației poetice a autorilor constituie și ele o problemă, ca și deprecierile rezultate din modernizările din prea multă dragoste față de un autor. În contextul perioadei se cer a fi respectate o serie de principii pentru realizarea unei ediții interpretative. Pentru toate acestea autorul aduce argumente și exemple care conving.

În fine, pe aceeași linie a definirii propriei poziții analitice, dl. Dan Grădinaru, distanțându-se de Al. Piru, de Mircea Anghelescu și de alții care l-au precedat, notează: „...Îmi asum din start afirmația că literatura din epoca manuscriselor este, prin fruntașii ei, dar și prin ceilalți mai mărunți, o literatură modernă.” „Modernitatea, mai adaugă d-sa într-o exprimare plastică, nu e pentru toți, e un tren în care se suie puțini și asta se întâmplă peste tot în Europa și în lume. La 1800 am atins masa critică, suntem moderni cu mult mai mulți decât la 1700 și în multe feluri.”.

Felul aproape colocvial în care istoricul se adresează lectorilor lui, nota personală a comentariilor, într-un cuvânt stilul deloc rece ori încrâncenat, lipsit de prețiozități, este o virtute care sporește apetitul pentru o lectură agreabilă a unei „lumi literare” pe cât de pitorească tot pe atât de plină de interes.

Am citit despre...

Scriitori români, văzuți de mari graficieni ai lumii (XV)

Florentin POPESCU

Într-o foarte scurtă carte de vizită la nivel de istorie literară Ion Budai-Deleanu (1760-1820) este acreditat ca filolog, membru al Școlii Ardelene, cu cea mai mare parte a activității desfășurată în Polonia. Fiind un poliglot, a proiectat un lexicon care să conțină echivalențele dintre cuvinte în limba română, germană, maghiară și latină. Capodopera lui, devenită foarte populară de-a lungul timpului este „Țiganiada”, tipărită postum. „Orientarea culturală și politică a lui Budai-Deleanu – citim în „Dicționarul general al literaturii române”, editat de Academie – e o sinteză între ideologia radicală a luminilor franceze și reformismul *Aufklärung*-ului vienez. Poliglot – învățase latina, greaca, germana, italiana, franceza – a frecventat cu ușurință literaturile europene contemporane lui și Antichitatea clasică, remarcându-se printr-un orizont larg, de polihistor”.

Ion Budai-Deleanu s-a bucurat de excelente aprecieri de-a lungul vremii. Așa bunăoară, G. Călinescu opina că este un om cu desăvârșire occidental, fără a pierde nimic din spiritul țăranului ardelean... Numai Eminescu mai târziu a siluit limba sau a scociorât forme cu atâta sistemă, și Budai îi este un mare înaintaș”, iar mai încoace Marin Sorescu releva și el virtuțile celui ce ne-a dat Țiganiada”. „Erudiția extraordinară a lui – nota acesta – este dublată de o fantezie în stare să rupă orice zăgazuri, totuși bine strunită, și de darul creației, pe măsura erudiției și a fanteziei... Puțini poeți în literatura română au trăit bucuria creației cu o intensitate atât de mare ca Ion Budai-Deleanu. Patos, ironie, fantezie, dramatism, tendința parodică – iată hlamida pe care și-o pune pe umeri poetul, în mijlocul unei cete de bâlci, cu un gust al farsei inegalabil și cu autentică înfiorare lirică”.

Nici mai mult nici mai puțini de paisprezece graficieni din țări răspândite pe mai multe continente au simțit nevoia să imortalizeze în imagini figura marelui scriitor român: Camilo Triana, Erico Ayres și Sergio Raul Morettini din Brazilia, Jesper Deleuran (Danemarca), Ralf Conrad (Germania), V. Jeevananthan (India), Amir Soghrati și Hamir Nabahat (Iran), Carlo Squillante și Mirella Menciassi (Italia), Ian Davy Brow (Marea Britanie), Osman Soroglu (Turcia), Alexei Talimonov (Ucraina) și Hugo Sotana (Venezuela).

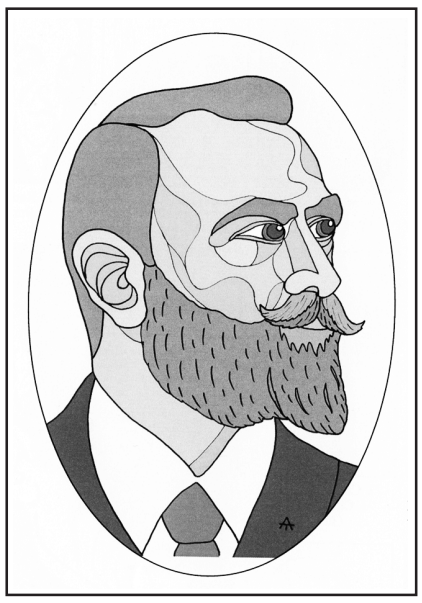
Ca și în alte cazuri, cei mai mulți dintre graficieni au căutat să „valorifice” artistic un element ce se pretează la diverse interpretări grafice. Este vorba de barbă. La unii dintre ei (cei trei brazilieni amintiți, apoi la Jesper Deleuran (Danemarca), Ralf Conrad (Germania) și Amir Soghrati (Iran) această podoabă capilară abia dacă lasă să se mai vadă și ceva din fața personajului.

Erico Ayres a mers până acolo încât înseși mustățile (la unii o simplă formă a cozii de rândunică) se desfășoară aidoma unui evantai larg, deschis deasupra bărbii ca o prelungire a perciunilor, continuată mult în jos ca un fuior.

La Hamir Nabahat (Iran) barba și mustățile acoperă partea de jos a figurii ca un giulgiu, dând, într-o oarecare măsură, o notă comică personajului, în vreme ce la Osman Soroglu (Turcia) barba și mustățile alcătuiesc un singur „corp” și cum totul este foarte bine fixat pe figură dă impresia unei măști, ca la personajele din unele piese de teatru.

Și nouă, ca și d-lui Nicolae Ioniță (autorul albumului pe baza căruia am scris aceste rânduri) ne-a atras în mod deosebit atenția portretul ucraineanului Alexei Talimonov: un personaj cu totul modern, cu părul și barba bine și atent îngrijite, cu cămașa albă mulată pe gât grație cravatei, bine fixată, ca și cum personajul abia ar fi ieșit pe ușa unui salon modern de înfrumusețare.

Să fie, astfel, sugerat faptul că scriitorul ne-a dat un poem eroi-comic („Țiganiada”) de factură modernă, care trebuie citit și înțeles ca atare ? N-ar fi exclus...

Ion Budai-Deleanu

firide basarabene

Impresiile lui Alexandru Marcu despre cetatea Soroca

Nicolae SCURTU

Istoric şi critic literar, italienist de cea mai mare însemnătate, estetician şi critic de artă, universitar şi membru al Academiei Române, Al. Marcu (1894-1954) a fost şi un excelent colaborator al Radiodifuziunii Române, unde, în răstimpul 1929-1944) a rostit câteva sute de comunicări despre Italia şi cultura italiană, dar şi despre unele aspecte privitoare la România întregită.

A studiat şi cercetat enorm şi a călătorit în diverse *spaţii* geografice, singur sau însoţit de unii dintre confraţii săi, de unde s-a reîntors cu noi, emoţionante şi revelatorii impresii.

Una dintre aceste călătorii este cea din Basarabia, unde se opreşte la *Soroca, cetatea de pe Nistru*, pe care o evocă în termeni adecvaţi şi căreia îi relevă semnificaţia încă de la începuturi.

Cunoscător, profund, al pământului, al oamenilor şi, mai ales, al istoriei Basarabiei, provincia cea mai frumoasă şi mai bogată a României, Al. Marcu evocă, în sintagme memorabile, destinul acestei cetăţi cu multiple funcţionalităţi, în timp.

Istoric literar, instruit şi format în *şcolile Apusului*, Al. Marcu recurge, în descrierile şi comentariile sale privitoare la *Soroca*, la unele cărţi şi contribuţii datorate lui N. Iorga, Al. Lapedatu şi Theodor Codrescu.

Analist şi fin interpret al zbuciumatei istorii a Basarabiei, Al. Marcu *recitește, rescrie* şi *restituie* cu inteligenţă şi talent momente din existenţa acestei fortăreţe care, *cândva*, uimise prin poziţia şi rolul ei.

Evocările şi, mai ales, antitezele pe care le stabileşte cărturarul Al. Marcu, cu atâta putere de sugestie şi convingere, ne îndreptăţesc să ridicăm *vălul uitării* de pe nişte vestigii, care ne-au creat o *anume* faimă.

Astfel de *impresii, amintiri* şi *evocări* se impun a fi adunate şi restituite unor generaţii care nu cunosc *suficient istoria locală* şi nici pe cea *naţională.*

*

Soroca – Cetatea de pe Nistru

După ce a cercetat bine harta şi s-a convins că Soroca nu este înspre părţile Cetăţii Albe, călătorul dus de întâmplare într-acolo, după ce trece Prutul, se îndreaptă către Bălţi, pe linia ferată făcută, în vremea războiului. Trenul şerpuieşte printre dealuri cu holde şi face la tot pasul popas la gări cu nume de un rar pitoresc moldovenesc.

O binecuvântată prudenţă îl va sili totdeauna pe călător să se împrietenească în drum cu un tovarăş, pe care l-ar ghici din partea locului: ca să-l întrebe dacă a plouat de curând între Bălţi şi Soroca. Întrucât, de-ar fi aşa, zadarnic ar coborî din tren la Pământeni, gara de lângă Bălţi, spre a lua automobil ori trăsurică, până la cetatea sorocită de Petru Rareş pe malul întortocheatului Nistru: când plouă, drumurile de pământ negru se desfundă până-n matcă şi la nimic n-ar mai fi bune nici lanţurile petrecute peste cauciucul roţii, cum se obişnuieşte iarna prin zăpadă. Aşa că nu-i va fi dat să facă popas în orăşelul Bălţilor, cel atât de forfotit de lume amestecată şi de umil în contrastele-i edilitare; ci va merge mai departe, până la Floreşti, unde părăsind trenul, va tocmi o trăsurică în stare să ia în piept coastele împotmolite în glod, până va da de singura şosea pietruită dinspre capitala judeţului Soroca. Iar dacă va izbuti să vestească din vreme pe cineva de-acolo, să-i iasă în întâmpinare cu un automobil, poate fi sigur că la aprinsul lumânărilor în ghetul sorocean, va ajunge cu bine la capătul călătoriei sale.

După ce se va fi ospătat la birtul gorjanului din gara Floreşti, îi urez călătorului meu să facă drumul până la şoseaua pietruită, în trăsurica vizitiului Moişa, cel cu calul murg şi „tior".

Trecute cu bine gropanele din uliţa mare a Floreştilor, prin care se încumetă curajoasă câte o ordonanţă de ofiţer consemnat cu ai lui în casă de mareea mocirlei, Moişa vizitiul va lărgi hăţurile pe gâtul cailor, va încăleca ciubotele picior peste picior şi va începe să cânte prin dintele căzut din faţă o melodie cu rezonanţe de rugăciune tânguită, înviorată de zurgălăii telegarilor şi de un „hii boală", care-l face să ridice tonul când şi când. Lui Moişa nu-i place să vorbească cu „străinii". Îl întrebi cum e grâul în ăst an, iar el ţi-l arată în marginea drumului, cu coada biciului. Îl întrebi cum o duce cu stăpânirea, iar el ridică din umeri. Caii se poticnesc pe coastă. Moişa îi îndeamnă suduind, dar de pe capră jos nu se dă, că n-a ajuns la capătul cântecului, lung tocmai cât drumul Sorocii.

Dealuri după dealuri. Lanuri de grâu pitic, porumbişte şi rapiţă. În faţă drumul, cu hopuri şi urme de căruţă, lat cât apa Nistrului. Nici trecători, nici sate, nici vietăţi.

Cântecul lui Moişa, de lung şi monoton ce e, nu se mai aude de la o vreme. Şi atunci, singurii prieteni ce-ţi mai rămân, sunt cei doi cai. Unul roşu, altul murg. Cazna lor, pas de pas, e şi mai dureroasă cu cât e mai voios clinchetul zurgălăilor. După spusa lui Moişa, calul murg e chior. La o cumpănă de fântână însă, când l-am văzut dibuind ciutura cu narea udă de zăduful goanei, am băgat de seamă că Moişa nu spusese drept: murgul era orb. Aplecând botul în ciutură, ochii stinşi i s-au pironit o clipă spre bolta cerului. Dar ochii murgului, în care globul soarelui se vedea mic cât mărgeaua de aur, nu puteau să vadă bolta cerului, arcuită peste dealurile sorocene.

Pornim la drum. Şi bag de seamă că murgul, în goană, se fereşte să nu se atingă de oişte. Îşi încordează gâtul să meargă în rând cu celălalt, dar pântecul umflat de opintire şi-l ţine departe de prăjina oiştei. De parcă ar fi fost drug înroşit în foc. Mă uit mai bine. Şi zăresc o scândurică, străpunsă spre coastele murgului de câteva cuie. Îl bat pe umăr pe Moişa. Îl întreb. El îmi lămureşte flegmatic rostul acelei macabre născociri. Calul orb, de n-ar simţi arsura cuielor în coastă, s-ar da peste celălalt şi n-ar mai ţine drumul. Pe drumeacul lunecos de glod, s-ar rostogoli trăsurica şi treaba n-ar fi bună.

Moişa cântă iar. Caii urcă dealul în goană. Iar zurgălăii din coama murgului orb însufleţesc monotonia peisajului cu nepăsătoare voioşie. Când şi când, între două vâlcele, câte un sat mare, cu nici o casă pe muchea dealului, de frica Crivăţului.

Gospodăriile basarabene sunt bine rostuite, poate mai bine ca cele din Moldova. Casele, în orice caz, sunt mai arătoase, căci sunt înălţate din chirpici, adică din blocuri mari de noroi uscat şi frământat cu paie; mai lesne de ridicat, nu au înfăţişarea umilă a caselor de ţară de pe aiurea.

Iată şi cea dintâi colonie evreiască, împrejmuită cu gard, în chip de ghetto, locuită de evrei plugari, ieşiţi la praşă în marginea satului.

Dar iată, într-un târziu, din vârful celui mai înalt deal, apa Nistrului. În antichitate era celebru râul Meandru din părţile Anatoliei, pentru nenumăratele-i şerpuituri. Numele lui a avut soarta să ajungă sinonim cu orice apă curgătoare prin multe coturi. Dacă Nistrul ar fi fost mai bine cunoscut în antichitate, nu încape îndoială că şi-ar fi răpus rivalul. Croindu-şi matca printre dealuri pietroase, apa acestui râu îşi încreţeşte panglica scânteietoare în lumina apusului, într-o capricioasă şerpuire. Margină a două lumi; frontieră pe care puţini din conducătorii Europei de astăzi au cercetat-o, deşi nu încetează o singură clipă să se preocupe de viitoarele ei destine, Nistrul pare a simboliza cu sinuozitatea mersului său, enigma însăşi a acestor destine.

Dealul care predomină Soroca, de partea noastră, e covor multicolor de semănături parcelate prin împroprietărirea ţăranilor; cel dimpotrivă, de pe malul străin, e tot numai o singură arătură, unificată prin colectivizarea muncii, ale cărei roade vor fi strânse în hambarele din marginea satului, pentru o folosinţă de care nu cei ce au muncit pământul vor fi chemaţi să hotărască. Localitatea de peste apa Nistrului, alcătuită în bună parte de gospodari moldoveni, e pustie; căci oamenii au fost scoşi de stăpânire la munca ogoarelor. Singurul semn de viaţă acolo e patrula grănicerilor sovietici, pe poteca de sub mal.

Soroca, în schimb, cu amfiteatrul caselor albe ascunse sub umbrar de grădini, forfote de lume, venită la târg din cele mai depărtate colţuri ale populatului şi înstăritului judeţ. Socotită de cei din Bălţi şi din alte târguri ale Basarabiei drept staţiune climaterică în timpul verii, Soroca are un teatru, multe şcoli, o clădire arătoasă, dar lăsată în părăsire pentru aşa zisul „Liceu tehnic", un local de Prefectură care face cinste oricărei capitale de provincie, un monument al generalului Poetaş, străzi pavate, pe alocuri felinare, unul din cele mai pitoreşti cartiere evreieşti din câte ar putea descoperi pictorii dornici de exotism local; dar Soroca, mai presus de orice, are o grădină publică, în care-şi dau întâlnire noaptea toate privighetoarele din zăvoaiele Nistrului.

Târgul este o străveche aşezare moldovenească de străjeri şi de răzeşi, împământeniţi acolo drept apărători ai cetăţii ce domină cu masivitatea zidurilor sale şi târgul, şi malul meandricului Nistru. Spre ea se îndreaptă deci atenţia celui adus de întâmplare în aceste prea puţin cercetate meleaguri.

***

Un studiu mai vechi al respectatului istoric ardelean, d[omnu]l Alexandru Lapedatu, revendică, pe drept cuvânt, meritul de a fi adunat datele privitoare la istoria acestei „straje" în calea năvălirilor tătărăşti. Însăşi denumirea locului şi a cetăţii pare a sta în legătură cu tradiţia, care spune că Domnul Ştefan cel Mare a pus acolo „soroc" de zidire; iar documentele întăresc tradiţia; în 1499 ele pomenesc de cel dintâi pârcălab al Sorocii şi al cetăţuii sale, ridicată împotriva cetelor de tătari care, venite să prade Moldova, ocoleau vadurile Nistrului (şi în partea locului erau vara nu mai puţin de unsprezece), fugărite de străjerii pârcălabului din Orheiul întărit şi el cu vreo trei decenii în urmă. Aşa fiind, pentru domnul Moldovei, Soroca nu putea avea decât o însemnătate de a doua mână, nu una strategică, precum era aceea a Cetăţii Albe, a Sucevei, a Hotinului ori a Cetăţii Neamţului. Acest rol secundar de simplă strajă, de fortăreaţă-castel, l-a păstrat de altfel Soroca până târziu, pe vremea lui Dimitrie Cantemir, care ţinea să precizeze că „acolo, la Soroca, stau călăraşi, să nu intre varvarii în Moldova". Aşa fiind, cetăţuia nu avea decât un singur pârcălab, care adesea nici măcar nu lua parte, alături de marii boieri, la sfatul domnesc, cu toate că documentele celui de-al XVI-lea veac pomenesc de un „capitaneus Sorocensis", numit uneori şi „prefectus". Cu toate acestea, nu puţine vor fi fost cetele tătăreşti întoarse peste apa Nistrului de arcaşii din vârful zidurilor cetăţuii, clădită din piatră în 1543 de Petru Rareş, care trimesese în acest scop la Soroca un iscusit meşter bistriţean; căci, după cât se pare, pe vremea lui Ştefan cel Mare, cetatea fusese ridicată numai din lemn şi pământ, la fel cu Cetatea Nouă a lui Roman Vodă. Petru Rareş însă, precum lămureşte d[omnu]l Iorga, avea mare nevoie de o cetate mai tare la Soroca, după ce turcii şi Tătarii ocupaseră întreg Bugeacul.

În a doua jumătate a veacului al XVI, în vremea năvălirilor căzăceşti. Sorocii îi va fi dat să vadă perindându-se pe sub porţile ei nesfârşiţii pretendenţi la tronul Moldovei, ajutaţi de cazaci în paguba ţării. Degeaba se străduise pârcălabul Pârvul să-i izgonească pe cazaci dincolo de Nistru şi, precum aminteşte Grigore Ureche, „bătându-se i-au biruit şi pre toţi i-au tăiat". Căci prădăciunile căzăceşti nu le-a putut stârpi. Iar când, la începutul celui de-al XVII-lea veac cetatea ajunse în stăpânirea polonezilor, îndârjirea cazacilor zaporojeni fusese atât de aprigă, încât, prădând Soroca, măcelăriseră până şi copii.

Încet-încet îşi fac apariţia prin partea locului, tot mai înteţit, turcii; şi cu ei, iată-l pe Bethlen, principe al Ardealului, încheind tratat de alianţă, sub zidurile cetăţii, cu Radul, domn al ţării Moldovei. Trecută, când sub stăpânirea cazacilor, când a tătarilor, când a polonezilor, ori chiar a turcilor (între 1672 şi 1691 se perindă pe acolo şapte stăpâniri străine), cetatea Sorocii avea să cunoască după 1700 alte prădăciuni şi asedieri, cu greu stăvilite de pârcălabii moldoveni, ajutaţi în îndeplinirea rostului lor, de cei câţiva vel-căpitani ce-i aveau la îndemână, cu o garnizoană alcătuită din slujitori de ţară, din cazaci năimiţi şi din aşa-zişii „îmblători de Soroca".

Războaiele dintre turci şi ruşi din cea de-a doua jumătate a veacului al XVIII-lea, nu-i puteau asigura cetăţii o soartă mai statornică. Ocupată prima oară de ruşi în 1789, ea trecea definitiv în stăpânirea acestora la 1806, dată de la care începe şi decadenţa ei strategică.

Aşezată chiar pe malul Nistrului, sub arcuitura dealurilor din cotul apei; necăzând la răspântia unor drumuri de negoţ; ocolită şi de călătorii străini, cetatea şi-a păstrat icoana de odinioară în descrierea cronicarilor şi istoricilor moderni. Pe vremea lui Dimitrie Cantemir avea „un mur în patru unghiuri, foarte tare şi apărat de turnuri foarte înalte, zidit cu bicasie, de care dealurile de primprejur sunt pline". Iar d[omnu]l Iorga, încă din 1905 fixa următoarele impresii, corespunzătoare până azi stării ei: „Uimitor de limpede răsar ca din pământ zidurile negre ale cetăţii, rotunde, stăpânite la colţuri de patru turnuri... Se văd încă sus, unde n-a căzut creasta turnurilor, ferestrele înguste, dese, din care se privea până departe pe coasta din sus şi pe cea din jos până adânc în văile podolene, pe unde obişnuiau să vie călătorii stepelor pustii. Turcii n-au luat-o, fiindcă n-avea însemnătate militară. Ruşii au luat-o totdeauna fără luptă. De aceea, cruţate de bătăile tunurilor, au rămas întregi toate feţele cetăţii şi ar fi rămas şi podoabele ei, dacă ar fi fost podoabe. O poartă de lemn lăcătuită stă în locul vechilor porţi de stejar ferecate. Printre scânduri se văd încăperi de apărare dărăpănate şi tăpşane de iarbă sălbatecă deasupra maldărului înalt al pietrelor căzute".

Astăzi, intrarea în cetate nu mai este de nimeni stânjenită. Grănicerul de pe mal şi soldatul în seama căruia e dată grija zidurilor dinăuntru, par bucuroşi de cei ce coboară până acolo, să le cerceteze; iar aceia nu sunt mulţi. Soldatul vorbeşte de „cineva" de la Bucureşti, care a scormonit tot pământul, în lung şi-n lat, dar mare lucru n-a descoperit; îţi arată locul unde, pe vremea ruşilor, se găseau butoaiele cu păcură şi gaz ale negustorilor evrei; ba se pricepe, să dea, după mintea lui, şi unele precizări arheologice, arătându-ţi gura şanţului subpământean, prin care comunica cetatea cu aşa zisa „Stâncă a Sorocii", din apropiere, şi unde căutau scăpare, în vremuri de bejenie, străjerii copleşiţi de năvălitori. „Această stâncă, însemna Th. Codrescu în 1853, se află aproape de Nistru, acoperită de o mulţime de vii... Intrarea ei este atât de îngustă, încât abia un om târându-se poate intra şi numai la oarecare depărtare de ea începe a se lărgi, încât ar putea locui mai multe familii. După aceea iarăşi se îngustează şi pe urmă se lărgeşte, încât cu chipul acesta, locuitorii dacă erau alungaţi din întâia boltitură, se trăgeau în a doua, în a treia şi aşa mai departe, apărându-se cu armele, până la răsuflătoarea ei de miază-zi, care da în satul numit Zăstâncă. Întinderea acestei grote pe deasupra poate fi de 20 minute, însă pe dinlăuntru nu se ştie, căci nimeni nu cutează a face o asemenea cercare, temându-se de primejdii ori de frica superstiţiilor ce se fac asupra acestei stânci".

Pe cerul de noapte luminată de-o lună absentă, se taie, acum creasta meterezelor pustii. Ochiurile de ferestre rotunde nu licăresc de nici o lumină. În ghettul din partea locului se aprind lumânările pentru sâmbăta de mâine. O droaie de copii se fugăresc pe după turnul cetăţii şi se fac nevăzuţi în joaca lor neştiutoare de anii de demult, când pe sub aceleaşi ziduri a curs sânge din belşug, în crunta încăierare a năvălitorilor fulgeraţi cu flinte şi bolovan, de străjerii moldoveni din înaltul meterezelor.

Apa Nistrului, la câţiva paşi, îşi mână valurile domol la vale, printre coturile ascunse în zăvoaie. În zare licăresc cele dintâi lumini aprinse în marginea cea mai depărtată a lumii de dincolo. Pe mijlocul Nistrului se zăreşte umbra unor mori de vânt plutitoare. Pe dinaintea noastră trece agale vadul o mogâldeaţă neagră. O bănuiesc pândită de grănicerii de pe cele două maluri, cu puşca la ochi. Dacă ar fi niscai îndrăzneţi, care cutează orice primejdie, spre a trece pe malul nostru ? Dacă se va isca o îndârjită împuşcătură ? Pericolul încordează curiozitatea. Ne uităm mai bine pe faţa apei. Mogâldeaţa neagră ne trece drept prin faţă. E o scorbură de răchită. Nimeni n-o opreşte, să-şi rostogolească tăcuta-i înaintare printre meandrele nistriene.

De nu va desfunda ploaia drumurile, să ne silească a ieşi cu sania din noroi, mâine, de cu zori, vom pleca spre mănăstirea Dobruşa şi Japca, să-l vedem pe călugărul care n-a ieşit de şaizeci de ani din chilia lui şi pe călugăriţa care doarme toată ziua şi noaptea într-un sicriu.

Urcând dealul spre oraş, pe sub pitoreştile balcoane ale cartierului evreiesc luminat acum de lumânări ca-n noaptea creştineştii Învieri, aruncăm cea din urmă privire spre Cetatea din vale. Luna-i bate zidurile din plin. Lumina ei nelămurită e prielnică născocirilor. Printre meterezele odinioară pustii, licăresc acum luciri de coifuri. Stau la pândă străjerii Moldovei. O împuşcătură îşi sfredeleşte undeva şuierătura. Dar plumbul se topeşte în piatra străjii de pe Nistru. Arcuitura lui aeriană e singura punte ce leagă cele două margini ale lumii de aici, şi ale nemărginitei lumi de acolo.

Alexandru Marcu

Notă

• Această evocare a fost rostită de Al. Marcu la Radiodifuziunea Română în ziua de 23 iulie 1931, ora 21.30, în Program de seară, cu titlul *Cetatea de pe Nistru – Soroca* şi a fost publicată în *Buletinul Societăţii Academice de Turism „România"*, 5, nr. 8, august 1931, p. 232-235 şi 5, nr. 8-10, septembrie-octombrie 1931, p. 267-273. (*Drumuri basarabene*)

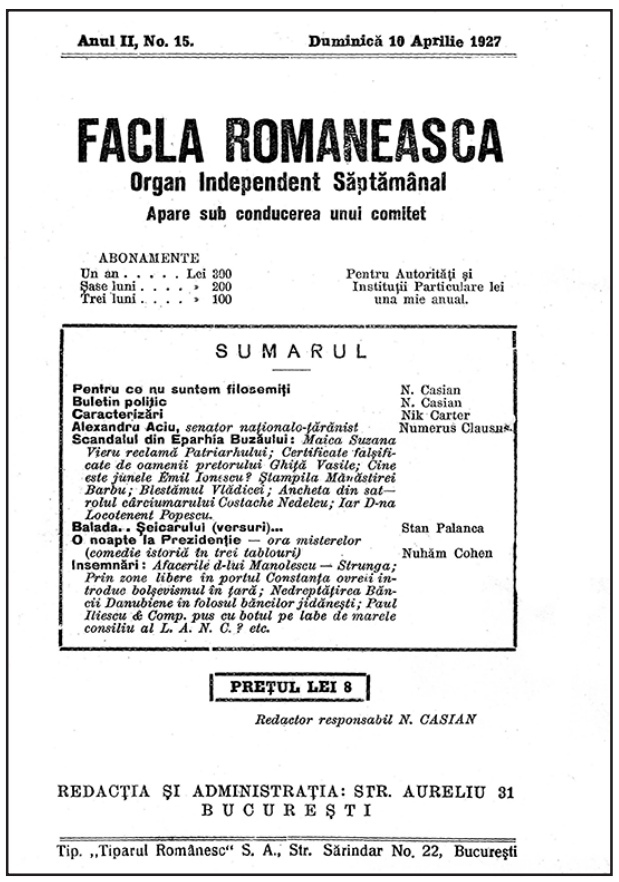
Nicolae Scurtu

NICOLAE CARTOJAN ȘI ACADEMIA ROMÂNĂ. NOI CONTRIBUȚII (2)

Recomandat și susținut de Ion Bianu, care i-a fost profesor și un excelent mentor, Nicolae Cartojan (1883-1944) a fost un cercetător, istoric literar și profesor de o înaltă ținută intelectuală ce s-a bucurat de aprecierea și prețuirea contemporanilor săi.

În calitate de membru al Academiei Române *a citit*, *a recitit* și *a elaborat* un însemnat număr de rapoarte și referate la unele cărți în manuscris sau tipărite care erau prezentate pentru premiere.

Unul dintre rapoartele pe care *îl restitui* aici, publicat în *Analele Academiei Române*, se referă la cartea *Biblia de la București (1688). Contribuțiuni noi istorico-literare,* ce aparține lui Constantin Solomon, fost student al profesorului Nicolae Cartojan.

Anul II, No. 15. Duminică 10 Aprilie 1927

FACLA ROMANEASCA

Organ Independent Săptămânal

Apare sub conducerea unui comitet

ABONAMENTE

Un an . . . . . Lei 200
Șase luni . . . . » 200
Trei luni . . . . » 100

Pentru Autorități și Instituții Particulare lei una mie anual.

SUMARUL

Pentru co nu suntem filosemiți	N. Casian
Buletin polițic	N. Casian
Caracterizări	Nik Carter
Alexandru Aciu, *senator național-țărănist*	Numerus Clausus
Scandalul din Eparhia Buzăului: *Maica Suzana Viteru reclamă Patriarhului; Certificate falsificate de oameni pretorului Ghiță Vasile; Cine este junele Emil Ionescu? Ștampila Mănăstirei Barbu; Blestămul Vlădicei; Ancheta din sat— rolul cârciumarului Costache Nedelcu; Iar D-na Locotenent Popescu.*	
Balada.. Șeicarului (versuri)...	Stan Palanca
O noapte la Prezidență — *ora misterelor (comedie istorică în trei tablouri)*	Nuhăm Cohen
Insemnări: *Afacerile d-lui Manolescu — Strunga; Prin zone libere în portul Constanța ovreii introduc bolșevismul în țară; Nedreptățirea Băncii Danubiene în folosul băncilor jidănești; Paul Iliescu & Comp. pus cu botul pe labe de marele consiliu al L. A. N. C.? etc.*	

PREȚUL LEI 8

Redactor responsabil N. CASIAN

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. AURELIU 31 BUCUREȘTI

Tip. „Tiparul Românesc" S. A., Str. Sărindar No. 22, București

Din lectura atentă a acestui raport, care este, de fapt, o microrecenzie, rezultă temeinicia argumentării, asimilarea corectă a tuturor ipotezelor și existența unei bibliografii extinse a problemei.

Deși profesor la Liceul din Huși, Constantin Solomon revine în Capitală, la Biblioteca Academiei Române, unde parcurge cu răbdare orice trimitere bibliografică privitoare la geneza traducerii *Bibliei de la 1688*, aducând noi contribuții referitoare la activitatea traducătorilor.

Impresionează, în chip special, pregătirea și tenacitatea tânărului profesor, care își impune punctele de vedere cu eleganță și decență.

Lecțiile marilor dascăli fusese asimilate și produceau, astfel, rezultate științifice de o excelentă calitate.

Premiul Neuschotz la care s-au înscris era divizibil, iar Constantin Solomon a primit 1500 lei, ceea ce confirmă aserțiunile lui Nicolae Cartojan.

*

Rolul fraților Greceni în traducerea *Bibliei* de la București a fost în timpul din urmă redus în urma descoperirii, în 1915, a unui manuscris cuprinzând traducerea *Bibliei* în întregime, într-o copie munteană anterioară tipăriturii bucureștene din 1688.

Reluând vechea părere a lui Hasdeu și Picot, dar înfățișând-o într-o altă lumină, d[omnu]l N. Iorga, într-un memoriu prezentat Ia Academie în 1915, a susținut că la baza *Bibliei* lui Șerban Cantacuzino se află traducerea lui Nicolae Milescu. Părerea d[omnu]lui N. Iorga a fost împărtășită de d[om]nii Sextil Pușcariu (în *Istoria literaturii române*, *Epoca veche*, p. 100), P. P. Panaitescu (*Nicolas Spathar Milescu*, p. 51), G. Pascu (*Ist*[*oria*] *lit*[*eraturii*] *rom*[*âne*] din sec[olul] XVII, p. 93) și alții.

D[omnu]l Const. Solomon, scrutând mai de aproape mărturiile și textele, ajunge la concluziuni deosebite.

D[omnia]sa stabilește mai întâi, întemeindu-se pe comparații de texte că *Biblia* de la 1688 se îndepărtează mult în ceea ce privește versiunea *Vechiului Testament* de traducerile anterioare românești (*Psaltirea* de la Belgrad 1651, *Psaltirea* lui Dosoftei, 1680, *Palia de la Orăștie* 1582, *Parimiile de peste an 1683*), dar este identică în textul *Noului Testament* cu traducerile apărute înaintea ei.

Afirmarea de la pag[ina] 16 că traducerile din *Vechiul Testament* anterioare *Bibliei* lui Șerban erau făcute de pe texte slavone este o generalizare pripită, căci, după cum se știe, *Palia de la Orăștie* este tradusă după versiunea ungurească a lui G. Heltai.

D[omnu]l Solomon, cercetând împrejurările vieții lui N. Milescu la lumina mărturiilor din manuscrisul descoperit în 1915 și întemeindu-se pe două note din circa 1730, trage încheierea că Milescu și-a început traducerea *Bibliei* la Constantinopol, pe când era capuchehaia lui Grigorașcu Ghica între 1622-1666 și că a terminat-o în timpul când se afla în serviciul domnului pribeag Gh. Ștefan, între 1666-1668.

Traducerea lui N. Milescu a încăput pe mâinile lui Antonie de Moldovița, duhovnicul lui Gh. Ștefan, care la moartea domnului între străini, s-a întors în Moldova și a trecut apoi în Ardeal. Numai el putea vorbi de izvodul lui Milescu că era făcut «de pre izvodul elinesc ce se-au fost tipărit la Frangfort» și că «pentru multa pripă a acelui prepuitor care se-au grăbit a o tălmăci și a o scrie, aflatus-au multe greșele și prea mare învăluială». Nemulțumit de traducerea lui Milescu, Antonie de Moldavița, care ne-a lăsat și alte tălmăciri «de o deosebită frumusețe literară» (N. Drăganu, *Codicele pribeagului Gh. Ștefan*), a retradus – împreună cu un ardelean sau un muntean – *Biblia*. Această traducere se răsfrânge în textul manuscriptului descoperit în 1915.

D[omnu]l Solomon, verifică apoi informațiile din epilogul *Bibliei* lui Șerban, care indică precis ca traducători «cari au deslușit pre limba românească», pe Radu și Șerban Greceanu, cu alte mărturii contemporane (Del Chiaro 1718 și Ioan Filstich, rector al gimnaziului saxon din Brașov, într-o notă din 1727, la traducerea în limba germană a *Cronicii* Iui Greceanu) și restabilește rolul fraților Greceanu în traducerea *Bibliei*.

Mai multă lumină în sprijinul paternității Grecenilor s-ar putea aduce acum în lipsa m[anuscri]sului din 1915, aflat Ia Moscova, din compararea *Bibliei* lui Șerban cu celelalte traduceri ale Grecenilor și cu originalele grecești. Procedeul de traducere, întorsătura frazei, lexicul ar putea da indicații prețioase în această privință.

Lucrarea d[omnu]lui Solomon repune dar în valoare mărturii contemporane peste care se trecuse prea ușor, dă o interpretare nouă lucrurilor și readuce în discuție rolul fraților Greceanu în traducerea *Bibliei*. Este o lucrare valoroasă și autorul un distins absolvent al Facultății noastre din București, acum profesor la Liceul din Huși, merită toată încurajarea.

Propun deci lucrarea pentru *Premiul Neuschotz* Ia care a concurat.

Nicolae Cartojan

Notă

• Acest raport al lui Nicolae Cartojan se reproduce din *Analele Academiei Române. Tomul 53. Ședințele de la 1932-1933.* București. Monitorul Oficial. Imprimeria Națională, 1933, p. 84-86. (*Ședința de la 29 mai 1933).*

O POEZIE NECUNOSCUTĂ A LUI STAN PALANKA

Revenirea, în actualitate, a operei poetului și publicistului Stan Palanka (n. 1895, sat Palanca, jud. Giurgiu – m. 1968, sat Palanca, jud. Giurgiu), se datorează lui Gh. Catană, Mihail Straje, Ștefan Baciu, Vasile Velisaratu, Neagu Rădulescu, Eugen Jebeleanu, Ion Pas, Victor Eftimiu, Geo Bogza și altora[1].

Se știe că a publicat poezii, articole și note într-un mare număr de ziare și reviste, dintre care amintim aici *Universul literar, Gazeta Transilvaniei, Adevărul literar și artistic, Opinia liberă, Adevărul, Acțiunea, Curierul, Expresul, Tribuna ceferistă* și, desigur, altele.

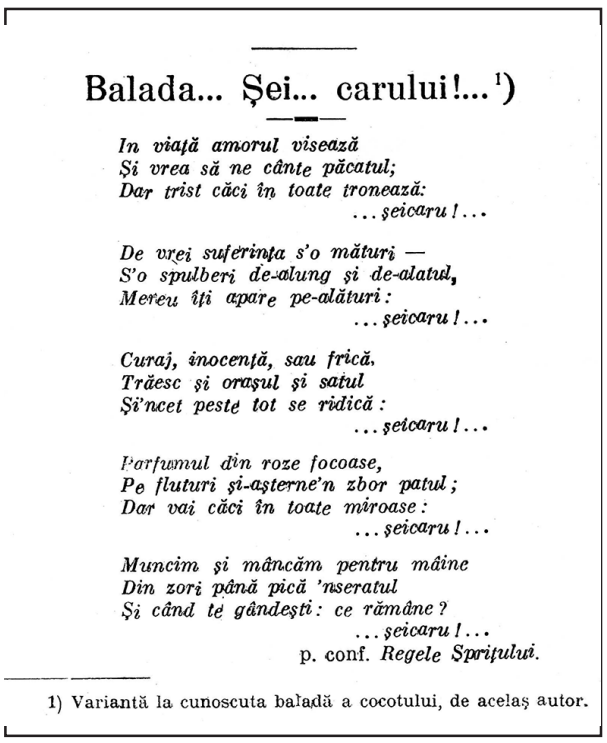
Unele din poeziile publicate în presa literară și în cea nonliterară au fost incluse în cele trei plachete pe care a izbutit să le tipărească – *Victorii prăbușite* (1921), *Cotnar* (1934) și *Ciocane și pluguri. Versuri proletare* (1945), ce nu s-au bucurat de o receptare atentă din partea criticii literare.

Recent am identificat încă o poezie necunoscută a lui Stan Palanka în paginile revistei *Facla românească*[2], care e, de fapt, *o variantă la cunoscuta baladă a cocotului de acelaș*[*i*] *autor,* așa cum precizează însuși poetul.

Poezia, pe care o semnalez și transcriu, integral, acum, se intitulează *Balada... Șei... carului !...* și conține o bogată și sugestivă gamă de semne ortografice ce au menirea de a accentua imaginea omului și ziaristului Pamfil Șeicaru, cunoscut, în epocă, ca un aspru și necruțător moralist.

Repetarea obsesivă a cuvântului *...șeicaru !...* după cele cinci terține reprezintă, de fapt, ironic vorbind, influența și autoritatea pe care le avea Pamfil Șeicaru în presa interbelică.

Și mai este de reținut un fapt, pe coperta revistei, poezia este semnată Stan Palanka, iar în interiorul publicației apare *Regele Șprițului*, unul dintre pseudonimele sale. De ce oare ?

Balada... Șei... carului!...[1])

In viață amorul visează
Și vrea să ne cânte păcatul;
Dar trist căci în toate tronează:
...șeicaru!...

De vrei suferința s'o măturI —
S'o spulberi de-alung și de-alatul,
Mereu îți apare pe-alături:
...șeicaru!...

Curaj, inocență, sau frică,
Trăiesc și orașul și satul
Și'ncet peste tot se ridică:
...șeicaru!...

Parfumul din roze focoase,
Pe fluturi și-așterne'n zbor patul;
Dar vai căci în toate miroase:
...șeicaru!...

Muncim și mâncăm pentru mâine
Din zori până pică 'nseratul
Și când te gândești: ce rămâne?
...șeicaru!...

p. conf. *Regele Șprițului.*

1) Variantă la cunoscuta baladă a cocotului, de același autor.

*

Balada... Șei... carului !...

În viață amorul visează
Și vrea să ne cânte păcatul;
Dar trist căci în toate tronează:
... șeicaru !...

De vrei suferința s-o măturI –
S-o spulberi de-a lung și de-a latul,
Mereu îți apare pe-alături:
... șeicaru !...

Curaj, inocență, sau frică,
Trăiesc și orașul și satul
Și-ncet peste tot se ridică:
... șeicaru !...

Parfumul din roze focoase,
Pe fluturi și-așterne-n zbor patul;
Dar vai căci în toate miroase:
... șeicaru !...

Muncim și mâncăm pentru mâine
Din zori până pică-nseratul
Și când te gândești: ce rămâne ?
... șeicaru !...

p[entru] con[formitate] Regele Șprițului

ÎNSEMNĂRI DESPRE POSTERITATEA LUI ION PERETZ

Biografia și bibliografia profesorului, dramaturgului, publicistului și traducătorului Ion Peretz (n. 20 aprilie 1876, Giurgiu – m. 18 februarie 1935, București) nu sunt cunoscute integral deoarece nu s-au întreprins cercetări riguroase în acest sens.

(continuare în pag. 11)

(urmare din pagina 10)

Este cunoscut ca un excelent profesor de științe juridice, ca un dramaturg remarcabil și, desigur, ca un publicist care avea permanent *verbul* la sine și care știa să-și argumenteze convingerile.

Piesele sale de teatru *Bimbașa Sava, Mila Iacșici, Premergătorii, Puiul de cuc, Ilderim* și *Mărăști* s-au bucurat de atenția publicului spectator dar și de o receptare corectă a criticii de specialitate.

Remarcabile sunt opiniile lui Ovid Densușianu, Nichifor Crainic, Mihail Dragomirescu, E. Lovinescu, G. Călinescu și Alexandru Ciorănescu, care în eseuri și analize aplicate au relevat valoarea dramaturgiei lui Ion Peretz și preferința sa pentru *evenimentul istoric*.

A desfășurat o intensă activitate publicistică în presa cotidiană din Iași, Chișinău și București, impunându-se ca un polemist din cei mai temuți și, în același timp, ca un intelectual care, întotdeauna, știa să *convingă*.

Articolele sale se găsesc în paginile ziarelor și revistelor *Opinia, Mișcarea, Patria, Dreptatea, Convorbiri critice, Arhiva, Viața Românească, Revista istorică, Cele trei Crișuri*, *Moldova de la Nistru*, *Democrația* și în multe altele.

Era un autentic poliglot, cunoștea aproape toate limbile europene și pentru calitățile și meritele sale a fost ales director general al Teatrelor din România.

La nici șaizeci de ani împliniți, profesorul, literatul și publicistul Ion Peretz ne părăsește, plecând într-o lume de unde când și când este rechemat de unii cercetători și istorici literari.

La înmormântarea sa, contemporanii, câțiva doar, au rostit discursuri și cuvântări funebre[3], dintre care *restitui* aici pe cele ale lui Horia Furtună[4] și Radu Cosmin[5], în care se elogiază, cu discernământ, meritele lui Ion Peretz.

*

Cuvântarea d[omnu]lui Horia Furtună

D[omnul] Horia Furtună, în numele Societății Autorilor Dramatici Români, a spus:

În numele Societății Autorilor Dramatici Români aduc astăzi – la ultima vedere pământească a chipului înghețat de moarte al lui Ion Peretz, toată tristețea nemângâiată, toată durerea fără leac și fără folos și toată iubirea plină de o înțelegere și un respect ce vor dăinui mereu, sentimente ce pătrund viu și profund pe tovarășii lui ce rămân încă pe lume, ca să creadă în aceeași misiune și să se trudească pentru același ideal.

Pasionat iubitor al trecutului nostru românesc Ion Peretz a căutat să-l reînvieze. La Universitate, la catedra de Istoria Dreptului Român, prelegerile lui erau un prilej strălucit de a reda prezentului nu numai instituțiile juridice ale unei epoci, ci și întreg aspectul unei societăți care pe vremuri era însăși înfățișarea țării noastre.

Aceeași preocupare de a nu lăsa să moară în întregime paginile timpului românesc l-a îndemnat să lumineze în decorurile trecătoare ale scenei, epoci apuse pline de farmecul dispărut al trecutului.

Mila Iacșici, Bimbașa Sava, Pui de cuc sunt încă și astăzi de față în amintirea noastră plină de pioasă admirație.

Scriitor puternic, prob, personal, Ion Peretz și-a onorat arta, și-a respectat menirea și a îmbogățit cu opere trainice literatura dramatică originală.

În fața sfârșitului ce ne este comun tuturor, ne oprim cu sufletul destrămat, cu gândurile rătăcite.

Trupul nostru care e o continuare de viață din timpurile imemoriale ale pământului, se îngrozește în fața destinului nimicitor.

Odihnește-te pe veci Ion Peretz ! Numele tău va trăi în sufletul celor pe care i-ai iubit, în inima celor care te-au iubit. Numele tău e legat de faptele tale bune, de munca ta fecundă, de operele pe care le-ai creat.

Toți cei care te conducem astăzi, vom veni rând pe rând să-ți luăm locul. Rând pe rând, ca tine vom sta singuri și înghețați, înconjurați de jalea amară, neputincioasă și deznădăjduită a altora.

*

Cuvântarea d[omnu]lui Radu Cosmin

În numele Ligii Culturale, a vorbit d[omnul] Radu Cosmin, care a spus: Liga Culturală pentru unitatea sufletească a tuturor românilor, aduce prinosul ei marelui suflet de român, care a fost cărturarul savant și literatul strălucit Ion Peretz.

Ca prieten, personal, îmi e dureroasă sarcina să vorbesc la moartea acestuia pe care l-am iubit mult și l-am apreciat în plenitudinea unei vieți împodobită de cele mai nobile simțiri și încoronată de virtutea omului de muncă până în supremul ceas al despărțirii de veci.

Ca român, mă simt mândru să evoc, la piatra de hotar între cele două vieți, cea vremelnică și cea veșnică, figura de apostol al iubirii de neam și al cimentării sufletești prin cultură a românilor de pretutindeni.

Azi Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor pomenind acestea, se închină adânc recunoscătoare la groapa bunului român și ilustrului dispărut.

Radu Cosmin

CÂTEVA CUGETĂRI ALE POETULUI MIHAIL SABINI

Unul dintre poeții avangardiști este, desigur, și Mihail Sabini (n. 1 iunie 1908, Valea Stanciului, jud. Dolj), uitat, astăzi, complet chiar și de Ion Pop, cel mai însemnat istoric și critic literar care s-a ocupat de *literatura suprarealistă* din România.

Cunoscut și sub numele de Mihail I. Pop și Mihail Sabini, autorul plachetei *Lacrimi incandescente* (1934) debutează în anul 1930 în revista *Vraja*, pe care, alături de alți câțiva colegi, o editează în comuna Militari, în răstimpul 1930-1933.

Informații minuțioase și, evident, corecte întâlnim într-o epistolă[6] pe care o trimite istoricului literar Lucian Predescu, autorul arhicunoscutei lucrări *Enciclopedia Cugetarea*, în care este menționat[7] și Mihail Sabini, numele său de naștere fiind Mihail I. Popa.

Se impune să precizez că în momentul trimiterii acestei epistole, Mihail Sabini se afla în comuna Mihai Bravu din ținutul Giurgiului unde era funcționar de stat și unde, mai ales, scria poeme, proze, articole de psihologie și filosofie.

Poetul și prozatorul Mihail Sabini *a fost inclus* în câteva antologii care l-au făcut cunoscut și apreciat de unii dintre confrații săi. E cazul lui Teodor Scarlat[8] și Sașa Pană.

Remarcabilă, sub aspectul istoriei literar, e mențiunea lui Sașa Pană, care precizează că în numărul 50 al revistei *unu* publică și Mihail Sabini o poezie, de altfel, singura colaborare: „În același, publica pentru prima oară și un emul al grupării *Vraja*, Mihail Sabini. Acesta mă vizita adesea și îmi citea pagini, pe care le înnegrea cu noian de cugetări. El locuia în comuna Mihai Bravu, unde avea slujbă de artificier la un depozit de muniție. Un suflet cinstit, un prieten stimat."[9]

Relevante, sub multiple aspecte, sunt cugetările sale, puține la număr, pe care le-a publicat în revista *Vraja* și pe care le *restitui*, aici, integral.

Acestea sunt rezultatul unor lecturi profunde, atent asimilate și reprezintă chintesența unei gândiri reflexive. De aici, stilul laconic și forma aforistică.

*

Cugetări

Lumina prea multă te orbește.

Putregaiul, pe care nici focul nu-l arde, radiind în întuneric, te face să-l cercetezi.

Gloria se creează prin jertfă.

Mai întâi fii sclavul ideilor tale și apoi caută să predomini colectivitatea.

Analfabeții cred din superstiție. Semidocții profanează, iar cei cu adevărat culți, cred din convingere.

Mihail Popa[10]

*

Cugetări

Bani cerem toți, dar puțini ne gândim să-i câștigăm prin muncă.

Nu te speria de răgetul unui bou.

Ce rău ne pare, când suntem pe pragul morții, văzând că în viață n-am produs nimic.

Muntele se prăbușește când este dezvelit de flori. La fel și omul.

Înțelepciune are fiecare, dar nu fiecare și-o poate exploata.

Tradiția stăpânește poporul.

Mihail Popa[6]

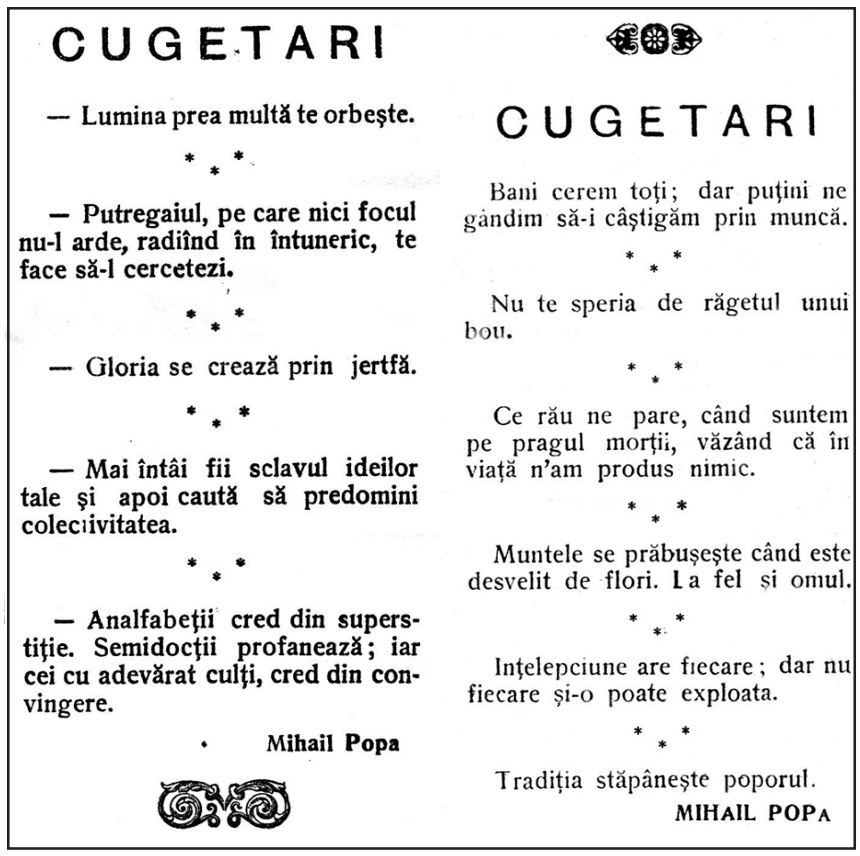
*

Nu poate să existe o putere de stat dacă nu există o conștiință națională.

Ce vrem ? Nu putem răspunde la această întrebare fiindcă acest „vrem" este fără sfârșit.

Un vis frumos, slujește, pentru a uita o clipă durerea ce te apasă.

Mihail Sabini[11]

CUGETARI

— Lumina prea multă te orbește.

* * *

— Putregaiul, pe care nici focul nu-l arde, radiînd în întuneric, te face să-l cercetezi.

* * *

— Gloria se crează prin jertfă.

* * *

— Mai întâi fii sclavul ideilor tale și apoi caută să predomini colecțivitatea.

* * *

— Analfabeții cred din superstiție. Semidocții profanează; iar cei cu adevărat culți, cred din convingere.

Mihail Popa

CUGETARI

Bani cerem toți; dar puțini ne gândim să-i câștigăm prin muncă.

* * *

Nu te speria de răgetul unui bou.

* * *

Ce rău ne pare, când suntem pe pragul morții, văzând că în viață n'am produs nimic.

* * *

Muntele se prăbușește când este desvelit de flori. La fel și omul.

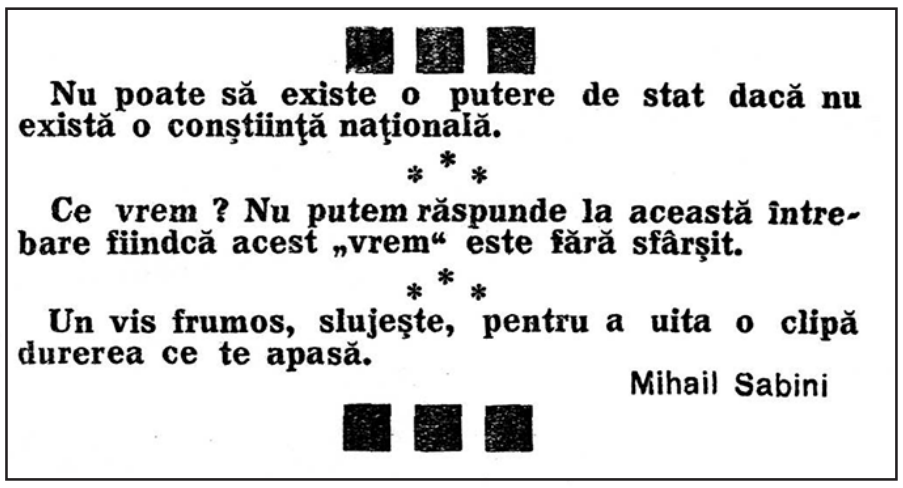
* * *

Înțelepciune are fiecare; dar nu fiecare și-o poate exploata.

* * *

Tradiția stăpânește poporul.

MIHAIL POPA

Nu poate să existe o putere de stat dacă nu există o conștiință națională.

* * *

Ce vrem ? Nu putem răspunde la această întrebare fiindcă acest „vrem" este fără sfârșit.

* * *

Un vis frumos, slujește, pentru a uita o clipă durerea ce te apasă.

Mihail Sabini

[1] Nicolae Scurtu, *Câteva precizări la biografia poetului Stan Palanka*, în *Cercetări literare. Scriitori și publiciști giurgiuveni. Volumul 1*, Bolintin Vale, Editura Sud, 2019, p. 90-94 + 2 *facsimile.*

[2] Stan Palanka (Regele Șprițului), *Balada... Șei... carului !...*, în *Facla românească*, 2, nr. 15, duminică, 10 aprilie 1927, p. 18.

[3] *Înmormântarea profesorului Ion Peretz. Asistența. Cuvântările rostite. Cuvântarea d[omnu]lui C. Stoicescu. Cuvântarea d[omnu]lui Horia Furtună, Cuvântarea d[omnu]lui Iuliu Valcari, Cuvântarea d[omnu]lui Radu Cosmin* și *Cuvântarea d[omnu]lui Petru Comarnescu*, în *Dimineața*, 31, nr. 10.114, vineri, 22 februarie 1935, p. 3, col. 1-4 + 1 foto reprezentând cortegiul funerar din curtea cimitirului Bellu.

[4] Horia Furtună (1888-1952), poet, prozator, cronicar radiofonic și teatral.

[5] Radu Cosmin (1879-1959), prozator, publicist și traducător.

[6] Nicolae Scurtu, *Câteva știri noi despre poetul Mihail Sabini și ținutul Giurgiului*, în *Cercetări literare. Scriitori și publiciști giurgiuveni. Volumul 2*, Bolintin Vale, Editura Sud, 2022, p. 185-188 + 2 facsimile.

[7] Lucian Predescu, *Mihail Sabini*, în *Enciclopedia Cugetarea. Material românesc. Oameni și înfăptuiri*, București, Editura Cugetarea Georgescu-Delafras, [1940], p. 750, col. 3, jos.

[8] Teodor Scarlat, *Mihai Sabini* în *Antologie de imagini din poezia nouă*, București, Editura Gruparea intelectuală Litere, 1934, p. 28.

[9] Sașa Pană, *Născut în 02. Memorii – file de jurnal*, București, Editura Minerva, 1973, p. 388-389.

[10] Mihail Popa, *Cugetări*, în *Vraja*, 1, nr. 4-5, decembrie [1930] – ianuarie 1931, p. 11, col. 3, jos.

[11] Mihail Sabini, [*Cugetări*], în *Vraja*, 1, nr. 10-12, iulie-august 1931, p. 10, col. 2, jos.

Ioana-Ruxandra Fruntelată

ETNO-LOG

Banii miresei în „lada de zestre” antropologică

Din perspectivă antropologică, înțelegem literatura ca „lucrare” constitutiv umană, act demiurgic de rang secund, prin care artistul se apropie, „în zbor razant”, de natura îndumnezeită a omului, construindu-și propriul univers din cuvinte cu miez de viață și cu alcătuire ce oglindește lumea trecută prin sufletul scriitorului. Astfel, întrebările fundamentale ale unei cercetări de antropologie literară sunt: „De ce scriem literatură ?” și „De ce o citim ?”. Desigur, aceste întrebări se pot extinde asupra oricărui act creator, în general. Oare ne-am putea imagina existența noastră în absența artei, la care participăm fiecare, ca autori sau receptori, după cum ne ajută puterile ? Cât de limitate ne-ar fi orizonturile fără fantezie și ficțiune, fără acest dar al artiștilor de a îmbrăca „țărâna cea grea” în „purpură și aur”, dând formă și sens unor trăiri și simțiri pe care mulți le au, dar puțini le pot exprima ?

Coperta I a romanului *Banii miresei*.
Sursa: Editura Eikon.

Cu adevărat, lumea întreagă trece prin sufletul scriitorului, privitor și pribeag, ca un tren printr-o gară veșnic aceeași și veșnic alta. Putem alege „La Gare Sainte-Lazare” pictată de Claude Monet, halta Boranlî-Burannâi din Sarî-Ozeki – marea Stepă Galbenă kazahă a lui Cinghiz Aitmatov, sau gara din mica așezare olteană în care pășim de la primele pagini ale romanului *Banii miresei*, de Ion Andreiță, publicat la editura de înaltă cultură Eikon, în anul 2023: „Prin gara aceasta nu treceau decât două trenuri: unul venea din sus, dinspre munte - celălalt venea din jos, dinspre câmpie. Treceau de două ori pe zi: dimineața și seara...” (p. 11).

Ion Andreiță este bine cunoscut în mediul presei culturale românești, fiind unul dintre tot mai rarii profesioniști ai breslei gazetărești care stăpânesc alchimia transformării cuvintelor în mreje de aur ce atrag cititorii pe o cale a marilor întrebări existențiale, a valorilor perene, a mirării și bucuriei fără vârstă în fața frumosului. Un text semnat de Ion Andreiță, fie că este reportaj, cronică, eseu, pamflet, poem sau roman, este interesant întotdeauna pentru confrații de breaslă, dar și pentru aspiranții care vor să învețe să scrie, așa cum interesează, în sălile de scrimă ori pe câmpul de luptă, evoluția dezinvoltă și surprinzătoare a unui maestru.

În *Banii miresei*, roman de formare al unui tânăr în timpul de schimbări sociale și politice radicale din România de după cel de-Al Doilea Război Mondial, frapează, de la început, atmosfera de haos fără speranță aparentă, pe care o mai întâlnisem în teatrul „cosmogonic-escatologic” al lui Marin Sorescu, dar nu exprimată în această tonalitate unică, de expresionism adus mereu la numitorul comun al povestirii pure: „Întunericul orbecăia pe cărări cu genunchii frânți. O pâclă deasă și moale înnegura totul în jur, astupând orice spărtură prin care s-ar mai fi putut strecura vreo urmă de lumină târzie. Tânărul își croia anevoie drum prin această smoală, care i se scurgea pe chip, pe brațe, pe trup, odată cu sudoarea. Înainta greu, năpădit de gânduri, abia smulgându-și picioarele din pământul ce i le ținea zălog, nelăsându-l să plece. Unde ? Încotro ? – nici el nu știa. Dar se încăpățâna să meargă – și fiecare pas se lovea de genunchii frânți ai întunericului (...)” (p. 9).

Ne aflăm la începutul călătoriei protagonistului Emil Antoniță, a cărui căutare va fi de multe ori împiedicată ori deturnată de iluzii, la fel ca aceea a eroului mitic, purtându-ne către lumea nouă a șantierului, un fel de „stație de refugiu” pentru cei ce și-au pierdut rosturile vechi, apoi către universul de acasă, din satul natal, ce va prilejui revelatoarea întâlnire cu modelul tatălui și cu teribila realitate a războiului. După aceea, drumul va fi jalonat de întâmplările mari ale vremii și vieții, consemnate în corespondențele jurnalistice ale personajului și care pot fi citite simbolic: munca titanică pentru realizarea Canalului Dunăre-Marea Neagră – sacrificiul pentru construcție; transformarea unui morman de fiare într-o mașină funcțională – trecerea probei imposibile; nașterea, iubirea și moartea pe șantier – rituri de trecere eterne, repetate în condițiile unei vieți aspre, elementare, ca la începuturile lumii. Alunecările, ispitele, sunt mai ales nălucile unor femei memorabile, chipuri ale iubirii abia simțite într-o privire printre gene, într-o fantastică „împărăție a ierbii”, într-o „garsonieră înflorită” unde se amestecă realitatea și visul. Personajul principal, Emil, este, în primul rând, o conștiință trează, așadar, un martor incomod al unor vremuri tulburi și grele pe care va învăța să le traverseze călăuzit de firul poveștii.

Ca în orice operă de artă, primordial este, și în *Banii miresei*, efortul creator, al „facerii” propriu-zise a creației: autorul își folosește ingenios experiența profesională și cultura umanistă (folclorul, Biblia, capodoperele Antichității clasice, marea literatură română și universală) pentru a pune laolaltă, ca într-o ladă de zestre plină de obiecte vechi, diferite, extrem de prețioase fiecare și reprezentând, toate laolaltă, o moștenire neprețuită, comoara unor trăiri și simțiri unice de scriitor adevărat. Dovada valorii romanului se află la fiecare cititor al său: odată încheiată, povestea rămâne cu noi, în noi, nu ne mai părăsește nicicând.

Personal, am citit primele pagini din *Banii miresei* în ziua în care am avut bucuria să primesc cartea de la scriitor și pe următoarele, cred că nu întâmplător, într-un tren care m-a dus de la București la Craiova și apoi, în vagonul cu care m-am întors de la Craiova la București: „Prin gara aceasta nu treceau decât două trenuri: unul venea din sus, dinspre munte – celălalt venea din jos, dinspre câmpie. Treceau de două ori pe zi: dimineața și seara...”

Scriitorul Ion Andreiță în anul 2016.
Foto: Ioana Fruntelată.

Cititoarea, „ca și în poveste, nu simți când se lăsase noaptea” (p. 322), tot întorcând, în „tunelul luminat”, paginile poveștilor scrise cu sufletul muiat în abur de lună și oprindu-se înfiorată de întâlnirea cu „Ultima mireasă” a lui Martini și cele „Trei mere din vis” ale lui Emil, căci: „Povestea e lungă-scurtă, mai lung e drumul până la poveste” (p. 268).

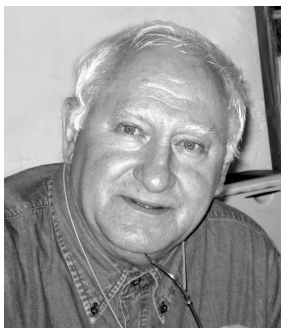
„Între timp, se lăsă seara bine, pădurea se întunecase și răsăriseră primele stele pe cer. Mi-au traista, clanareta și pelerina și caut un loc în cerc cât mai la mijloc, și m-așez. Gândul o luase razna prin lume, pe unde umblasem, pe unde cântasem” (p. 107). A umblat și a cântat prin multe locuri Ion Andreiță înainte de a se așeza „în cerc cât mai la mijloc” să ne spună această poveste de neuitat.

A umblat pe drumul presărat cu troițe așezate „la răspântii de drumuri ori în vetre de sat, în preajma fântânilor ori în plin câmp, dispuse după o subtilă geografie a inimii; sfioase și modeste, impunând nu prin ambiția construcției, cât printr-o simplitate soră cu veșnicia” (p. 280).

A cântat și cântă de-ți vine „să te așezi la umbra copacului și să stai de vorbă cu Dumnezeu” (p. 237).

Și apoi s-a așezat la „Masa tăcerii” (tot un „cerc cât mai la mijloc” și ea) și a ascultat „geamătul surd al istoriei”, „glasul devălmășit al mamelor și nevestelor” celor căzuți pe front ca să-și apere țara – „trup de fier în cumpăna vremii”, adăpostind „ogorul și casa și ramul și foșnetul veveriței la alune, și aerul și apa străbună și somnul cuminte al copiilor” (p. 158).

Pentru oamenii aleși, glasurile și tăcerile lumii se deslușesc și se lămuresc în cele din urmă. Și așa s-a făcut că Ion Andreiță ne-a îmbogățit cu *Banii miresei*, povestea lui cât o viață.

Don Andreiță
– pălmaș cu condeiul –

Ceea ce nu se poate uita

A șasea oară înfrunziseră
Și desfrunziseră
Copacii –
Și tata nu se mai întorcea.
Satul își îngropase sicriele goale
Cu numele celor plecați
Crestat adânc în lemn.

Procesiunea muncii
Cădea grav și monoton
Peste diminețile ciuruite:
Zeci de basmale negre,
Toiege și cârje
Se îmbulzeau în întâmpinarea
Soarelui
Să se primenească.

Mama tot îl mai aștepta pe tata,
Degeaba spăla în fiecare zi
Cămășile lui,
Cămășile așteptării,
Albe,
Din ce în ce mai albe,
Lumină nu mai dădeau.
Mama rămânea de fiecare dată
La fel,
Pe marginea șanțului,
Prinsă-n strâmtoarea
Dintre două vânturi,
Cu frate-meu cel mic în poală,
Care plângea
Și-i împungea încăpățânat ca un ied
Sânul moale și neputincios
După vreo picătură de lapte –
Moartea de-ar fi trecut atunci
N-ar fi putut să nu-și întoarcă
Măcar o dată
Capul.

Pământul răsufla greu,
Cu rănile nevindecate;
Pe zeci de guri
Răzbătea în afară dogoarea
Topită de război în pământ.
De sus
Aceeași fierbințeală
Încingea spinări și recolte.
Păsările se scăldau
În praful drumului
Ca într-o mare albastră de aburi;
Doar rândunicile mai puteau prinde
Din zbor
Câte un cioc de apă tulbure,
Și pământul se rupea mereu
În mii de crăpături
Trăgându-și izvoarele înăuntru –
Acum pământul arăta
Ca tălpile mamei
Pline de brazde și de tranșee.

Drumul cel mare zăcea răstignit
Cu brațele prelungite pe uliți
Ca un râu din care
S-au retras apele;
Oamenii călcau sfioși pe margini
De teamă să nu-i sfâșie
Liniștea.
Din când în când
Zarea se întuneca de praf
Și drumul se zbătea
Răscolit de pași:
Veneau moldovenii
În căutare de pâine –
O, cum mă mai arde și astăzi
Drumul acela
Cu toată țărâna înviforată în mine
Prin care se scurgeau
Pe la porți
Moldovenii…

Copiii creșteau…
Pe creștetul multora
Nu mai lunecase
Palma grea și caldă a tatălui,
Dar palmele mamei
Prinseseră putere
Cât patru palme la un loc.
Fetițele
Nu-și putuseră alinta păpușile
Cu dragostea lor
Grijulie și afectată,
Nu trăiseră copilărească plăcere
De-a fi mamă,
Uitaseră până și obiceiul
De-a mai plămădi
Din pământ și apă
Mâncarea cu care să-l aștepte
Pe tata,
Care întârziase să vină la prânz
Și n-avea să vină poate
Nici la cină.
Totuși
Copiii creșteau –
Creșteau ca din apă,
Ca din pământ,
Ca din văzduh.

…Multe au trebuit
Să-și uite oamenii…
Soarele răsare din același loc;
Multe au trebuit
Să-și adauge oamenii…
Soarele apune în același loc.
Numai uneori seara,
Când soarele se pregătește
Pentru o altă călătorie,
Se lasă o tăcere grea, de pământ;
Se întorc atunci în memorie
Răscoliți de amintiri…
Și pe toate le păstrează
Întregi în minte,
Căci oamenii iau întotdeauna
Cu ei la drum
Amintirile –
Ceea ce nu se poate uita.

Satul din colțul ochiului (4)

Hrișca din rănița soldatului

...Era prin 1947, al doilea an de secetă, când colții Foametei se uniseră cu coasa Morții, împletind cărări negre între sat și cimitir. Mălaiul se împuținase în lacră, făina, nici un mertic ca lumea, dormita într-un fund de sac sugrumat cu șapte sfori și paișpe noduri („Pentru pomenirea morților – zicea mamare – sau a vreo altuia gata de drum"). Tata luase cei câțiva saci cu orz din polată și-i dusese la moară, de unde se întorsese cu ei plini c-o făină maronie, pe care, dacă o frecai în podul palmei, scârțâia ca nisipul. Grijile întunecaseră obrazul mamei și ochii tatălui, nici cuvintele nu mai sunau ca înainte, se cam înstrăinaseră de ei; vorbeau scurt, mai mult prin gesturi și subînțelesuri. Dar mamare nu era supărată – „Faci rai din ce ai !", vorba ei – și copsese o pâine în țest, dintr-un pumn de mălai de porumb și vreo zece de făină de orz, în care strecurase pe furiș, să nu știe nici ea, o mână de făină de grâu. Prima pâine de orz. Cu timpul, tot așa – „Faci rai din ce ai" – a apărut pe masă și prima mămăligă de orz; mai spornică și mai economicoasă la tărâțe – cum râdea vărul Mărin de orzul măcinat.

Noi, copiii, nu simțeam prea mult sărăcia – sau n-o luam în seamă. Ne plăcea mămăliga de orz, mai ales că avea lângă ea și o cană de lapte, de la văcuța ținută mai mult la iesle – pe câmp, seceta pârjolise totul – având și ea tainul ei: un pumn de orz, sare la dispoziție, să tot lingă, și apă cât îi lua burta. Era bucuroasă când îi aduceam câte un braț de bețe de știr smulse de pe Ropină, după ce culegeam frunzele pentru ciorbă. Atunci parcă și cana de lapte era mai plină. Șase căni pe masă, atâtea se rotunjeau în jurul mămăligii de orz: noi, cei trei copii – eu, de vreo opt ani, frate-meu Stelu, doi ani mai jos de mine, și Ghițu, alți doi ani mai jos de Stelu (cana soru-mii Maricica urma să apară puțin mai târziu, prin 1949) – mama Florica, tata Marin și mamare Anica.

Tot pe-atunci au început să apară pe drum moldovenii, bătând pe la porți, încercând să vândă covoare și alte lucruri scumpe, pe ceva boabe, să-i scoată din foametea care la ei făcuse prăpăd. A fost așa, un iuf, câteva zile: strigăte, glasuri disperate, plânset de femei; maxim o săptămână, după care satul a căzut din nou în toropeală.

În sat rămăsese, totuși, o familie, care n-a mai avut putere să se întoarcă acasă. Un tată cu nevasta și șapte copii – toți de la șaișpe ani în jos. Se aciuiseră în baraca morii lui Găbunea, care nu mai avea ce măcina. Pe primii patru a izbutit să-i dea pe la case de oameni; slugi, cum s-ar zice, deși nu prea aveau ce slugări, dar oamenii îi adoptaseră mai mult din milă, decât de ajutorul așteptat. Cu cel mare, Ion, tatăl, și el Ion, s-a oprit în poarta noastră; a mai chițăit nițel mamare („Abia ne descurcăm noi") dar nu s-a trecut peste cuvântul tatălui Marin. Și astfel s-a pus a șaptea cană de lapte pe masă; s-a umplut și ea din câte puținul celorlalte. Noi, cei mici, ne-am bucurat; aveam un frate mai mare la joacă. Hoinăream împreună pe câmp, Valea cu Casele, Balomiru, Coada Oblegului, ajungeam până la pădurea lui Popescu, spre Bacea, scormonind în pământ după mândălaci, pe care-i scuturam de pământ și-i mâncam cu mare poftă. Până-ntr-o zi, când Ion zice: „Ce tot alergăm noi așa, ca orbii ? Hai să luăm și vaca la plimbare. Mai întâlnim câte-un colț de troscot, de pir, mănâncă și ea, nu numai noi – și poate ne dă și lapte mai mult". De-atunci, tot anul, cu vaca de funie, hoinăreala noastră găsise un rost – și ne plăcea, mai ales că intrasem și în lauda lui mamare. Bucuroasă și pentru că lui Ion începuse să-i placă mămăliga de orz, făcută de ea. „Noi, pe Vaslui, mâncam hrișcă. Știți ce e hrișca ? nu știți. E mai bună decât orzul. Mămăligă de hrișcă. Și când s-a terminat și hrișca, am pornit la drum...".

În vara anului 1948, Ion-tatăl și-a adunat odraslele de pe unde slugăriseră, și-a pornit spre Moldova, acasă. Se făcuse ceva grâu, și se întorcea și el cu vreo doi-trei saci. Așa zicea, când a venit să-și ia rămas bun de la noi și să mulțumească pentru găzduirea lui Ion. Ne-am despărțit lăcrimând, noi cei mici, bărbații și-au strâns în tăcere mâinile, mama și mamare s-au îmbrățișat cu nevasta lui Ion-tatăl – și i-am urmărit un timp, cu privirea, cum se duc, în lungul drumului.

O vreme, Ion a rămas printre noi, prin întâmplările petrecute împreună, pe care le evocam des. Apoi, chipul lui s-a destrămat treptat, până când nu l-am mai văzut. L-am uitat. Uitase și satul. Oamenii trecuseră la treabă, cu ochii pe cer; pândeau o ploicică, după care să bage plugurile în brazdă. Și ploicica a căzut, bucurându-i. Dar au căzut și cotele pe capul lor, întristându-i.

*

...Trecuse timp; trecea timpul. Ne prinsese 1955, ba chiar 1956, că era vară, absolvisem cele șapte clase elementare și trei de liceu – și visam să ajung la facultate. Satul răsufla greu, sub povara cotelor. Acasă era și mai greu; fusesem făcuți chiaburi, pentru cele opt hectare câștigate cinstit, la Mărășești. Se mai auzea și că, din când în când, noaptea, o dubă neagră oprea la câte o poartă, iar dimineața un om lipsea din casa aia.

...Era o duminică, mamare numai ce venise de la biserică. Mama se pregătea să aștearnă masa, când s-a auzit un pârâit de motor, și-o motocicletă a oprit în fața porții noastre. Tata s-a schimbat la față... – dar *ăia* vin cu duba, nu cu motocicleta, și vin noaptea, nu ziua în amiaza mare, și duminica...

Un soldat cu pușca pe piept, în curmeziș, și-o rană mare în spinare. „Deschideți, poarta, nea Mărine ! Jane ! Stelule ! Păi se poate ! ?". S-a mișcat tata, încet, spre poartă. „Ce, nu mă mai cunoașteți ? sunt Ion !"... Da era chiar Ion, fosta noastră *slugă*, salvat de la pieire de foamete. „Am făcut armata la Oradea, m-am reangajat, sunt sergent major, și de câteva luni am fost repartizat aici, la o unitate din pădurea de la Bălteni. Noi aici, și rușii în pădurea de la Recea". Tăcem și ascultăm: „Și-am tot ținut să vin pe la dumneavoastră, și azi s-a nimerit să fi liber și să mă înțeleg cu plutonierul – și iată-mă". Apoi: „Mamare, am adus niște hrișcă de la noi, de la Vaslui, să vedem care e mai bună: hrișca mea sau orzul matale". Și descarcă rănița: numai cutii de conserve: carne, fasole, mazăre... – și trei pâini mari, negre, rotunde și bombate ca mingea. A scos și o sticlă: „Vodcă rusească, mai facem schimb cu ei, la pădure".

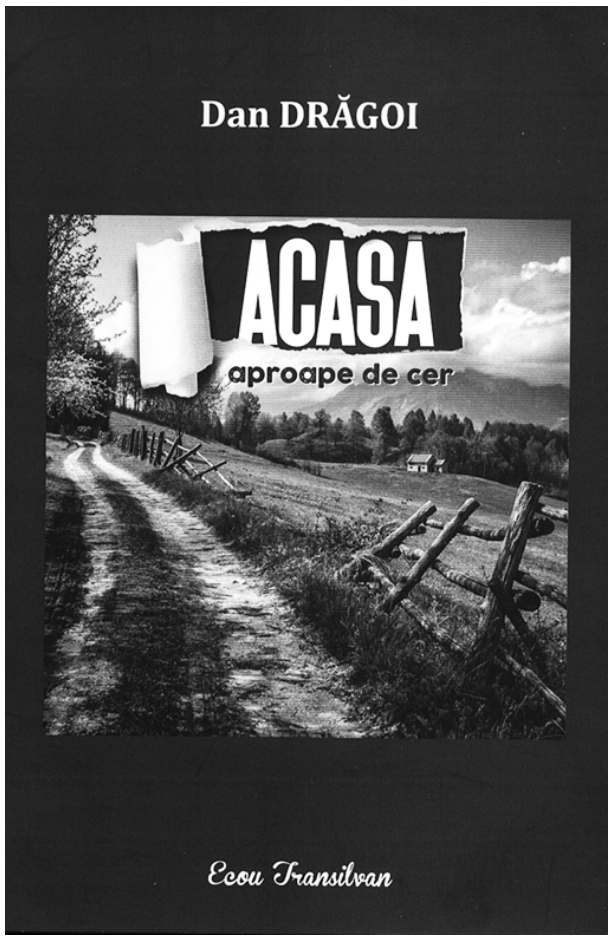
Și-am petrecut... până s-a lăsat soarele în asfințit. „Am să mai vin, că suntem aproape", a zis Ion, pârâind motocicleta. Dar eu nu l-am mai văzut; toamna, în loc de facultate, nimerisem pe un șantier, în munți.

Victoria Milescu

Întoarcerea acasă

Domnul Dan Drăgoi din Pitești ne-a obișnuit cu cărți ce arată elegant, atât la exterior, cât și în interior, din respect față de actul scriptural, față de cititori, față de sine. De o calitate deosebită este și cartea sa de versuri *Acasă – aproape de cer*, apărută la editura Ecou Transilvan din Cluj-Napoca, în 2019. Noul volum are un „blindaj” serios de aprecieri începând cu cea de pe clapeta întâi semnată de arhiepiscopului Calinic Argeșeanul, care spune, între altele, poetic și înțelept: „Dumnezeu a dat graiuri tuturor: pietrei, să vorbească despre miile de ani; florii, să arate frumusețea Creatorului; ciocârliei, să înalțe triluri spre ceruri; rândunicii, să anunțe primăvara; lupului, să-și dreagă vocea în urlet spre luna plină; mielului, să vestească în tăcere jertfa Domnului Iisus. Și, Doamne Dumnezeule, câte nu s-ar mai putea scrie întru bucuria zidirii...”. Această frumoasă introducere sugerează și conținutul cărții, unul legat de natură, cu toate ale ei, a cărei încoronare este ființa umană. Aprecierile semnate de Ștefan Popa, Horia Bădescu și cel care semnează o generoasă prefață, Paul Aretzu, indică același lucru ducându-ne cu gândul la celebrul vers al lui Esenin: „Sunt ultimul poet cu satu-n glas.” Dan Drăgoi ne vorbește despre satul în care s-a născut și a copilărit (Slănic, comuna Aninoasa, jud. Argeș) și unde a revenit într-o zi ca să se reîncarce cu energii, dar mai ales să-și potolească dorul strâns „într-o viață de călător”. Întoarcerea acasă înseamnă întoarcerea în miezul ființei, de când a sorbit primele raze de soare ale vieții. Doctor în Horticultură cu o teză despre ameliorarea prunului, Dan Drăgoi a scris poezii din tinerețe, multe publicate, alături de lucrări de specialitate. Poezia i-a fost mereu în suflet, dar după niște ani, când s-au așezat toate ale vieții, i s-a dedicat complet. Cartea cuprinde elegii subsumate temei „fugit irreparabile tempus”, rememorând farmecul trecutului, vraja „neprețuitei copilării”, trăite în natură, cu peisaje mirifice, printre animale, pe câmpuri, prin „pădurea tainei”. Cele două nuclee ale cărții sunt copilăria și mama în contextul vieții rurale, cu țărani și obiceiuri ale locului, cu datini, cu fântâna, cu mierea salcâmilor, cu „iapa cu stea în frunte” etc. Cum în cazul unor tablouri din expoziție, trebuie să te depărtezi puțin ca să le vezi mai bine, astfel se întâmplă și în cazul copilăriei, văzute asemeni unui paradis pierdut, din perspectiva trecerii timpului, un paradis în care lucrurile și întâmplările erau fascinante, cu aură de basm și mister. Iată cum arată „Copilăria din carul cu rouă”: „Desculță aleargă peste hotare de flori/ Copilăria din carul cu rouă./ S-a îmbrăcat, peste timp, în albe ninsori,/ Și s-a ascuns într-o lacrimă nouă.// Pe drumul care urcă printre dealuri,/ Eu te-am pierdut, copilăria mea./ Împovărarea vieții te-a aruncat în valuri./ Ce har să am ca să mă-ntorc la ea ?” Evocarea nostalgică prinde în haloul paseist și înfiorarea sufletului de copil vizavi de aspecte crude, cum ar fi

moartea unui animal drag, ca în amplul și emoționantul poem „Copilăria călare pe iapa cu stea în frunte”: „Copilăria umblă întotdeauna călare/ pe iapa noastră înstelată,/ iapa pe care, atunci când a murit,/ am îngropat-o în grădina din spatele casei, în grădina de păpușoi și de pomi, în grădina de vise.// Eu am crezut că am îngropat acolo copilăria,/ în grădina în care își doarme somnul iapa înstelată,/ iapa blândă pe care am plâns-o/ împreună cu vrăbiile și sturzii, cu mierlele și ciocârliile, cu greierii și furnicile, / cu toate florile verii, cu florile arșiței;/ pentru că în arșiță-a murit iapa cea blândă,/ a murit în ham ca o eroină,/ iapa înstelată cu stea de Domnul,/ care a fost primul miracol al copilăriei. “(…) Elementul central în spațiul copilăriei este mama, căreia îi sunt dedicate cele mai multe poezii: „Lumina mamei”, „Sufletul mamei”, „Mamă, o să vin către tine”, „Mamă, când voi muri”, „Mamă”, „După copaci se-ascunde umbra mamei” etc. Mama este lumină, cântec, element al pământului străbun, cu ea începe și se sfârșește totul: „Totul a început cu chemarea mamei./ Totul se sfârșește cu plecarea ei./ Totul povestește chemarea, descântecul,/ jocul ielelor, sărutul zânelor. /Totul povestește despre neprețuita copilărie/ din satul meu înconjurat de dealuri, din satul meu dintre două râuri,/ dintre două cântece de mierlă,/ din aburul subțire al dimineților răcoroase,/ din plecarea mierlei spre neștiute zări” (*Chemarea*). Tatăl este evocat într-o scenă impresionantă, a sacrificării unui animal, pentru hrană, amintind de capodopera lui Nicolae Labiș „Moartea căprioarei”. Poemul lui Dan Drăgoi, cu titlul „Iezii” fixează un reper, prin datare, 1978, al unei realități rurale, resimțite dureros de copilul inocent: „Jupoaie tata iedul cu brișca unsuroasă/ Și-mparte carnea-n satul mușcat de ciuma foamei./ Pe povârnișuri luna alunecă cețoasă,/ Să vadă ce se-ntâmplă în baierele toamnei.// Nimic în vatra veche nu seamănă a pâine/ Și pasul sună sec prin râpi și prin zăpezi./ Și visuri mor în mine. Și chiar sânge/ Din mine tata sfârtecă, și nu din iezi.// Mă-ntorc și-acum în timpul de-altădată./ Izvorul alb din vișini l-a troienit pe tata./ Și mâna tremurândă cu brișca-n beregată/ În noaptea care vine își va primi răsplata.// Dar tata nu o simte. Tăișul său apasă/ În beregata lunii, în pruni și-n iezii noi./ Și curge sângele pe ulița de-acasă/ Și țipete m-anunță că moartea e în toi.” (...) Întoarcerea acasă este prilej de nostalgii, dar și de reflecții asupra curgerii timpului: „O, timpul nostru cum aleargă iute/ Și nu ne iartă nicio respirare !/ el este o secure ce singură se-ascute/ Și-n marile hățișuri el ne deschide-o cale.” Bucuria revederii locurilor natale se împletește cu tristețea constatării degradării caselor, pădurii, obiceiurilor oamenilor. Autorul își însoțește unele poezii cu o serie de fotografii alb-negru ilustrând imagini ale unor case tradiționale, vechi, peisaje de toamnă, de iarnă, țărani în costume populare, obiecte de uz gospodăresc, în ideea reconstituirii unei lumi ce dispare sub trecerea timpului. Tradiționalist, dar și receptiv față de unele tendințe lirice actuale, Dan Drăgoi, abordând versul clasic dar și versul liber, și-a construit, încet și sigur, o marcă poetică personală, recognoscibilă.

Vasile Szolga

Lumea așa cum este

Rezonanța Schuman

Multă lume știe, sau a auzit despre „rezonanța Shuman”. Se spune că această rezonanță ar fi frecvența de vibrație a Pământului. Cică mii, sau poate milioane de ani această frecvență s-ar fi situat între valorile 7 și 8 Hertzi. De asemenea, se spune că în ultimul deceniu această frecvență s-ar fi dublat. Consecința acestui lucru ar fi că timpul se scurtează, adică cele 24 de ore ale zilei sunt percepute ca 16 ore. Eu, ca un om cu educație științifică și care gândește cu propriul cap (după ce am fost aproape 50 de ani cadru didactic universitar), nu prea cred în această „observație științifică”. Și acest lucru datorită faptului că cele 24 de ore ale zilei se referă la intervalul de timp al rotației Pământului în jurul axei sale, despre care cei care susțin scurtarea timpului nici nu amintesc.

Dar, după unele întâmplări, tind să cred că pentru mulți nu așa se întâmplă, ci tocmai invers, adică timpul se dilată, adică se mărește ca durată. Deunăzi am fost la o manifestare culturală unde am constatat că într-adevăr timpul se dilată. Să mă explic. La acea manifestare au fost foarte mulți vorbitori. Timpul destinat fiecărui vorbitor a fost limitat la câteva minute pentru a respecta programul manifestării. Dar ce să vezi ! Deși aproape toți anunțau la începutul luării de cuvânt că vor vorbi doar câteva minute, apoi când luau cuvântul se dezlănțuiau și nu mai terminau de vorbit consumând mai bine de un sfert de oră și chiar mai mult. Mă gândesc că acei vorbitori aveau impresia că într-adevăr cele 15 sau 20 de minute înseamnă de fapt cinci minute. Cred într-adevăr că, chiar dacă în realitate timpul nu se schimbă ca durată, în mintea multora când ajung să vorbească în fața unui auditoriu li se pare că nu au suficient timp pentru a se exprima.

Șerban Codrin Denk

Valentin Talpalaru sau *exegi monumentum*

Este foarte bine că poeții au grijă să-și facă ordine în bibliografie, dacă aceasta există, chiar să rescrie anumite părți, să perfecționeze, să îndrăznească unele renunțări, dacă a depășit cu îndrăzneală pragul debutului și calea s-a consolidat până la o răscruce importantă, până la un bilanț. Laboratorul poetului este greu de judecat, uneori dezordonat, alteori abandonat, însă întotdeauna complicat. Când reușește să-și ducă, să nu spunem opera, creația, ci bunele intenții la un capăt de drum, să îndrăznești o editare nu este semn de orgoliu, ci pur și simplu semnalul că merită să meditezi la ce s-a întâmplat, cu bune, cu rele, cu lumini, cu abandonuri.

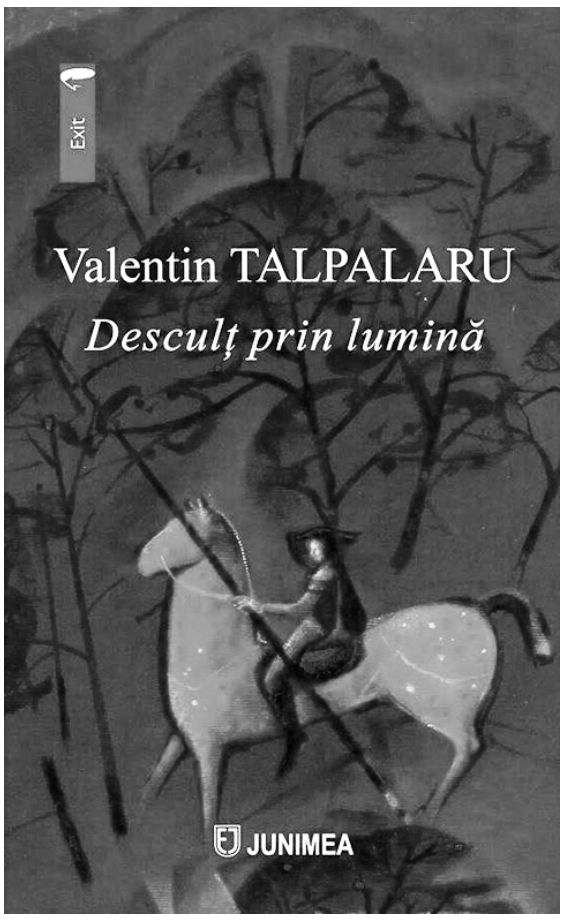
Valentin Talpalaru are de ce cădea pe gânduri. *Poet în toată puterea cuvântului* (Elvira Sorohan, dar a mai scris-o Titu Maiorescu pentru alt adresant), uneori mai puțin convins de propriile forțe lăuntrice, și-a ridicat stejarul în mijlocul pădurii; rămâne pădurea să-l valideze parțial sau în întregime, iar arborele să reziste în fața încercărilor, a intemperiilor critice, a antologărilor alături de alți pretendenți cu rădăcini și coroane abundente, a schimbărilor de gust estetic, chiar politic. Cititorii sunt mofturoși, selectează și sacrifică mari talente, abandonează valori și aruncă în derizoriu giganți pentru interese trecătoare. Să fii soldat și poet în linia întâi, amândouă sunt profesiuni care presupun sacrificiul. Cunosc un astfel de caz cu necaz, ieri bard aproape vestit pentru compromisurile în numele și renumele, niciodată pe gratis, a devenit martorul propriei căderi până la frângerea gâtului; ilustrul a murit dezamăgit de blestemata ingratitudine a vremurilor și a cititorilor perverși.

Valentin Talpalaru nu a alergat în primele rânduri, nu a ridicat trofee, nu a câștigat decât liniștea/neliniștea să se exprime și îngăduința prea multor altora: „Scriam cândva-într-un straniu alfabet/ de care nici măcar n-am auzit,/ și sibarit dar și ascet,/ te căutam în ultimul meu mit." (*Sonet fără un vers*)

Să-i spunem „un cititor", văzându-mă la un târg de carte într-un scurt dialog cu „domnul Valentin", m-a tras de mânecă „puțin", precum ghimpul ironicului George Topârceanu: „E un poet serios, te rog, convinge-te !" Da, dreptatea este de partea cititorului târgoveț: „Nu mi-ai lăsat nimic/ cu care să-mi omor timpul rămas./ Cărămizile cuvintelor/ din care mi-am făcut nevolnic adăpost/ sunt cuiburi/ de păsări călătoare./ Fiecare șoaptă așteaptă în hol/ aburind lângă tâmplă./ În candelă timpul arde domol." (Vers memorabil, demn de selectat pentru o carte de cuvinte, expresii, citate celebre !)

Autor a opt volume cu sumar pe o singură pagină, poetul nostru a observat că pe lângă poezie se consumă prea multe întâmplări, așa că nu a frecventat cafenelele boeme în defavoarea bibliotecii, din contra, s-a înarmat cu niște titluri academice și frecventează câteva reviste importante în calitate de cronicar, comentator. Nici colegii nu îl ocolesc, având parte de comentarii publicate de nume, la fel, importante, ale criticii sau ale cititorilor cu orizontul deschis (Ioan Holban, Cristina Scarlat, Elvira Sorohan, Cristian Livescu), într-adevăr repere intelectuale contemporane. „Ca să înțelegi, cât limitat poți să înțelegi, evoluția discursului liric al unei întregi creații poetice, cu momentele ei complicat-constitutive, trebuie să știi ceva despre viața poetului." (Elvira Sorohan) În cazul meu și în aproape toate cazurile nu avem acces la complicatele „noduri și semne" (mulțumesc, Nichita); ceea ce ne rămâne sunt poemele dedicate Deltei sau Cotnarilor sau Grădinii de poveste, Copou, în orice caz, poemele care devoalează întreaga artă a artistului, trăirile sale extreme sau banale, forța sa de a convinge: „Neantul e un omuleț cu chelie,/ care îți împrumută generos/ bastonul lui de mareșal/ cu care să dirijezi/ simfonia ta neterminată./ Locuind ubicuu/ înăuntrul și în afara ta/ a devenit previzibil/ și el și butadele pe care/ ți le șoptește la ureche/ cu glas brumat./ Neantul este un omuleț cu chelie/ pe care îl mângâi/ ca și cum ai șterge de praf/ ceasurile tatei unde/ timpul a murit fix la ora exactă/ și unde mama își moaie mâinile/ ca în cada de rufe./ Acum, omulețul cu chelie/ se simte bine în preajma copiilor/ cu care dezleagă cuvinte încrucișate/ și îi pregătește de pensie." (Tablou de familie) Brutal prin ideile sugerate, poemul îmi permite invitația adresată cui are curajul să cerceteze avatarurile timpului în versurile lui Valentin Talpalaru; va ajunge la concluzia că poezia sa este, într-adevăr, străbătută de „elemente complicat-constitutive". (Elvira Sorohan)

Cea mai „complicată" creație pare să fie amplul poem „Scara lui Rodion", nu o epopee (Cristian Livescu), ci un pean, un imn sacru, o impunătoare odă dedicată Deltei Dunării, ca spațiu geografic, și Deltei ca spațiu uman. Poate începutul ar trebui scurtat, dar nu cunoaștem de ce autorul și-a permis unele lungimi, mai ales în primele opt secvențe, așa cum nu știm, invers, de ce Mihai Eminescu a eliminat unele strofe din „Luceafărul". Într-un poem al cunoașterii telurice, acvatice și cosmice, Rodion este un alt Demiurg, un alt Prometeu trăgător la vâsle, meșter paranormal în pescuit, care aduce învățătură oamenilor: „Unde sunteți voi, care-mi dați noimă,/ tu pește, tu milă a păsării ?/ Nu am fost îndeajuns nimănui, după cum/ nici mie nu mi-a fost îndestulă pâinea/ apelor/ și am făcut plaur din ea/ să stea cei fără liman !" (44) Poemul se cere studiat cu atenție, iar nu citit numai cu ochii, pentru că are un dezavantaj, scriitura în vers liber și alb, cu numai cinci inserții strofice/orfice: „Trece luna peste ape ca o lotcă,/ Pești de aur se ivesc pe cer,/ Nopțile s-au scufundat în votcă,/ Satul s-a culcat într-un ungher.// Frații mei, pescarii, câte unul,/ Se întorc din aburul de vară/ Ducând în năvodul lor destinul/ Ca pe-un pește prins întâia oară.// Parcă-ar semăna cu toții, totuși,/ Dacă n-ar avea pe chip înscris/ Semnul celor care au fost duși/ La întâiul pescuit în paradis.// Se înalță lumea lor de apă/ Ca o piramidă curgătoare/ și în care se grăbesc să-ncapă/ Ca într-un ornic fără minutare." Delta este o „piramidă" de apă curgătoare, prea deseori furând pământul de sub case. „Rodion privește spre locul/ unde i-a fost casa/ înghițită de un pelican, doar/ barca a mai rămas ca o arcă a lui Noe, plină de gânduri și/ oase de pește. Rodion/ le va semăna și va cânta pentru fiecare os/ care a prins rădăcini./ O săptămână au așteptat oamenii/ să coboare ceva din văzduh:/ o cruce. O pâine,/ un semn că și cerul e atât d îndurerat/ încât plânge cu tâmpla/ pe casele lor/ care nu mai sunt decât răni în aer." (37)

La fel, o amplă meditație asupra timpului interior și exterior este „35 de poeme în cutarea unui titlu" (ironicul Ion Băieșu cocheta „Piesă fără titlu" !), multiple prilejuri pentru îndemnul: „Să ne așezăm pe lacrima asta/ ca pe o piatră./ Să facem/ ordine în tristețea asta/ cu înțelepciunea noastră/ de muritori de pe o zi pe alta." (4: Să ne așezăm pe piatra asta). Încă o dovadă că, într-adevăr, lui Valentin Talpalaru îi suflă vântul în pânzele corăbiilor pornite spre lumi/teritorii fantastice, numai bune de evocat în epopei, unde „În cămară cresc cireșe/ care se fac mari/ și merg la școală", de fapt locurile banale ale propriei copilării și vieții se ridică la ranguri suprafirești, însă fără bibliografia fantastă a vrăjitorului Jorge Luis Borges, „La capătul străzii Măicuța/ se ivise de nicăieri/ o minunată zână/ mică și strâmbă, știrbă și neagră/ care dat cu ar/ peste întunericul din jur/ și a scobit în el un bordei./ Chiar în prima noapte/ când dormeau câinii și luna/ și peștii în iazuri,/ a ieșit și a săpat cu mâinile/ în pământul din față/ o groapă unde/ a pus în mare taină/ un coltuc de pâine." (7) Stradă a tainelor, a urâțeniei, a foamei, a setei și mizeriei, strada Măicuța își capătă rodnicia pierdută prin acțiunile, graba, gesturile aparent fără noimă ale „zânei" mici și strâmbe. Fiecare segment se ridică la nivel de parabole biblice (sete, foame, mamă născătoare), căpătând sensuri multiple dincolo de limbajul aparent frust, cotidian, de dialog familiar al poetului. „La presiunea străzii trebuie/ să fixez o zi de audiență/ pentru toate amintirile/ care s-au adunat, movilă imensă, și/ peste care nu mai pot trece/ tramvaiele și trotinetele./ Am crezut că ele ne urmează/ peste tot:/ la grădiniță, la starea civilă,/ îmbătrânesc apoi și se retrag/ în propria lor uitare;/ dar ele nu și nu,/ așa că voi lăsa să-mi crească picioarele/ ca niște catalige,/ unul într-un capăt al străzii/ altul/ dincolo, unde se aude mai bine clopotul./ Chiar și așa nu mai e nimic de făcut;/ amintirile cresc din una în alta/ de parcă și-ar dubla/ carapacea de viață, de parcă/ strada ar fi o scară/ și îngerul amintirilor/ arbitrul/ care știe dinainte cine câștigă." (15)

O cavalcadă luxuriantă, plină de arome și amețeli bahice, dionysiace este suita dedicată „raiului din Cotnari", (cu versuri de încheiere precum: Măria-Sa licoarea de Cotnari, Cu noi, cei vii, în raiul din Cotnari, Pentru ultimul pocal de Cotnari, Când bate-n ușă toamna la Cotnari, Din basmul vieții la Cotnari, Nu fac două parale la Cotnari !) unde se întâlnesc Constantin și Dimitrie Cantemir, tata Noe, primul cultivator de viță-de-vie, Grigore Ureche, eminescianii moș Dabija Voievod și Cătălina, Păstorel, Ahoe, Hesiod, dar și poeții „balcanici", cu aluzii stilistice la Anton Pann, Ion Barbu, Dimitrie Bolintineanu, Mateiu Caragiale, Miron Radu Paraschivescu, Doina Ruști, Corin Braga, sau Eugen Barbu din „Principele" și „Săptămâna nebunilor". Este al treilea ciclu „epopeic" (cuvânt drag lui Cristian Livescu), unde totul este citabil, o carte de purtat în buzunar și de citit prietenilor, care merită să devină esențială pentru toți iubitorii de exuberantă poezie: „Seri blânde și bogate-n rouă/ Împărătesc pe la Cotnari/ Căci Tabla Legilor, cea nouă,/ Se-mparte astăzi în altar.// Ți-e sufletul un fir de strună/ Pe care cântă iar podgorii/ Un dor de ducă și de lună/ Și-l iscălesc în zbor cocorii.// Scad semnele voievodale/ Sub capiștea Scholii latina,/ Murmur râmlean ducând la vale/ Alți pui de om, purtând lumina.// Seri blânde și bogate-n rouă/ Se-așternd pe suflet iar și iar,/ Făcând loc pentru viață nouă/ Și vin, în cramă la Cotnari..."

În fond, Valentin Talpalaru este un mare sceptic, un nemântuit, și o spune în forme memorabile, de adăugat la bibliografia clasică, adică de studiat în școală. Probabil absolvent al școlii stoice de la Zenon și Epictet citire, este mai degrabă desculț prin toate nuanțele de întuneric, decât „desculț prin lumină". Iată-l pe ucenicul epicurean: „Ce-a mai rămas – îmi spui, paharul/ În care s-a-necat un înger trist/ și-n ochii lui ciopliți în ametist/ Îți storci acum extazul și amarul.// Nu pernă, sloi de gânduri vechi/ La care nu ai mai bătut la ușă/ Ți-aduc din cărți o pană corcodușă/ Iar noi, încolonați perechi-perechi// Pe buza unui șanț ghicim în bozii/ Ce drum, ce vid, ce umbră ne mai paște/ Așa subțiri, în racle niște moaște/ De care râd copiii și irozii.// Ce-a mai rămas, îmi spui, o lume/ Fără termite, corbi sau galaxii,/ Un gol în care sigur ai să vii/ Să-l pipăi, să-l cunoști și să-i dai nume..." (*Ce-a mai rămas*) Parcă vrând să mă contrazică în ceea ce privește aluzia la lumea lui Borges, poetul introduce în schemă pe tragica Pena Corcodușa, eroina de poveste a lui Mateiu Caragiale, dar și unele aventuri poetice ale vinului de Cotnari.

Da, Valentin Talpalaru vrea să convingă; *aere perenius* are forță interioară într-o lume a celor mai acerbe concurențe literare, unde, de cele mai multe ori, sau totdeauna, reușesc barzii sub drapele ideologice sau de clan. Rămas în spații estetice, pare sortit să aștepte până o ideologie sau alta se autodevorează, lăsând libertate poeziei și adevăratelor ei talente să se exprime până la alte contestații. „Nici vorbă, pariem pe îndoiala/ A ce n-a fost și nu s-a întâmplat/ Știind că totu-i cântărit și măsurat/ Cât ține luciul vieții și spoiala." (*Ad amici*)

Desculț prin lumină, antologie, de Valentin Talpalaru, Cuvânt însoțitor de Cristian Livescu, referințe critice, Editura Junimea, Iași, 2023.

Ucraina – partener de încredere al UE, ori într-o rivalitate istorică periculoasă cu vecinii săi ?

Gl. BG.(rtr)
Gheorghe Dragomir
Președintele Centrului de Etică și Strategii

Motto:

În mijlocul unei crize financiare istorice, Zelensky vine la Washington și cere Congresului să fie preocupat mai întâi de frontiera sa decât de a noastră. (Senatorul J.D. VENCE, 8 decembrie 2023)

AMERICA a trimis suficienți bani Ucrainei. Ar trebui să-i spunem lui Zelensky să caute negocierea păcii. (Matt Gaetz, senator de Florida)

Bineînțeles că ne putem minți euforic oamenii și partenerii, dar nu poți face asta la nesfârșit. Toți politicienii vor da socoteală pentru faptele și spusele lor. Nu ar trebui să fie conflicte interne într-o țară care luptă pentru existența sa. (Vitali Kliciko, primarul Kievului, interviu la portalul „24 Minuten", Elveția)

În prezent, situația pe linia frontului este dificilă și se deteriorează treptat. Fără muniția americană începem să pierdem teritoriul care a fost câștigat în vară. (Yehov Chernev, vice-președinte la Comisia pentru securitate și apărare, Parlamentul Ucrainei)

Sub aceste auspicii mai puțin optimiste și prietenoase s-a derulat vizita președintelui Zelensky și întâlnirile cu înalții oficiali americani și cu președintele Biden, care, „părintește", i-a explicat impasul bugetar în care se află administrația americană în contextul refuzului opoziției de a aproba un nou pachet de sprijin militar și financiar în valoare de 61 de miliarde de dolari pentru Ucraina și 50 de miliarde de dolari pentru Israel și Taiwan.

Dacă în prima sa vizită la Washington, președintele Zelensky (decembrie 2022) a fost primit ca un erou și aclamat în Congres, în a doua sa vizită (septembrie 2023), după mult așteptata contraofensivă promisă a fi victorioasă, atitudinea oficialităților americane a fost rece și neîncrezătoare în promisiunile ucrainene.

A treia vizită a lui Zelensky în SUA (decembrie 2023), care a forțat administrația Biden să-l primească, a stârnit un val de opoziție, inclusiv în rândurilor democraților și ca urmare a dezvăluirilor făcute de presa americană și britanică privind acte de corupție ale unor demnitari aflați în anturajul apropiat al lui Zelensky, suspectați că au folosit în mod discreționar fondurile primite de la SUA și UE, au făcut contrabandă cu o parte din arsenalul militar primit din Occident (care s-a regăsit în înarmarea unor grupări jihadiste din Sahel care au atacat militarii francezi staționați în zonă).

Tot mai multe voci din cadrul administrației și Congresului american au solicitat președintelui să declanșeze o anchetă minuțioasă privind modul în care au fost folosite sumele de bani trimise drept ajutor financiar Ucrainei pentru a acoperi cheltuielile curente ale instituțiilor statului, dar și eficiența ajutorului militar primit cu generozitate și cu eforturi semnificative din partea SUA și țărilor membre UE și NATO.

De altfel, președintele american a ținut să atragă atenția congresmenilor republicani privind consecințele jocului lor politic asupra securității naționale: „Este stupefiant că noi suntem aici și suntem pregătiți să-i facem lui Putin unul dintre cele mai frumoase cadouri pe care el le-ar fi putut spera și să abandonăm poziția noastră mondială, nu numai în Ucraina, ci pretutindeni. Republicanii extremiști se joacă cu securitatea națională, luând finanțarea Ucrainei care rămâne prizoniera politicilor partizane privind frontierele. Istoria va judeca sever pe cei care întorc spatele cauzei libertății."

În concluzie, a treia vizită a lui Zelensky în SUA a fost o adevărată lovitură dată imaginii sale de „erou global" și de candidat la Premiul Nobel pentru Pace, imagine construită cu migală de către serviciile de informații americane și britanice cu ajutorul agenților de influență infiltrați în presă și televiziuni, cât și cu sprijinul experților în P.R. de la marile corporații care activează în Ucraina și care au sponsorizat apariția filmului în care Zelensky își pregătea rolul de viitor președinte al Ucrainei, ceea ce l-a făcut cunoscut atât în Ucraina, cât și în străinătate.

Filmul „În slujba poporului" îl prezentă pe actorul Zelensky, un ilustru necunoscut, ca fiind un luptător anticorupție și viitor candidat la președinție, ceea ce s-a și întâmplat în realitate. Este o nouă strategie a serviciilor americane de construire a unor personalități „eroice", care apoi să fie propulsate în funcțiile cele mai înalte în țările în care corporațiile care conduc SUA au interese strategice.

Pe un alt plan, în aceeași perioadă, un eveniment amplu mediatizat a fost vizita președintelui Putin în EAU (Emiratele Arabe Unite, la Abu-Dabi) și în Arabia Saudită, aliați și parteneri tradiționali ai SUA, vizită care s-a bucurat de un succes diplomatic și comercial așteptat de Rusia și Putin pentru a demonstra lumii că sancțiunile economice americane și europene nu au reușit să izoleze Kremlinul.

În EAU, președintele Putin s-a bucurat de o primire grandioasă din partea președintelui Mohammed ben Zayed al Nahyane la palatul prezidențial în prezența membrilor guvernului și reprezentanților mediului de afaceri. La întrevederea cu omologul sau emiratez, Putin a subliniat că: „Grație poziției dumneavoastră, relațiile noastre au atins un nivel fără precedent, EAU este principalul partener comercial al Rusiei în lumea arabă", evocând proiectele comune din sectoarele de gaz, petrol și industria de armament. Un punct important al dialogului celor doi președinți l-a constituit reducerea producției de petrol în cadrul OPEP+ și crearea unei alianțe a țărilor exportatoare de petrol din care face parte și Rusia.

La 6 decembrie, președintele Putin a sosit la Ryad (Arabia Saudită), ca ultimă etapă a vizitei fulger efectuată în Golf, vizită care s-a axat pe petrol și războiul israeliano-palestinian. Întâlnirile și dialogul purtate cu prințul moștenitor, Mohammed ben Salmane, s-au axat pe întărirea coeziunii membrilor OPEP+ în luarea deciziilor, inclusiv în privința poziției ce trebuia adoptată la reuniunea COP-28 de la Dubai, unde se punea în discuție renunțarea la combustibilii fosili în producerea energiei electrice. Poziția fermă a organizației a statuat continuarea folosirii petrolului și gazelor naturale în producerea energiei electrice, însă cu luarea măsurilor de protejare a mediului. La întâlnirea cu prințul moștenitor saudit, președintele rus a ținut să precizeze că: „Nimic nu poate împiedica dezvoltarea relațiilor noastre prietenești. Este foarte important pentru noi toți să schimbăm cu voi informații și evaluări privind ceea ce se petrece în regiune. Întâlnirea noastră este cu certitudine oportună." Președintele Putin a adresat prințului moștenitor invitația de a efectua o vizită de stat la Moscova.

Nigel Gould-Davis, cercetător la Internațional Institute for Strategic Studies, aprecia că: „Putin vorbește cu mai multă siguranță ca niciodată de la începutul războiului în Ucraina, fiind optimist că va câștiga ținând cont de faptul că SUA și țările occidentale vor diminua sprijinul financiar și militar Ucrainei, existând informații despre corupția de la nivelul președintelui și anturajului său și de contrabanda cu armament și echipamente militare primite de la occidentali și ajunse în mâinile unor organizații extremiste islamice din Africa."

Cum s-a pregătit Rusia înaintea declanșării invaziei militare în Ucraina ?

Știind că noua acțiune militară va declanșa un val de indignare și noi sancțiuni economice din partea SUA și UE asupra activelor rusești din străinătate, cât și înghețarea conturilor și confiscarea averilor unor oligarhi ruși, Banca Centrală a Rusiei a stocat echivalentul a 560 de miliarde de euro în devize și aur rezultate din exportul de hidrocarburi, armament și pietre prețioase. Astfel, rezervele în euro au ajuns la 32%, de aur 22%, 16% în dolari și 13% în yuani.

Cunoscând că tranzacțiile în dolari americani sunt supuse controlului autorităților americane (în baza principiului extrateritorialității legii americane) și susceptibile a fi supuse unor sancțiuni unilaterale din partea SUA, Banca Centrală rusă a hotărât ca tranzacțiile cu petrol și gaze să se realizeze în yuani și ruble. De asemenea, în plin război cu Ucraina, care necesită cheltuieli militare importante, Rusia a cumpărat cantități importante de aur de pe piețele internaționale, inclusiv din Elveția, deși se află sub apăsarea sancțiunilor economice. Drept urmare, Rusia și-a întărit rezerva de aur atingând 2300 de tone, clasându-se pe locul cinci în lume, iar bugetul statului este echilibrat, gradul de îndatorare fiind de 17,5% din PIB, iar fondul suveran dispune de 160 miliarde de euro, ceea ce permite Rusiei să amortizeze șocul cheltuielilor de război. Dar, Rusia este legată economic de UE, deoarece 37% din comerțul său este orientat spre această zonă.

Economistul Jaques SAPIR, director la Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales, contesta punctele de vedere potrivit cărora sancțiunile economice impuse Rusiei de către SUA și UE ar putea afecta mașina de război rusă. „Pentru exporturile manufacturate, ca auto sau mașini-unelte, Rusia ar putea să se orienteze spre Asia care absoarbe cantități mari de mărfuri. Admițând că exporturile ruse scad în zona UE, resursele financiare și economice ce le-ar obține din Asia ar putea acoperi 18-20% din importuri."

Cum influențează războiul din Ucraina evoluțiile politice, economice și militare ale vecinilor săi ?

Ziua de 24 februarie 2022 marchează o nouă etapă a evoluțiilor conflictuale din Europa post război-rece, tulburând nu numai Occidentul, cât mai ales țările frontaliere cu Ucraina și Federația Rusă. Impactul la nivel global al acestui conflict poate fi comparat cu atacurile teroriste din 11 septembrie 2001, care au generat modificări geostrategice și crearea de noi alianțe în lupta împotriva terorismului internațional. Se comenta atunci că lumea nu va mai fi la fel după 11 septembrie și într-adevăr au urmat „aventurile" militare americane și occidentale în Irak și Afganistan și „primăvara arabă" care, după zeci de ani de război și răsturnări de regimuri „dictatoriale" (cu care au coabitat până atunci) și eșecurile usturătoare americane, a început declinul SUA și contestarea rolului său de „jandarm planetar". La fel se discută în cercurile politico-diplomatice europene și nu numai despre 24 februarie, care prin amplitudinea conflictului declanșat de invazia militară rusă în Ucraina a generat o repoziționare geopolitică și geostrategică a statelor și crearea de noi alianțe politico-economice și militare în jurul SUA și a Chinei, deschizând astfel o fereastră către o lume bipolară a alianțelor Occident vs. Orient.

Întâmplător sau nu, noul conflict sângeros izbucnit în Palestina la 7 octombrie a.c. prin atacarea de către gruparea extremistă palestiniană HAMAS a kibuțurilor din proximitatea fâșiei Gaza, operațiune soldată cu sute de ostatici evrei și uciderea sau rănirea a peste o mie de persoane, nu a fost decât un moment bine ales pentru a detona „bomba palestiniană", care ticăia de mult timp și se aștepta explozia.

Rămâne totuși o mare enigmă privind lipsa de reacție a autorităților politice și militare israeliene pentru a se preveni un asemenea eveniment tragic, deși existau informații că HAMAS pregătește o amplă intervenție militară, iar în interiorul Gaza se „lucra cu spor" la crearea unei rețele de tuneluri de sute de kilometri, unele ajungând să aibă „ieșire" în teritoriul israelian. Deja s-au ridicat întrebări, atât la nivelul clasei politice și poporului israelian, cât și la nivel internațional, în privința „surprizei" acestor atacuri teroriste în condițiile în care se cunoștea de toată lumea că zona de frontieră era securizată cu cele mai sofisticate sisteme de monitorizare și alarmare și cu un sistem de intervenție rapidă a forțelor antiteroriste și de frontieră. Întrebările sunt multe și malițioase, unele cu referire la „atotputernicia" și „omniprezența" serviciilor de informații israeliene în cunoașterea situației operative din interiorul HAMAS și a altor organizații extremiste islamice care acționau din Siria și Liban. Ancheta care se va efectua de către autoritățile competente ar putea să scoată la iveală, ca și în cazul atacurilor din 11 septembrie, că serviciile israeliene au cunoscut despre iminența acestor atacuri, dar au lăsat să se întâmple pentru ca apoi să intervină pentru distrugerea infrastructurii, demilitarizarea și demolarea întregii structuri instituționale, pentru a reconstrui o Gaza cu palestinieni bine selectați și cu o colonie puternică israelită.

Este posibil ca acest conflict să fie o etapă a unui plan riguros al premierului israelian de „pregătire a terenului" pentru ca Israelul să treacă la exploatarea zăcămintelor de gaze descoperite recent în proximitatea frontierelor maritime ale fâșiei Gaza, zăcăminte considerate de către experți ca fiind dintre cele mai bogate din zona Orientului Mijlociu. Din păcate, operațiunile militare israeliene au ras de pe fața pământului infrastructura civilă palestiniană, la început în nord, iar în ultimele zile s-a trecut la bombardamente masive și în sudul Gaza unde s-au refugiat aproape 1,5 milioane de persoane în speranța trecerii frontierei în Egipt.

Rezultatul acestor atacuri ale armatei israeliene este zecile de mii de morți și răniți din partea populației civile, iar apelurile constante venite din partea ONU, SUA și unor țări europene pentru încheierea conflictului și protejarea civililor s-au lovit de răspunsul ferm al premierului israelian care a precizat că va merge până la capăt în fâșia Gaza, cu tendința de a se extinde și asupra Cisiordaniei, unde Autoritatea Palestiniană, sub premierul Mahmud Abbas, a avut o atitudine echilibrată în relația cu Israelul până la declanșarea războiului.

Cert este că această operațiune militară, considerată inițial a fi una „chirurgicală", s-a transformat într-un război total împotriva existenței populației palestiniene din teritoriile Gaza și Cisiordania, care se va întinde pe o perioadă mai lungă de timp, până la atingerea integrală a obiectivelor stabilite. În paralel, se radicalizează coloniștii israelieni din teritorii pentru a se revolta împotriva prezenței palestiniene în acest areal, solicitând autorităților evacuarea lor în direcția Egipt, Liban sau Siria.

Războiul din Palestina a devenit peste noapte un eveniment prioritar, care a intrat în „radarul" opiniei publice internaționale, conflictul din Ucraina trecând în plan secund, evoluțiile militare de pe front fiind trecute sub tăcere odată cu mult așteptata și mult trâmbițata victorie a contraofensivei ucrainene, care s-a soldat cu un eșec usturător pentru președintele Zelensky. Tragedia poporului ucrainean și-a urmat cursul, milioanele de oameni care au reușit să părăsească țara sunt în căutarea unui loc în care să se așeze cu ceea ce a mai rămas din familiile lor.

Ce a schimbat războiul din Ucraina ?

SUA, care plănuia să se retragă din Europa și să paseze întreaga responsabilitate de securitate și apărare organismelor europene și NATO pentru a se reorienta strategic în direcția indo-pacifică, și-au regândit planificarea strategică prin întărirea flancului nord-estic-sudic al NATO, transferând militari din alte zone în bazele militare europene.

Recenta lege aprobată de Congresul american privind măsuri de consolidare strategică la Gurile Dunării și la Marea Neagră, în care este inclusă și România, rescrie harta geostrategică a SUA și NATO pentru viitoarele decenii.

În fata amenințărilor Rusiei că vor fi și alte state obiectul unor viitoare „operațiuni speciale", Finlanda, Suedia, Georgia și Moldova au solicitat aderarea la NATO, sau urgentarea începerii negocierilor de aderare la UE.

Astfel, Finlanda a devenit membră NATO în ciuda amenințărilor cu represalii din partea Moscovei, Georgia, unde majoritatea populației susține Ucraina cu care împarte necazul de a vedea că o cincime din teritoriul său i-a fost smuls de Rusia în 2008, a trimis cel mai puternic contingent de luptători pe frontul ucrainean. Moldova, cu o populație de 2,5 milioane de locuitori, din care mai mult de o treime sunt rusofoni, traversează din 24 februarie 2022 crize suprapuse: aflux de refugiați din Ucraina; penurie energetică; creșterea inflației; embargoul Moscovei asupra importurilor de vinuri și produse agro-alimentare; destabilizare politică și amenințări directe din parte Rusiei care finanțează formațiuni politice rusofone, a apelat la sprijinul României și UE pentru a supraviețui acestor presiuni.

Anunțul că UE a aprobat începerea negocierilor de aderare a Moldovei și Ucrainei la această construcție instituțională europeană, a declanșat o nouă avalanșă de acțiuni neprietenești din partea Moscovei, care „agită spiritele" în Transnistria și Găgăuzia, care amenință cu atașarea la Federația Rusă. Conducerea Moldovei pregătește ieșirea din CSI în 2024, dând un semnal ferm de desprindere totală de sub influența Rusiei.

România se află în linia de mira a spionajului rusesc care folosește toate posibilitățile pentru purtarea unui adevărat război hibrid, inclusiv prin atacuri cibernetice asupra infrastructurii

(continuare în pag.17)

(urmare din pagina 16)

critice și monitorizarea atentă a evoluțiilor politico-economice, cât și programul de înarmare a țării. Nu sunt neglijate cele patru rânduri de alegeri ce vor fi organizate în 2024 și ne putem aștepta, așa cum s-a întâmplat în Franța, Austria, Germania, să avem parte de interferențe în procesul electoral sprijinindu-se formațiuni politice cu afinități nedisimulate față de Rusia.

Programul de înarmare a României cu echipamente și capabilități militare moderne, inclusiv întărirea prezenței militare a SUA și NATO în cele patru baze și a serviciului de poliție aeriană, creează disconfort Moscovei, președintele Putin folosind orice prilej pentru a amenința direct sau a ridiculiza România.

Este neplăcut faptul că în ultimele trei decenii de la evenimentele din decembrie 1989 clasa politică care s-a perindat la cârma țării nu a reușit să stabilească o strategie bazată pe pragmatism și interes mutual în relația cu Rusia, așteptând ca alții să discute în numele nostru și să ne „apere interesele", ceea ce s-a dovedit a fi ineficient și costisitor financiar. Se știe că nimeni nu face nimic pe gratis sau pentru „ochii noștri frumoși", ci ne folosește așa cum s-a mai întâmplat în istorie, ca monedă de schimb pentru a-și optimiza propriile interese în cadrul negocierilor.

Războiul din Ucraina a evidențiat gradul de empatie și omenie manifestat de către cetățenii români obișnuiți și de către organizații civice, care în ciuda propriilor greutăți materiale și financiare s-au mobilizat și au primit refugiații ucraineni încă de la frontiere cu hrană și îmbrăcăminte, jucării pentru copiii, iar guvernul a luat măsuri concrete de cazare, sprijin financiar individual, asigurarea de locuri de muncă și școli în limba ucraineană pentru cei aproape o sută de mii de refugiați care au dorit să se stabilească în țara noastră, ceea ce a presupus un efort logistic și financiar considerabil în contextul crizelor generate de pandemia de covid-19.

De asemenea, România a găsit soluții de sprijinire a celor un milion de persoane aflate în tranzit pentru alte țări din Europa, dar și pentru asigurarea fluxului de mărfuri ucrainene, îndeosebi cereale, prin porturile românești spre destinații internaționale. Și toate acestea cu afectarea serioasă a situația fermierilor români care s-au văzut abandonați de propriul guvern și ale căror cereale au rămas nevândute în silozuri.

Recentele evaluări făcute de către autoritățile ucrainene au evidențiat că pe teritoriul României au tranzitat peste 78 milioane de tone mărfuri din Ucraina în baza acordului UE-Ucraina care a eliminat majoritatea tarifelor comerciale. De asemenea, în baza acestui acord UE a devenit unul dintre cei mai mari parteneri comerciali ai Ucrainei, ceea ce înseamnă că există mai multe oportunități de import-export din UE în Ucraina și viceversa. Acordul de liber schimb aprofundat și cuprinzător (DCFTA) a fost aplicat cu titlu provizoriu din ianuarie 2016 ca parte a unui acord de asociere mai amplu.

În plan militar, România a furnizat armament, muniție și echipamente militare susținerii frontului ucrainean, iar recent a inaugurat un centru de antrenament pentru piloții ucraineni ce vor opera pe aeronavele F-16 primite din Olanda și alte țări NATO. Toate aceste eforturi logistice civile și militare au apăsat greu bugetul României și așa insuficient pentru îmbunătățirea capabilităților de apărare ce necesită 2,5% din PIB-ul pe 2024 pentru noi achiziții de sisteme de apărare aeriană, două submarine și noi avioane de luptă F-16 și F-35 care necesită plăți în avans.

În fața acestei stări de lucruri, ne-am fi așteptat din parte președintelui Zelensky la o atitudine prietenoasă și recunoscătoare poporului român pentru sacrificiile făcute pentru a sprijini Ucraina în acest război, atitudine concretizată prin acordarea de drepturi minorității române și bisericii ortodoxe din Ucraina, în același mod în care minoritatea ucraineana este tratată în țara noastră.

Dar, ghinion ! Într-un interviu acordat unei televiziuni din România, la întrebarea pusă privind lipsa de drepturi și abuzurile de putere din partea autorităților centrale și regionale față de cei peste 400.000 romani și dacă intenționează să schimbe actuala stare de lucruri, acesta, cu o aroganță și dispreț nemaiîntâlnit la un demnitar, a afirmat fără ezitare că: „aceste probleme nu sunt globale și nu constituie o prioritate pentru Ucraina, acum !". Atenție, pentru că acest personaj se afla în România pentru a cere, cu obrăznicia-i cunoscută, sprijin logistic și financiar, ceea ce i s-a promis și realizat de către președintele Iohanis și premierul Ciolacu. Din păcate, o trăsătură negativă a poporului român, trăsătură care de-a lungul istoriei l-a costat scump, este că acordăm prioritate și ne ... grija de problemele străinilor și lăsăm în plan secund problemele grave cu care se confruntă propriul popor.

De altfel, ne meritățm soarta și destinul de a fi considerați „buni de călărit", pentru că suntem „proști de buni".

Poate că tupeul și aroganța acestui personaj de recuzită sunt date de promisiunea președintelui Biden că în caz de nevoie Zelensky, familia sa și cei apropiați vor fi extrași din Ucraina și transportați în SUA unde li se vor asigura cetățenia americană și protecția necesară, așa cum au mai procedat serviciile de informații americane și în multe alte cazuri. Deja autoritățile competente americane se ocupă de această problemă, demarând procedurile.

În 2024 este posibilă o înrăutățire a relațiilor Rusiei cu SUA în condițiile în care, recent, prin vocea ministrului adjunct de externe, Rusia a amenințat ruperea relațiilor diplomatice cu SUA în situația care americanii vor confisca sau bloca activele acesteia din străinătate. Această stare de lucruri extrem de tensionată se va răsfrânge dramatic asupra vecinilor Rusiei, inclusiv asupra României, care se va vedea nevoită să suporte o povară mai grea a ajutorului ce va fi acordat Ucrainei și Moldovei.

Cum va arăta Ucraina în 2024 ?

După umila mea părere, cred că instituțiile cu atribuțiuni în domeniul siguranței și apărării naționale ar trebui să reflecteze serios și să-și pregătească strategii integrate pentru a găsi soluții la aceste întrebări:

- Starea de sărăcie, corupție instituțională, faliment economic, durerea și disperarea familiilor ale căror membri au fost uciși sau mutilați în război sau au rămas doar cu hainele pe ei și la mila străinilor ar putea genera o masă critică a nemulțumirilor populare care s-ar putea transforma într-o mișcare de revoltă și înlăturare a președintelui Zelensky și a mafiei oligarhice din anturajul său ?

- Evoluțiile nefavorabile de pe front, lipsa logisticii militare și refuzul de încorporare sau dezertările în grup, care au contribuit la o ruptură a lanțului de comandă între politicieni, Zelensky personal, cu șefii și comandanții militari, ar putea duce la o lovitură de stat militară cu înlăturarea regimului Zelensky și începerea negocierilor de pace cu Rusia ?

- Ce rol vor avea oligarhii ucraineni și ruși în susținerea diverselor facțiuni politice și grupări paramilitare de mercenari care ar putea împinge țara în haos și război civil ce ar grăbi inevitabil atomizarea teritorială a Ucrainei ?

- Ce măsuri vor fi luate de UE, NATO și Rusia pentru securizarea centralelor nucleare și a fabricilor și depozitelor de armament pentru a nu cădea în mâinile unor grupări extremiste sau a mercenarilor ?

- Ce se va întâmpla cu investițiile firmelor americane, europene și chineze care controlează producția și comercializarea cerealelor și produsele agro-alimentare din Ucraina ?

- Cum vor reacționa și ce măsuri de protejare a frontierelor vor lua România, Polonia, Letonia, Ungaria și Moldova în fața unei Ucraine dominată de haos și anarhie, sărăcie accentuată, criză energetică, alimentară și medicală ?

- Polonia, care a sprijinit de la începutul conflictului Ucraina cu logistica militară necesară și a ajutat peste un milion de refugiați să se așeze în orașele poloneze, va mai fi dispusă să facă sacrificii în viitor pentru a ajuta regimul Zelensky în condițiile în care prin atitudinea sa obraznică și nerecunoscătoare a atras antipatia noii conduceri poloneze, care în cercurile politico-diplomatice europene, cu discreție, lasă să se înțeleagă că populația poloneză din zona de vest a Ucrainei, din jurul orașului Lviv, este tot mai nemulțumită și intenționează ca în 5 ianuarie 2025 să organizeze un referendum prin care va cere revenirea la patria mamă Polonia ?

- Un potențial conflict deschis și o ruptură fermă de Zelensky ar putea izbucni la inițiativa primarului Kievului, Vitali Kliciko, care sprijinit de armată ar putea duce la arestarea lui Zelensky și anturajului său corupt și prezentarea candidaturii lui Kliciko la alegerile prezidențiale din primăvara lui 2024, în ciuda manevrelor lui Zelensky de a amâna organizarea alegerilor motivat de situația de război în care se află țara ?

- Cum și cine va proteja Republica Moldova de pericolul fărâmițării sau federalizării sub presiunea regiunilor autonome Transnistria și Găgăuzia controlate de Moscova ? Se va proceda la alipirea unor părți din Moldova la România, Rusia sau Ucraina ?

- Care va fi rolul și poziția Turciei în contextul în care președintele Erdogan a lansat amenințări la adresa Occidentului Cruciat, iar mai recent, la adresa SUA, afirmând că poate fi construită o lume mai bună și mai corectă, însă fără SUA ?

- SUA și UE vor aplică sancțiuni oligarhilor ucraineni pentru a le confisca averile, după modelul aplicat oligarhilor ruși, pentru a finanța reconstrucția post-război a Ucrainei, ori aceștia vor fi exceptați, fiind considerați de „partea bună" a baricadei deoarece au „cotizat și continuă să cotizeze" unde trebuie (avem alegeri prezidențiale în SUA și în unele țări UE) ?

- În cazul unui eșec militar al Ucrainei, anunțat deja de către experți militari americani și europeni, SUA se va retrage strategic de pe frontiera de est și va pasa răspunderea NATO și UE, ori își vor consolida prezența militară în țările unde are constituite noi baze militare ?

- Care va fi locul și rolul României în viitorul context geopolitic ostil lui Zelensky și țărilor care a sprijinit regimul său în războiul cu Rusia și în procesul de reconstrucție economică și instituțională a Ucrainei ?

Proximitatea economică și divergentele geopolitice în relațiile Chinei cu Ucraina.

De la izbucnirea conflictului din 24 februarie 2022, contactele directe la nivelul președinților celor două state au fost suspendate, însă urmare a vizitei președintelui Macron în China și insistențelor sale pe lângă președintele Xi de a se implica în găsirea unor soluții negociate de pace, la 26 aprilie 2023 președintele Zelensky „a avut un lung și semnificativ dialog cu președintele Xi". Ca urmare, guvernul chinez a propus un plan în 12 puncte de soluționare a conflictului, care a fost respins de Zelensky și acceptat parțial de către Putin.

Dar China a rămas și va rămâne un partener credibil și necesar Ucrainei, îndeosebi în procesul de reconstrucție a infrastructurii critice post-război, agriculturii și industriei agro-alimentare, industriei de apărare, mineritului și energiei nucleare. Dinamica relațiilor bilaterale datează din 1990, odată cu independența Ucrainei, contactele politice și diplomatice dintre cele două țări au deschis calea unor cooperări robuste: economice, culturale, tehnico-științifice și militare. Anul 1994 a marcat momentul în care Ucraina a renunțat la arsenalul nuclear moștenit de la URSS, iar China, printr-o declarație unilaterală guvernamentală, a anunțat furnizarea de garanții de securitate nucleară Ucrainei. Anul 2005 a adus o răcire a relațiilor ca urmare a vizitei în Ucraina a unei delegații din Taiwan pentru a participa la reuniunea internațională organizată de Internațional Crisis Group care dezbătea problema rezolvării pașnice a conflictelor. În 2009, cu ocazia pandemiei de gripă aviară, China a acordat Ucrainei un ajutor financiar de 450.000 de euro și importante cantități de măști și echipamente de protecție. În 2011, se semnează un parteneriat strategic, urmat de un altul în 2013, prin care se consolidau relațiile bilaterale, China devenind pentru Ucraina o oportunitate de a se detașa treptat de dependența față de Rusia.

Industria militară ucraineană vindea cantități mari de echipamente militare, port-avioane, distrugătoare, armament s.a. Chinei, care începe să-și întărească prezența militară în Marea Chinei Orientale, în fața Taiwanului. China a inclus Ucraina în vastul proiect al noilor rute ale mătăsii prin alocarea de investiții masive în proiecte de modernizare a infrastructurii critice (porturi, căi ferate, căi rutiere), pentru a-și exporta produsele manufacturate spre Europa.

În anul 2014-2015, prin anexarea Crimeei și declanșarea rebeliunii în Donbas, relațiile bilaterale primesc o nouă lovitură, China fiind nevoită să aleagă între parteneriatele economice și militare cu Ucraina și relațiile privilegiate cu Rusia. În ciuda acestor distanțări în relațiile politice, totuși China și Ucraina au continuat să dezvolte relații economice, astfel că în 2020 exporturile Ucrainei în direcția Chinei reprezentau șapte miliarde de dolari și 10% din PIB.

În baza acordurilor comerciale tot mai diverse și infrastructurii critice, a exportului masiv de armament și a cantităților uriașe de porumb, cât și a poziției sale geostrategice privilegiate, Ucraina s-a transformat într-o poartă naturală de intrare a Chinei în Europa. Nu întâmplător, de la inițierea proiectului BRI investițiile chineze au explodat, fiind astăzi de 50 de ori mai mari decât în urmă cu un deceniu, China devenind primul partener comercial al Ucrainei, dictat și de reducerea drastică cu 65% a comerțului cu Rusia odată cu declanșarea conflictului din Crimeea și Donbass.

În orașul-port Mariopol, China a investit 50 de milioane de dolari, atât pentru modernizarea infrastructurii, cât și pentru renovarea clădirilor și modernizarea sistemului de canalizare și management al străzilor. În ciuda războiului, Ucraina rămâne cel mai mare și important furnizor de alimente și cereale către China, dar s-a modificat harta rutelor de transport rutier către Europa, firmele chineze fiind nevoite să-și reconfigureze lanțurile de aprovizionare pentru a ocoli sancțiunile economice impuse de SUA și UE companiilor ruse și celor care fac comerț cu Rusia. Înainte de conflict, 95% din transportul de mărfuri pe calea ferată între China și Europa tranzita prin coridorul de nord al Chinei, Europe Express, ruta „mătăsii feroviare", legând China cu Germania via Kazahstan, Rusia, Belarus, Polonia. În urma sancțiunilor economice internaționale împotriva Rusiei și a riscului confiscării mărfurilor transportate, volumul feroviar eurasiatic de PC și aparate electronice, mașini și piese auto, a scăzut cu 80%.

Constructorul suedez Volvo Car, care aparține grupului chinez Zhejiang Geely, ale cărui uzine sunt în Suedia și Belgia, a ales Gand (Belgia) ca piesă de bază a logisticii sale internaționale, iar BMW, pentru care omologul pentru China constituie cea mai mare piața, a încetat transportul feroviar via Rusia de la începutul războiului, mașinile produse în Germania fiind transportate pe vapor până în China. Cu o situație similară se confruntă și Audi, ale cărei uzine sunt în Germania și Ungaria, care analizează posibilitățile oferite de noile rute feroviare pentru exporturile de produse către China. În fața acestor probleme de ordin logistic, AP Moller Naersk, cea mai mare companie maritimă din lume, a lansat un nou serviciu feroviar între China și România, care leagă Imperiul de Mijloc și Europa în 40 de zile, trenurile venind din China traversează Kazahkstan (hubul Khorgos) până în portul Aktau (Marea Caspică), de unde mărfurile sunt transportate pe barje până în portul Baku (Azerbaidjan) pentru a fi direcționate spre portul Poti (Georgia). apoi spre portul Constanța.

De asemenea, compania feroviară Rail Bridge Cargo leagă Zhenghzu (China) și Duisburg-Neuss (Germania) via Kazakhkstan, Azerbaidjan și Georgia în 23-25 de zile, via o rută intermodală, iar compania logistică finlandeză Nurminem Logistic, pionier al coridorului transcaspic, a lansat în 2022 în cooperare cu Kazahkstan Railways primul său tren de marfă folosind coridorul transcaspic. În UE, Bulgaria și România sunt bine plasate pentru a beneficia de dezvoltarea schimburilor comerciale via coridorul transcaspic, legătura între Poti și Constanța făcând obiectul unor soluții intermodale. Transportatorul Cosco Shiping Lines România studiază posibilitatea lansării unui serviciu de tren-containere între Pireu (Grecia) și Constanța.

În concluzie, războiul din Ucraina a dat o lovitură majoră transporturilor de marfă pe calea ferată prin ruta din nordul Chinei, a favorizat emergența axelor alternative de transport care și-au reconfigurat lanțurile comerciale între China și Europa de la frontiera polonezo-belarusă către Turcia.

Din păcate, ca de obicei, în lipsa unei strategii vizionare de modernizare a infrastructurii feroviare și rutiere, cât și pentru optimizarea operațiunilor în portul Constanța, vom rata și de această dată oportunitățile oferite de redesenarea hărților de transport în cadrul proiectului BRI, care asigură lanțurile de comerț eurasiatice cu Europa.

Conform planurilor prădătorilor economici, care profitând de carierismul unor politicieni români dornici de afirmare și îmbogățire rapidă pe căi ilicite, dar sub protecția legilor adoptate special pentru acoperirea jafului național și soarta porturilor de la Marea Neagră, Midia și Constanța, a fost hotărâtă de Unchiul Sam prin adoptarea de către Congresul american (decembrie 2023) a legii privind strategia de securitate la Marea Neagră. În baza acestei legi, SUA va prelua controlul total asupra porturilor de la Gurile Dunării și de la Marea Neagră, care se vor transforma în zone strategice. Prin această măsură s-a aplicat o lovitură indirectă mafiei arabe care se afla în negocieri avansate cu guvernul Ciolacu și autoritățile locale pentru a obține concesionarea managementului operațiunilor comerciale pentru următoarele decenii, dar și Olandei, care de mai mulți ani șantaja guvernele române pentru a-i ceda portul Constanța în schimbul votului favorabil de aderare la spațiul Schengen.

Pentru România pierderea controlului asupra acestor porturi înseamnă decuplarea de la BRI (Inițiativa Noilor Rute ale Mătăsii), care reprezenta o oportunitate de a deveni un nod logistic maritim și feroviar care să realizeze legătura Eurasiei cu Europa.

O fi bine, o fi rău, vom trăi și vom vedea cum sub ochii noștri România a mai pierdut un element al suveranității naționale !

Rodica Lăzărescu

In memoriam VASILE FANACHE

(5 aprilie 1934-13 octombrie 2013)

AI UITAT CĂ SUNT PLOIEȘTEAN, NĂICĂ !

Parcă la nici un alt corespondent nu am resimțit mai acut regretul de a nu avea *perechile* de epistole ce „se-ngână și-și răspund” de-a lungul a peste trei decenii. În plicul pe care scrie doar *Corespondență cu V. Fanache*, din arhiva N. Gheran, se păstrează 58 de înscrisuri, dintre care: cinci felicitări, o carte de vizită și patru ilustrate. Cea mai veche este din 30 iulie 1972, ultima, din 16 noiembrie 2005. Nu excludem posibilitatea de a mai fi fost și altele.

Vârful („invazia epistolară”) a fost atins în perioada 1987-1988, când universitarul stabilit la Cluj se află într-o „groapă editorială” așteptând apariția unui volum de eseuri (*Eseuri despre vârstele poeziei*) depus spre publicare, în 1986, la editura Cartea Românească. Exasperat de amânare, an după an, cere sprijin prietenului pe care îl ajutase și continuă să o facă ori de câte ori e cazul (fie că e vorba de documentarea pentru ediția Rebreanu, fie de informații, chiar intervenții pe lângă profesorii de la Filologia clujeană). Exasperat, îl roagă chiar să-i faciliteze „ungerea unor rotițe” la editura bucureșteană. Pesemne, „uleiul” n-a fost suficient de consistent, căci volumul avea să apară abia în 1990 !

Regățean, în vene cu seve caragialiene înfiorându-i ființa și condeiul („de felul meu, sunt chiar din Haimanale”[1]), transplantat în „Clujul intelectual”, fără a se putea integra în acea lume a „hârțogarilor transilvani” și a se transforma în „ardeleanul protestatar, înțepenit în normele eticii”, V. Fanache trăiește dureros sentimentul „marginalizării profesionale”. Nu va fi chemat nici la festinul postdecembrist, la împărțirea funcțiilor în plan local și național („nu au nevoie de opinia mea”), în acea „lume strălucită”, care „mai mult pleacă decât sosește, înnebunită de drumuri în folosul culturii fără frontiere”, într-un „iureș carnavalesc”. Rămâne, până la sfârșitul vieții, călare pe același „căluț de lemn”, „învârtit cu amabilitate până la amețeală”), copleșit de „necazuri domestice greu de mărturisit și imposibil de ignorat”, silit, spre a-și „rotunji veniturile”, să țină cursuri în „trei orașe ale țării”.

Spre deosebire de ardelenii în mijlocul cărora și-a dus existența, dar în totală armonie cu „iubitul prieten” din Capitală, V. Fanache are umor, un umor dublat însă de „sarcasmul la care mai ales tu, dar și eu, recurgem în momente de impas”. De fapt, umor au amândoi, dar, în vreme ce N. Gheran, deși muntean, e hâtru, vorbește în dodii, „pe dedesubt”, are ceva din înțelepciunea, comprehensiunea și umorul blând al ovreilor cu care a copilărit în multietnicul Obor bucureștean, V. Fanache, în spatele zâmbetului ce-l însoțea mereu, are ceva din răutatea mușcătoare a lui Caragiale.

Pentru exegetul lui Rebreanu, Vasile era „un frate venit din alte lumi”.

Pentru exegetul lui Caragiale, N. Gheran e un fel de Cănuță om sucit, a cărui biografie „este metamorfoza inversă în comparație cu a oamenilor obișnuiți: tu închei cu ceea ce alții încep”.

Iar eu închei cu regretul exprimat la început…

[1]

[Cluj] 6 nov.1981

Iubite prietene,

Informațiile pe care ți le trimit mi-au cerut un oarecare timp ca să le pun în același plic. Unele poate le cunoști, altele îți vor folosi măcar ca niște avertismente. Originea Rebrenilor și a complexei lor fizionomii etnice îmi pare exact sugerată de cele două comunicări semnate de Cornel Cotuțiu și Andrei Moldovan, amândoi originari din Beclean și profesori, azi, în acest oraș. Cornel Cotuțiu este și un talentat scriitor, autor al unui roman care a făcut succes. Datele oferite de d-l Tanco[2], un pasionat istoriograf al personalităților din partea locului, îți pot folosi ca puncte de plecare. Profesorul David Prodan nu posedă o bibliografie specială, dar este limpede, după opinia lui și a altora, că pentru a reconstitui rădăcina scriitorului nu poți evita cele două evenimente care au trecut peste oamenii din Beclean și Năsăud: catolicizarea și grănicenizarea. Prin ele oamenii locului au ieșit la „lumină”, cei mai mulți nedepășind nivelul de fericită burtă-verzime „cu slujbe la-mpăratul”.

Un popas la Arhivele Statului din Bistrița (despre care am aflat că sunt bine sistematizate) ar fi lucrul cel mai util pe care l-ai putea face în viitorul apropiat.

Vasile Fanache

Acum, când te asaltează gloria (te felicit pentru binemeritatul premiu „Perpessicius” !) cred că nu te mai poate părăsi nici un moment gândul de a scrie biografia Rebreanu. Mai este nevoie să-ți spun că acest premiu îți acordă dreptul să te instalezi în adevărul dramatic al vieții lui Rebreanu și să-l relatezi cu aceeași „cruzime” impersonală cu care el a relatat destinul eroilor săi. Rebreanu nu are nevoie de „sentimentalismul” nostru circumstanțial. După ce i-am citit scrisorile dulcege trimise unei neveste țâfnoase și unei fiice să-i spunem, controversate, m-am întrebat dacă această minte extraordinară nu trișa, recurgând la acest limbaj uleios, pentru a putea rămâne stăpân desăvârșit peste imperiul său imaginar.

Sărutări de mâini Doamnei Valeria Dumitrescu !

Te îmbrățișează,

V. Fanache

[2]

[Cluj] 28 mai 1982

Iubite prietene,

Să îți comunic, mai întâi, câteva evenimente clujene, de ultimă oră. Iosif Pervain[3] a murit, la 67 de ani, lăsând în urma lui patru văduve (prezente, toate, la ceremonia funebră), trei băieți, o fată, zeci de „contribuții” și o carte-două. Cum l-am cunoscut de[-]aproape, știu că s-a cheltuit în viață cu o frenezie de Rasputin dând puțin timp moftului intelectual. Nu s-ar putea spune că a făcut rău. Marile noastre spirite, mai toate accidentale, vreau să spun niște miracole individuale și nu produsul unor serii culturale normal evoluate, pătimesc, iată, crunt de pe urma „moștenitorilor”. Ce-mi spui despre pățania japonezului, e de pomină, curat specific.

S-a stins, tot de puțină vreme și infatigabilul George Marica[4], după el rămânând o bătrână doamnă, filtrată de poezia lui Valéry, și o extraordinară bibliografie comentată Bariț.

Așadar, la începutul lui iunie voi fi la Cluj. Doamna Ciurdaru (pe care n-am mai văzut-o de vreo zece ani) stă foarte aproape de hotelul partidului, iar hotelul partidului e tot așa de aproape de mine ca și de ea. De la aproape la aproape se poate ajunge la Casa universitarilor, nici ea departe, a cărei grădină se anunța a fi deschisă până la 23 A[ugust]. Aproapele și departele: inefabilă continuare sentimentală !

Aștept să schimbăm două vorbe, dacă vorbele mai au valoare de schimb.

Cu veche dragoste de prieten

V. Fanache

Pavlov 18A tel. (951)36983

P.S. N-am știut nimic de Tg. Mureș, deși acolo, bănuiam, am prieteni. Aș fi venit cu plăcere !

V.F.

[3]

Ziua finalei

Cluj

Sf. Petru și Pavel

(inclusiv la bulgari)

[03.07.1986]

Iubite prietene,

Îmi placi, precum întotdeauna. Scrisoarea ta, mai pe deasupra, mai pe dedesubt, este, toată, un subtil perdaf, ca și cum eu aș fi un fel de mat gros umplut cu amestecul ieșit din Tanco, Mircea Po.[5] și restul rebrenologilor pârliți. Iau textul tău drept o admirabilă proză și-mi face plăcere să-ți citesc avertismentele, pe care mai că-mi vine să le bănuiesc provenite de la un Stan Pățitul. Pentru că, dă-mi voie, nu erai tu apologetul înfrățirii oarbe cu „ardelenii” ? Nu te-ai lăsat tu scăldat în „delicatețurile” lor interesate, deschizându-le larg inima, ușa și… cămara, că „prea era de tot frumos”…

Ca să supraviețuim față de noi înșine, ne explicăm adesea mizeriile prin mizeria lumii.

Republicanule, te-nțeleg și te-mbrățișez, dar nu uita un amănunt: de felul meu, sunt chiar din Haimanale !

V. Fanache

P.S. Ne-a părăsit (știai ?) Tiberiu Rebreanu.

[4]

[Cluj] 19 ian.1987

Iubite prietene,

Fac și eu ce pot, adică foarte puțin. Azi, 19 ianuarie, i-am dat un telefon „naiv” lui Liviu Călin[6]: „am predat o carte la C.R., aș vrea să știu dacă… etc. etc.”. Răspunsul lui a fost că știe de carte (n-a pomenit nimic de referat), că sunt multe titluri, unele amânate de anul trecut și că săptămâna viitoare m-ar putea informa dacă am vreo șansă pe ’88. Așadar, alarmă !

Tu, carele ești mai inteligent decât Dumnezeu și mai șiret decât diavolul, fă-l pe cine crezi că trebuie să iasă din dilemă și să nu mă bage acolo unde vor dușmanii, ci în „tovarășul plan” pe ’88.

Te-am căutat la telefon zadarnic, ca-n romanțele de la T.v. unde totul e regret, nostalgie, rămas bun, resemnare, las-o baltă etc., etc. Recurg, în compensație, la sfânta scrisoare, care sper să-ți parvină la timpul potrivit.

Te îmbrățișează

V. Fanache

P.S. Cred că ai primit paginile din Rebreanu ! Dar programa ?

V.F.

[5]

Cluj, 15 febr. [19]87

Iubite Niculae,

Și aici toate sunt pe terminate, ca-ntr-o apocalipsă grotescă, unde urgia cade pe cei umili și drept credincioși.

Îți mulțumesc mult pentru „atacul” la Călin „nebunul” Cărții Românești. Sunt curios de cealaltă „mutare”, la „regele” Bălăiță. Deocamdată, iată-mă instalat pentru trei ani (atâția sunt până în ’89) pe un căluț de lemn și învârtit cu amabilitate până la amețeală. N-am încotro, știu că nu sunt singurul prins în vârtejul acestei vesele comèdii. Dar tot atât de bine știu că persoanele însemnate scriu și tipăresc o carte în maximum trei luni, caz recent clujean. E adevărat că 3 luni, ca și 3 ani aparțin aceleiași sfere fatidice, poate cu deschidere spre Dumnezeu, însă, la vârsta mea e greu să mai afli în măruntaiele sufletului loc pentru credință.

Crezi că ar fi necesar în cartea mea un portret al poetului

(continuare în pag. 19)

(urmare din pagina 18)

Mircea Ciobanu ? !

Patronii examenelor din anul III sunt ființe de tot felul: D-șoara Geta Antonescu, virginala noastră decană, căruia [sic !] tu ai avut inspirația să-i dăruiești o carte, e cu istoria literaturii române, perioada clasică; cochetul șef de catedră de la limbă, D.D. Drașoveanu, pipăie cunoștințele la limba rom[ână] contemporană, de obicei după ce i-ai urmat cusururile, adică în iunie; un stimabil pocăit berbant și tată a cinci copii (la 37 de ani), pe nume Anton Goția, manevrează în câmpul dialectologiei; la psihologie, examinează un domn grav, care m-a examinat (o, timpuri !) și pe mine, cu numele Mare Valer, pe vremuri soțul unei faimoase dame locale; ar mai fi doamna Ghișoiu la economie politică, un soi de cactus, și examinatorii de la engleză, totdeauna misterioși. Cum vezi, domină personalitățile, a căror abordare e relativ dificilă, nu însă imposibilă.

Sărutări de mâini D-șoarei Nedeea[7] și mult succes în aprilie viitor.

Ție, recunoștința mea de prieten și un dulce „nu mă uita". Descalecă-mă de pe calul de lemn !

Te îmbrățișează,

V. Fanache

[6]

Cluj, 22 iunie 1987

Iubite prietene,

Dubla ta veste (una despre tine, alta pentru mine) mi-a primenit puțin mintea, am mai uitat de inspecții, simpozioane, referate, examene, drumuri noroioase, călduri toropitoare; am râs chiar de-a binelea, deși tot ce-mi scrii este plin de o splendidă gravitate omenească. La origine, înclin să cred că numele tău provine de la Ghergani, într-atât de fermecătoare îți este scrisoarea că nu-mi pot imagina un alt patron al spiritului tău decât pe prințul Ghica boierul de la Ghergani. Or, Ghe[rga]ni – Gheran, o simplă asimilare lingvistică și totul devine clar ca lumina dintâi.

Așadar, prințe Gheran, ești pe cale să dai strălucire unei vechi genealogii.

Doamna Nedeea poate veni liniștită la ultimul său examen din acest an, cărțile sunt deja făcute și orgoliile consumate.

Nu pot să închei fără să-ți mulțumesc pentru Mircea Ciobanu. Deocamdată n-am avut „loc" în Steaua cu articolul despre poezia lui, dar în lunile următoare mă voi descurca și o voi face din plăcerea emoției estetice. La toamnă, te voi ruga să pui la cale o întâlnire în trei.

Cu iubirea din totdeauna,

V. Fanache

[7]

Cluj, 22 sept. [19]87

Iubite prietene și bunule tătic,

Mulțumesc pentru carte ! Trăiască noua dinastie Gheran ! De când te știu, ți-am prețuit neastâmpărul, altă dată mai mult ideologic și cărturăresc, acum sentimental și exploziv. Uimitoare în biografia ta este metamorfoza inversă în comparație cu a oamenilor obișnuiți: tu închei cu ceea ce alții încep. Abia ieșit din școli, ai fost șef, ministeriabil, coordonator, înțelept, sastisit de plăceri complezente, ca, după ani de enormă experiență, să debutezi într-o biografie de tânăr scăpat de curând din armată. Un tânăr având avantajul de a fi dublat de un eu surâzător, care a trecut prin multe.

Din partea mea, îți urez să-ți vezi vlăstarul continuându-te, spre gloria literelor române. În octombrie, când voi fi în București, am să-ți repet urarea cu alt nerv decât cel stilistic.

Sărutări de mână Doamnei Nedeea. Ție, bucurii cotidiene.

V. Fanache

[8]

Cluj, 5 iulie 1988

Iubite prietene,

Cu riscul de a-ți părea plicticos, dă-mi voie să rezum două categorii de fapte. Întâia se referă la natura relațiilor noastre. De unde și până unde înclini să le persiflezi și să le pui sub semnul întrebării ? Născut cum sunt în luna lui aprilie, am „nervi", dar nimeni nu s-a putut plânge că îmi lipsește caracterul. Prea vechi și cu splendide consecințe (să-ți mai și spun de care ?) pentru mine aceste relații mi-au dat șansa de a te avea ca prieten, calitate care te situează dincolo de bine și de rău, într-o zonă de transcendență sentimentală. De puținii mei prieteni nu mă dezic niciodată (deși îi contrazic uneori) și nici nu mă „întorc" de la ei după cum bat vânturile strivitoarelor interese. Nu pot decât să râd citindu-ți tachinăriile cu Tanco (apropozito, dacă nu ți-l puneam în brațe, cum ai fi ajuns la providențialul Clemente Plăianu ?) sau amenințările cu Vlad. Râd pentru că în sufletul meu nu ești decât un prieten autentic, de la care primesc batjocura cu Tanco și șantajul cu marele meu șef ca pe niște virtuozități stilistice, recunosc, bune de tot.

A doua categorie de fapte se referă la biata mea carte. Rugămintea mea de a mă ajuta s-o tipăresc s-ar putea să-ți pară un abuz. Datele „oficiale", toate câte sunt, legate de „cum devine cazul cu" apariția unei cărți, le cunosc. Mă interesează datele paraoficiale, culisele, forțarea destinului, salvatorul geniu al lui Talleyrand. Unde aș fi putut (eu, nu altul !) să încerc descoperirea acestei corole de minuni în altă parte decât la tine și prin tine. Nu mă crede idiot, nu sunt obsedat de tâmpenia că tu ai avea responsabilitatea tipăririi mele și cu atât mai puțin să fiu stăpânit de vreun gând de culpabilizare. Ce aș vrea de la tine e să mă ajuți să învârtesc ori să ung niște rotițe. Sunt convins că faci exact ceea ce omenește se poate. Cu puteri mult reduse acționez și eu, crede-mă fără nici un fel de orgoliu. Așa se explică drumul meu „fulger" – între două trenuri – la București, din 30 mai a.c. Nu altul decât tu ești acela care m-a încunoștințat că n-aș figura în planul pe '89 și mi-am zis că e bine să am o face à face cu Liviu Călin (vai, nu pentru că aș crede în el, ci pentru motivul mai insipid că e singurul, valid, cu care se poate vorbi). El mi-a spus că între timp a citit personal cartea – ad libitum –, i-a plăcut, a introdus-o în plan, pe '89, la rezerve și așteaptă aprobarea planului de către Consiliu. Tu îmi confirmi că lucrurile stau întocmai. Dacă biata mea carte va rămâne în plan, urmează ca Mircea Ciobanu (în care cred și eu foarte mult), aflat în convalescență, s-o ceară acasă spre lectură (așa obișnuiește de când e bolnav). Ruga mea ar fi următoarea: poți tu, Doamne, determina în sufletul lui Mircea Ciobanu acest gest superb ? Îți cer prea mult, îți cer prea puțin, nu știu.

În rest, ruga mea e fără cuvinte. Să ai parte de o vară cu adieri blânde, favorabile ție și familiei ! Te îmbrățișează,

V. Fanache

[9]

Cluj, 25 martie [1996]

Iubite prietene,

Liberalismul tău congenital, viu și fermecător, bulversează mintea puțină a dobitocilor dogmatici, care o țin ca gaia-mațu până le crapă cimentul din cap. Am râs, cum n-am mai făcut-o de mult citindu-ți istoria cu premiantul Academiei Române (pentru Birtus Romana…). L-ai prins în cleștele a două fraze și nu e de mirare că nu mi-a spus nimic, deși îl rugasem, știind că merge la Aiud, să-și transmită cele cuvenite din partea mea și să-mi aducă vești despre tine. Omul este respins de idee și opac la umor. Cunosc o mulțime de inși care l-au șters de pe listele lor. Dar Tanco persistă, e un „tetu", care știe să smulgă, de la unul și de la altul, laude și avantaje. Eu însumi am fost păcălit de el nu o dată și obligat să fac frumos (să scriu) despre el.

Bineînțeles, mi-e dor să te revăd. Spune-mi unde ți s-a părut mai confortabil: la Ghimeș sau la Aiud ?

Clujul intelectual și-a schimbat gărzile. Au revenit, în forță, ai noștri, în formulă întinerită: Muthu, prodecan, Ion Pop, decan, Marian și Vartic, șefi de catedră; peste ei, rector, Marga, din aceeași echipă. Iar deasupra tuturora se află marele frate, prietenul tău; el e transcendentul care coboară, întruchiparea absolutului. Așadar, o lume strălucită, europeană, atlantică (dacă îl includem și pe Aurel Sasu) care mai mult pleacă decât sosește, înnebunită de drumuri în folosul culturii fără frontiere.

Era mai bine când era mai rău ? Personal nu am a mă plânge. Nu fac concesii, nu cer pomană, știu că nu au nevoie de opinia mea și în consecință nu-mi rămâne decât să le stimulez iureșul carnavalesc.

Cu veche dragoste de prieten,

V. Fanache

[10]

Cluj, 10 oct. 2004

Iubite prietene,

Te vei fi supărat pe mine ca niciodată, dar împrejurările m-au proiectat într-o postură ridicolă tocmai în zilele în care urma să fiu la Bistrița: în piața mare a Clujului mi s-au furat actele și banii. Trei săptămâni am fost un om fără identitate, imobilizat inclusiv financiar. De la Mircea Popa am aflat că reuniunea de la Bistrița a decurs fără entuziasm, ce a contat a fost buna ta intenție.

Te citesc în A.L.A. Splendid joc de subtilități, previzibil de a fi adunat într-o carte. Totuși, capodopera textelor tale din ultima vreme rămâne pamfletul publicat în „Mișcarea literară" de la Bistrița[8]. Dobitocul din fruntea B.C.U., cocoțat acolo de micul trăgător de sfori Pompiliu Teodor, merita chelfăneala !

Deși trag nădejde că nu pui la îndoială loialitatea mea față de tine, nu pot da curs invitației tale editoriale. Am pe șantier alte lucruri. O ediție m-ar incomoda și poate m-ar și compromite. Cațavencu și-a făcut apariția, vărsându-și lacrimile pentru „țărișoara" lui, pe micul ecran, sub pseudonimul Băsescu. Ce se mai poate adăuga ?

Mă bucură că tu ești un *ales* fă[ră] să participi la mascarada electorală care bate la ușă.

Te îmbrățișează

V. Fanache

[11]

[Cluj] 18 sept. 2005

Iubite prietene,

Îți mulțumesc pentru invitație. Mai rămâne să-mi comunici data precisă a reuniunii și tema propusă pentru eventualele comunicări. Datorită ție, Aiudul continuă să se păstreze în ritmul evenimentelor rebreniene, iar noi, ceilalți, consacrându-i marelui scriitor un timp pentru a-l omagia, ieșim de sub presiunea cotidiană, încărcată de mizeria circului politic și de nefericirile personale. Îmi place că în omagierea lui Rebreanu ai imaginat un grup de susținători aleși după alte criterii decât cele oficiale, dar nu mai puțin elocvente. Se conturează o Societate a prietenilor lui Liviu Rebreanu, alcătuită exclusiv din admiratori.

Să-ți spun cine ar putea fi președintele de drept al acestei societăți ?

Peste mine au căzut nu numai urgiile naturii. O sumă de alte necazuri personale și de familie m-au scos din relativa normalitate. Noroc cu timpul care le înghite pe toate, inclusiv pe noi înșine.

Dar să evităm paharul melancoliei, înlocuindu-l cu sarcasmul la care mai ales tu, dar și eu, recurgem în momente de impas. Te îmbrățișează cu aceeași veche și neștirbită prietenie,

V. Fanache

(Din volumul în pregătire
Niculae Gheran în oglinda corespondenței)

---

[1] Vasile Fanache era născut la 5 aprilie 1934 în satul Ghirdovani, reședință a viitoarei comune I.L. Caragiale (fostă Haimanale, care primește numele dramaturgului cu ocazia centenarului din 1952), aparținător la acea vreme de plasa Filipești din Prahova, mai apoi Ploiești. Din 1968, odată cu trecerea la Dâmbovița, Ghirdoveni este comasat cu comuna natală a lui Caragiale.

[2] Teodor Tanco (1925-2019), scriitor, jurist, dramaturg, autorul lucrării în șapte volume „Virtus Romana Rediviva", pentru care va primi, în anul 1994, Premiul „George Barițiu" al Academiei Române.

[3] Iosif Pervain (1915-1982), profesor al Universității clujene, considerat unul dintre cei mai importanți cercetători ai Școlii Ardelene.

[4] George Em. Marica (1904-1982), profesor de sociologie la Universitatea „Regele Ferdinand" și apoi cercetător la Sectorul de filosofie și sociologie al Filialei Cluj a Academiei Române, autorul celor trei volume *Studii de istoria și sociologia culturii române ardelene din secolul al XIX-lea*, vol. I, 1977, vol. II, 1978, vol. III, 1980, Dacia, Cluj-Napoca, la care face referire VF.

[5] Mircea Popa (n. 29 ian. 1939), critic și istoric literar.

[6] Liviu Călin (1930-1994), redactorul-șef al editurii Cartea Românească.

[7] Nedeea (în acte: Nedea) Burcă, viitoarea soție a lui N. Gheran, la acea dată studentă a Filologiei clujene.

[8] În revista „Mișcarea literară", Anul III Nr. 1(9) – 2004, NG publicase articolul „Rebreanu avataruri (la hotarul unui nou volum)". „Dobitocul din fruntea BCU" e prof. univ. dr. Doru Radosav, „directorașul cu nume de Mentosan", un „biet intelectual, cocoșat pe drumul tranziției de la întuneric la haos, nevoit să întindă mâna, la colț de bibliotecă, în pălăria căruia puteam oricum să aruncăm mai mult. O fi Rebreanu mare, dar, ca ardelean, brânza-i pe bani".

Vizită și morală

Alexandru CAZACU

Anul acesta, la începutul lunii ianuarie s-au împlinit o sută trei ani de la nașterea elveţianului **Friedrich Dürrenmatt** (1921-1990). Dramaturg și prozator, considerat a fi cel mai important autor dramatic de limbă germană după Brecht, beneficiază în ultima perioadă de numeroase puneri în scenă, a cunoscutei sale piese ***Der Besuch der alten Dame*** scrisă în 1956. Și nu întâmplător.

Afișul filmului „The visit" (1965)

Căci astăzi, când oamenii sunt loviți de un adevărată succesiune de crize, tipul de reacție pare a oscila între indiferență și o logică „post-darwinistă" a înțelegerii jocului economic, social, politic și cultural. Iar *Vizita bătrânei doamne*, numită de autorul ei o tragi-comedie, are meritul de a aduce în ochii spectatorului nu atât lumea de acum, ce se poate metamorfoza cameleonic de la o epocă la alta, cât mai ales consecințele ei. Ecranizarea dramei, realizată de regizorul germano-elveţian Bernhard Wicki în anul 1964, *The visit*, este la rândul ei adusă în atenție astăzi pentru că reușește să valorizeze experiența unor actori de prim nivel, dar mai ales să acumuleze și să radieze viziunea propusă de Dürrenmatt**.** Pelicula captează acel tip de spirit ce aparține unui „teatru al cruzimiiˆ teoretizat de Antonin Artaud care la începutului secolului douăzeci și unu este prezent atât pe scenă, dar mai ales dincolo de aceasta.

Rămasă văduvă în urma decesului ultimului ei soț miliardar, însoțită de un alai de servitori, bătrâna Clara face o vizită în micul oraș Güllen (bălegar în germană) aflat în pragul falimentului. Este primită cu mari onoruri sperându-se că ea va salva urbea de colapsul economic spre care aceasta se îndreaptă. Bătrâna doamnă anunță de față cu notabilitățile și publicul prezent la primărie că va oferi câte un milion orașului și încă un milion locuitorilor dacă este ucis Alfred III, un onorabil proprietar de magazin și familist care avea chiar intenția de a candida la primărie. Aflăm că acesta fusese în trecut iubitul Clarei, căreia îi făcuse un copil, apoi însă a abandonat-o fără milă, plătind chiar martori mincinoși pentru a nu recunoaște în fața tribunalului relația avută cu ea. Ostracizată de întreaga urbe, Clara a fost nevoită să fugă departe de oraș, pierzând copilul, umilindu-se, dar ajungând în cele din urmă la prosperitate cu ajutorul unor compromisuri. Chiar dacă inițial toți locuitorii își declară „solidaritatea creștină" cu Alfred III, treptat, într-o dinamică de tip „virtute-decadență" a civilizațiilor, atitudinea locuitorilor se schimbă. Egoismul și hedonismul ies la suprafață. Toți se îndatorează cumpărând tot mai mult pe credit, sperând într-o soluție miraculoasă a problemelor. Inumanitatea se instaurează treptat. Tensiunea crește pe măsură ce locuitorii trăiesc cu senzația că Alfred III le datorează... viața lui. Acesta se simte ca un animal hăituit. Întâmplările se desfășoară fără ca cineva anume să fie responsabil pentru ele. Profesorul și preotul văd și apreciază corect monstruozitatea ce este pe cale să se producă, însă nu pot să întrerupă desfășurarea evenimentelor, ei înșiși fiind gata să cedeze tentației banului. Primarul în funcție declară: „Doamnă. Trăim în Europa, nu suntem păgâni. Nu ne vom mânji cu sânge". Doamna Clara răspunde calm: „Eu aștept !". Și, din păcate, așteptarea ei este răsplătită. Primarul, profesorul, preotul, polițiștii, până și soția și copiii lui Albert III, toți devin complicii Clarei. Îl consideră vinovat și îl aduc în fața unui tribunal ad-hoc unde este judecat sumar pentru a primi pedeapsa capitală pentru o faptă prescrisă demult. Dreptatea este doar manechinul în spatele căruia se ascund locuitorii. Pentru el orașul devine brusc un purgatoriu unde teroarea celorlalți, remușcările și înțelegerea vinovăției îi creează o presiune psihică chinuitoare. El este singurul personaj care regretă și recunoaște atât sieși, cât și celorlalți că a greșit. Internalizarea vinovăției personale contrastează și mai mult cu neasumarea trecutului unei întregi comunități care nu înțelege că cel care dorește să fie călău poate fi ușor transformat într-o viitoare victimă a unui alt călău mai puternic și mai bogat. Cu forța unei tornade, vizitatoarea, deși vârstnică, fiind toată „numai proteze", vine să tulbure liniștea și conștiința adormită, dar și să pună în evidență aroganța demagogică a comunității din Güllen. (Re)apariția Clarei nu face decât să scoată mai bine la iveală viciile latente ale unei societăți mercantile în care prețul conștiinței este teribil de mic, iar justiția devine o butaforie.

Ecranizarea piesei de teatru, sub bagheta lui Bernhard Wicki, este o coproducție internațională dintre SUA, Germania Federală și Italia. Merită menționat imensul rol avut de Wicki atât ca regizor, dar și ca actor (a jucat în peste șaizeci de pelicule) în revitalizarea cinematografiei de expresie germană de după război. „**The visit**" beneficiază de o premieră la Festivalul de la Cannes în 1964 unde este și nominalizat pentru premiul Palme d'Or. Scenariștii care au adaptat pentru ecran textul lui Dürrenmatt au fost Ben Barzman și Maurice Valency. „Giganții" Ingrid Bergman și Anthony Quinn, alături de Irina Demick, Paolo Stoppa, Hans Blech, Romolo Valli, Valentina Cortese și Claude Dauphin realizează o distribuție intimidantă. Un amestec de nihilism și aplomb se vede în ecranizarea lui Wicki. Deși orașul Güllen este poziționat undeva în Europa Centrală, interioarele sunt filmate la studiourile Cinecittà de la Roma, iar exterioarele în micul oraș italian Capranica. Spre deosebire de textul inițial, scenariștii o numesc pe bătrâna doamnă Klara Zachannassian și decid ca în final să-l cruțe pe fostul ei iubit, lăsând astfel ca vina să apese mereu atât asupra celui care a trădat, dar si asupra comunității. Nepunând în practică sentința de condamnare la moarte rostită de notabilități și cetățeni nu se dă posibilitatea vinovatului să devină martir. Iar el și locuitorii vor fi mereu legați de această abominabilă faptă ce putea să se producă. În film, personajul întruchipat de Antony Quinn este numit Serge Miller. O altă diferență față de piesa lui Dürrenmatt constă în faptul că la plecare Klara decide să o ia din oraș pe Anya, o slujnică care ar fi făcut aceleași greșeli ca și ea dacă ar fi rămas. Decizia regizorului de a introduce acest personaj, care nu exista în piesă, ține de dorința lui Bernhard Wicki de a sublinia cum situația Klarei nu este o întâmplare izolată.

Mega-starul suedez Ingrid Bergman reușește să fie ceea ce s-a numit „un monstru superb și sofisticat", sublimându-și frumusețea glacială în gesturi ce par că radiografiază neiertător umanitatea unui mic oraș. Erotismul ei se poate percepe prin dorința absolută de justiție și răzbunare ce o transferă celorlalți. Reușește să spună, implicit, exact ce toți ceilalți nu vor să spună și astfel îi obligă să se vadă așa cum sunt. Exploatatul devine exploatator. Răzbunarea obținută de ea nu o face nicidecum mai fericită decât la sosire. Bergman aduce pe ecran o doamnă stridentă prin frumusețe și implicată emoțional mai mult decât cerebral. Vedeta americană Antony Quinn portretizează un Serge gata să admită că a greșit, suferind tortura propriei conștiințe ce îl copleșește transformându-l într-un personaj pe care arivismul celor mai apropiați sau depărtați îl ucide înaintea oricărei sentințe.

Serge nu mai este văzut ca un familist cumsecade, ci ca un cec gras ce poate fi decontat. De altfel, regizorul urmărește cu camera de filmat evoluția chipului lui Serge surprinzând tranziția de la seninătate la înspăimântare și resemnare. Serge Miller trece de la încrederea că nu are ce să i se întâmple, la groaza celui care se simte hăituit de absolut toți. O mutare cinematografică remarcabilă este în film momentul sosirii camioanelor cu mărfuri care doar se așează într-un *arrière-plan* și, precum bătrâna doamnă, așteaptă.

Colapsul moral al întregii comunități este de asemenea urmărit cu atenție de Wicki, reușind să redea dezumanizarea. Cinismul și logica machiavelică îi reușește în mare parte actriței suedeze. Cele două vedete inconturnabile ale cinematografului mondial se disting nu neapărat prin finețea partiturii jucate, ci mai degrabă prin bucuria de a interpreta savuros aceste personaje.

Situându-se oarecum în avangardă, autorul tratează manipularea și condiția femeii și drepturile ei într-o comunitate tradițională. Drama poate fi citită ca o critică adusă atât exceselor capitalismului, dar și comunismului. Scriitorul helvet era de părere că teatrul nu a inventat tragedia, ci a preluat-o din realitate. Cu o eficacitate germanică el face un adevărat proces al ipocriziei umane și relevă o viziune caustică asupra societății, fie consumeriste, fie totalitare. Se vorbește, *avant la lettre*, despre manipularea dusă până la ultimele consecințe.

Unul dintre punctele tari ale acestei piese și al peliculei constă în faptul că te îndeamnă să te întrebi ce ai face dacă ai fi în locul fiecăruia dintre personajele principale. Ambalajul aparent al confortului va face ca forța financiară și cea morală să se întâlnească și să se înfrunte mereu. De nivelul de exigență al fiecăruia depinde soarta acestui duel și tipul de dreptate intergenerațională oferită

O ediție a tragi-comediei „Vizita bătrânei doamne"

celor ce vin. Alegerea depinde numai de noi. De răutatea sau bunătatea noastră. Prima presupune o automutilare morală, a doua doar o simplă apropiere spre o luminoasă umanitate. Aporia propusă de Dürrenmatt pune în evidență dileme etice unde cupiditatea poate corupe profund valorile umane. Sărăcia orașului constă cu adevărat în lipsa de solidaritate a cetățenilor lui. Orice organizare umană, din orice epocă, poate fi gata să-și trădeze semenii. Chiar și cele mai progresiste societăți pot ucide, dacă fiecare dintre componenții ei nu posedă instrumentele morale și umanismul necesare spiritului critic.

GERTRUDE
de Radu F. Alexandru
regia Silviu Purcărete

Mona Dobrișan

Piesa este o adaptare a operei shakespeariene în care personajul principal este Gertrude (mama, soția regelui), nu Hamlet. Gertrude, coautor al crimei, vinovată și victimă deopotrivă, se pare ca este cea care, manipulându-i pe toți ceilalți, duce lucrurile pe făgașul dorit.

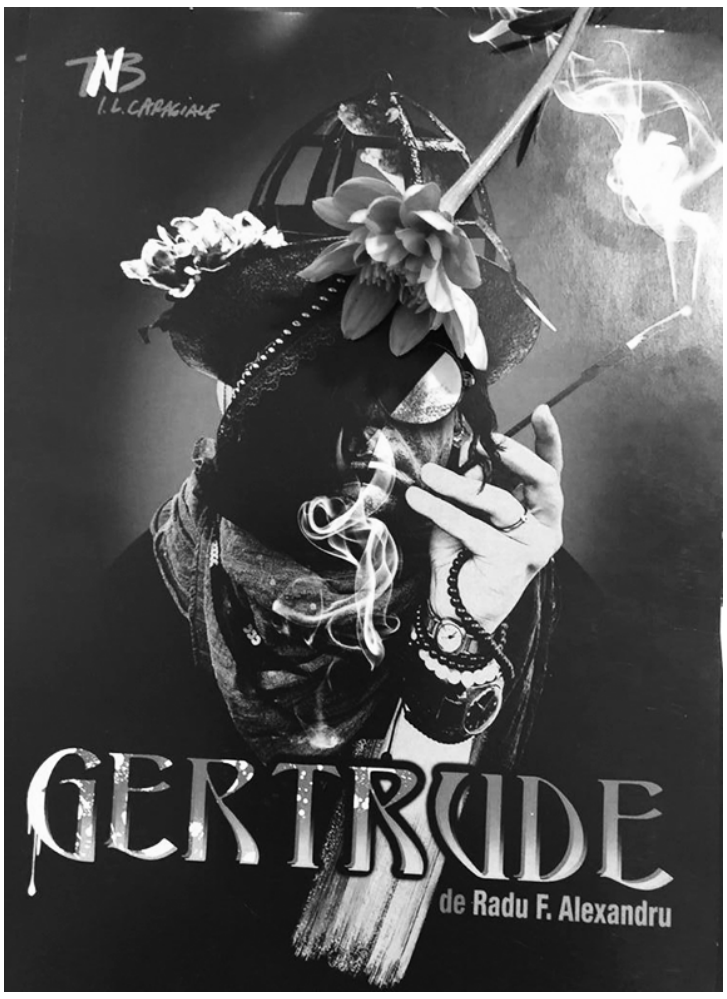
Triunghiul morții (Gertrude, Polonius, Claudius) cunoaște adevărul, adevărul morții regelui și al nașterii lui Hamlet, pentru că adevăratul tată al lui Hamlet este Claudius, nu regele.

În lumea minciunii, a manipulării de la palat, nu doar Hamlet e măcinat de incertitudini, ci și Ofelia, care deși este foarte iubită de Polonius, era foarte slabă în fața acestuia.

Polonius este veșnicul servitor devotat, consilierul etern, disprețuit de Hamlet, folosit de Gertrude și sacrificat de Claudius pentru că vorbise.

Horațio, prietenul lui Hamlet, e incert. Va fi propus de Claudius și Gertrude pentru a fi urmașul lui Polonius pentru a păstra secretele din spatele zidurilor cetății, dar și pentru a nu părăsi palatul.

Ofelia e indecisă în iubire, oscilând între Hamlet și regulile curții.

Afișul piesei

Cartea lui Radu F. Alexandru a apărut în 2012, dar de abia în 2023 a văzut lumina rampei, nu oriunde, ci la TNB și nu sub bagheta oricărui regizor, ci a lui Silviu Purcărete.

Superba scenografie e semnată de Dragoș Buhagiar, muzica – ce se mulează genial peste neliniști, umbre, angoase – semnată de minunatul Vasile Șirli.

Distribuția este eminamente masculină, așa cum era pe vremea lui Shakespeare.

Scena este în totalitate neagră; noaptea încurajează dezmățul și uneltirile.

Dormitorul matrimonial al celor doi, Gertrude și Claudius (Mircea Rusu), este violet, culoarea păcatului celor doi, a păcatului adulterului și păcatul crimei.

Remarcabil tangoul dintre Alex Potocean (Horațio) și Marius Manole (Hamlet) pe muzica aceluiași, incomparabil, Vasile Șirli. Hamlet cel indiferent va sorbi cu nesaț din cupa răzbunării și apoi a morții.

Paul Chiribuță interpretează fără susur un Polonius care vorbește încontinuu și care cade pradă și victimă Gertrudei manipulatoare.

Admirabil Lari Giorgescu în travestiul Ofeliei și Marius Bodochi, cu chipul lui unic, sculptat, în cel al tatălui lui Hamlet (Fantoma).

Fantele și spațiile adânci ale decorului lui Buhagiar ajută personajele să se ascundă în spații potrivite uneltirilor, unde nu ești singur, dar nici în siguranță.

Coregrafia este realizată de Florin Fieroiu.

Premiera piesei a avut loc pe 29 octombrie 2023 la sala Studio a TNB: public numeros și aplauze binemeritate.

Radu F. Alexandru o aduce în prim plan pe Gertrude, mama lui Hamlet, regina Danemarcei, căsătorită cu ucigașul tatălui ei, regele. Este femeia-bărbat (și bărbat a fost !) interpretată magistral de actorul Claudiu Bleonț. El poartă tocuri și rochie neagră, are unghiile lăcuite cu negru, e elegant, un travesti reușit, minunat, fără nimic grotesc.

Hamlet este interpretat de abilul și versatilul actor Marius Manole – rolul visat de toți tinerii actori încă din studenție. Ursuz, confuz, trist, frământat, neînțeles și fricos, dar cutezător în aflarea adevărului, Hamletul lui Purcărete cucerește, dar nu mai mult decât „mama" lui.

Personajele iubesc, dansează, fumează, stau la masă și beau supă în lumina ciudată, aparte și te captivează.

Un spectacol original, care merită văzut. Controversat, dar care, cu siguranță nu te va lăsa indiferent.

Scenograful Dragoș Buhagiar (actualmente președinte Uniter) împreună cu criticul de teatru Ludmila Patlanjoglu la premiera oficială a piesei

De la stânga la dreapta actorii: Marius Manole (Hamlet), Claudiu Bleonț (Gertrude), Mircea Rusu (Claudius), Marius Bodochi (fantoma regelui ucis, tatăl lui Hamlet), Lari Giorgescu (Ofelia), Paul Chiribuță (Polonius) și Alexandru Potocean (Horațio)

Noi convorbiri duhovniceşti cu †Ioan al Banatului (XIII)

„Doamne, deschide-ne inima și buzele !”

Luminița Cornea (L.C.): Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, ne aflăm la o nouă convorbire duhovnicească și mă gândesc la ceea ce spuneți uneori credincioșilor, înaintea cuvântului de învățătură, în legătură cu prezența la biserică.

Înaltpreasfințitul Ioan: Noi zicem că mergem la sfânta biserică și bine grăim în graiul nostru românesc, însă mergem să-I fim oaspeți lui Dumnezeu. Biserica este casa lui Dumnezeu. Suntem oaspeții lui Dumnezeu. Cu ce îi tratați pe musafirii aleși care vă vin în casă ? Cu ce aveți mai bun, de aceea și Tatăl nostru cel Ceresc vă așteaptă și v-a așteptat la fiecare sărbătoare, la cina Domnului, cu ce este mai scump și sfânt în univers, cu trupul și sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Dar unii veți zice: *Părinte, eu nu m-am simțit vrednic să mă împărtășesc astăzi. Eu cu ce voi pleca de la Dumnezeu ? Mie ce o să-mi dea ?* Și atunci a spus Dumnezeu: *Ție, care nu te-ai împărtășit, îți voi da cuvântul viu din Evanghelie*. Din casa lui Dumnezeu, nimeni nu pleacă trist și nemângâiat. Pentru toți, Dumnezeu are har și binecuvântare.

ÎPS Ioan la Întorsătura Buzăului, 29 octombrie 2023

L.C.: Vă rog, Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, să trecem la *Evanghelia* de la Ioan, capitolul 3, versetele 13 cu 17, ca să ne explicați acele cuvinte rostite de Hristos în convorbirea cu Nicodim.

Îps. Ioan: Aceste cuvinte le-a rostit Hristos într-o noapte. Cu cine s-a întâlnit Hristos în noaptea aceea ? Cu fariseul Nicodim. Și a consemnat Sfântul Evanghelist Ioan dialogul pe care Mântuitorul l-a avut cu Nicodim. Fariseul îi spune Mântuitorului că vede și crede că este *Învățător* de la Dumnezeu pentru că, dacă n-ar fi de la Dumnezeu, n-ar putea să facă minunile pe care le face. Dar iată care este părerea lui Nicodim fariseul despre Hristos: că Hristos ar fi un rabin, adică un Învățător, dar de la Dumnezeu, adică cu mult har de la Dumnezeu. Iată, deci, cum această descoperire ni se arată. Încet, încet, fiecăruia ni se descoperă, după măsura credinței lui.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, vă rugăm să comentați cuvintele de apreciere ale fariseului Nicodim, așa cum ați predicat în biserica românească din Berlin, la invitația Înaltpreasfințitului Părinte Serafim, Mitropolit Ortodox Român al Germaniei, Europei Centrale și de Nord, care v-a prezentat ca pe un mitropolit atipic, fiind foarte aproape de semeni, vizitându-i pe cei bolnavi și sărmani.

Îps. Ioan: Mântuitorul, la cuvintele de apreciere ale fariseului Nicodim, îi răspunde că trebuie să se nască de Sus și, apoi, și din apă și din duh. Ce-i răspunde Nicodim ? Îi spune: *Sunt în vârstă, cum pot să mă mai nasc a doua oară ?* Iată, deci, mesajul lui Hristos către noi: *să ne naștem de Sus, să ne naștem din apă și din duh*, prin taina Sfântului Botez. Iată că i-a spus un cuvânt de folos fariseului Nicodim. Și îi spune câte ceva și despre El, încât cuvintele rostite apoi sunt despre Hristos. Astfel, spune Hristos, nimeni nu s-a suit în Cer decât cel care S-a coborât din Cer și acela era Hristos Domnul. Iată îi descoperă fariseului Nicodim *identitatea Sa divină și cerească*. Hristos nu este de undeva, n-a venit pe pământ de nicăieri. A venit din Cer, de acolo de sus, din Sfânta Treime Dumnezeu, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt.

După ce îi descoperă identitatea Sa, totuși, îi spune fariseului Nicodim ce va păți El. Îi spune că așa cum Moise a ridicat șarpele în pustie, așa trebuie să se înalțe și Fiul Omului. Deci, nu-i spune altceva decât că și El va fi înălțat într-o zi. Pe ce a înălțat Moise șarpele în pustie ? Pe un stâlp de lemn. Acolo a înălțat șarpele, pentru că erau multe vipere care îi mușcau pe israeliți și aceștia mureau. Atunci a cerut sfat de la Dumnezeu, adică ce să facă fiindcă murea poporul lui Israel, pe care Dumnezeu îl scotea din pustie, prin Moise, și-l ducea în Țara Sfântă. Dumnezeu i-a spus să înalțe un șarpe de aramă iar șerpii, viperele acelea, nu vor mai avea putere asupra celor ce vor privi spre șarpele de aramă.

Iată un model deja prefigurând răstignirea Mântuitorului. Răstignirea nu înseamnă coborâre, ci *răstignirea înseamnă înălțare*. Iată o prefigurare a răstignirii, a jertfei Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, în explicarea pericopei evanghelice despre *Convorbirea lui Iisus cu Nicodim* ați făcut referire și la jertfa lui Avraam, ceea ce este deosebit de interesant. Vă rog să reveniți asupra acestei părți.

Îps. Ioan: Poate cititorii își aduc aminte din *Vechiul Testament* de cele petrecute cu Avraam, care, tot așa, sunt (cele petrecute) o prefigurare a jertfei Mântuitorului, când Dumnezeu i-a spus să aducă jertfă, ardere de tot, pe fiul său Isaac. *Ardere de tot* înseamnă să-și junghie fiul să-l pună pe niște lemne uscate, să le dea foc și să ardă. Mă adresez tuturor cititorilor, părinți, bărbați și mame, și-i întreb: *ați îndrăzni să vă ardeți vreun copil ?* Din contră, dacă l-ați vedea în foc ați intra în foc după el. Dar aveți totuși grijă, că, de multe ori, ați sări în foc după fiu sau fiică, dar unele tinere mame sar în pântece când *pâinea cea vie*, când prescura încă nu-i coaptă și atunci nu-i bine. Dacă i-ar fi cerut Dumnezeu lui Avraam viața lui, ar fi dat-o mult mai ușor decât ar fi primit porunca aceasta să se jertfească el, dar să-i rămână pruncul în viață. Și totuși a ascultat de Dumnezeu și a luat pruncul pe Muntele Moria, i-a pus în spate sarcina de lemne și s-a dus sus. A pus lemnele jos din spatele pruncului și a zis copilul: *Tată dar oaia de jertfă unde este ?* Și a zis tatăl: *Se va îngriji Dumnezeu.* Și într-adevăr, după ce l-a legat și l-a pus peste lemne, să-l junghie, a scos Avraam junghierul de la brâu să-l înjunghie. Și când a ridicat brațul, l-a strâns de mână Dumnezeu și i-a căzut junghierul jos. Îngerul Domnului l-a oprit. Și pentru că a rostit cuvintele acelea: *Dumnezeu se va îngriji de jertfă,* Avraam a numit locul acela, în aramaică, *Iehova lire* care înseamnă *Domnul va purta de grijă*. Dumnezeu se îngrijește și de mine și de tine. Și acesta este *Iehova lire*, un loc unde Dumnezeu se îngrijește și de cei departe de țară.

L.C.: Prin aceste cuvinte ale Înaltpreasfinției Voastre, desigur, cititorii noștri, credincioșii aflați în fiecare duminică în bisericile noastre ortodoxe, simt mai puternic dragostea și purtarea de grijă a lui Dumnezeu.

Îps. Ioan: Și cei aflați departe de țară, dar prezenți în bisericile noastre românești din toată Europa au găsit un *Iehova lire* pentru frățiile lor, pentru sufletele frățiilor lor. Acolo este locul purtării de grijă a lui Dumnezeu pentru ei toți.

Deci Avraam pune mâna jungher, dar îl oprește Dumnezeu. Dar ce-am făcut eu când am văzut bărbații bătând piroane în mâinile și în picioarele lui Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat din Fecioara Maria ? Ce-am făcut eu ? Veți zice: *Părinte, nu cred că pe vremea aceea trăiai. Deci n-aveai cum să-i strângi de mână pe cei care Îl pironeau pe Hristos ! N-aveai cum că-i mult două mii de ani.* Nu este ! Și eu și tu am fost martorii răstignirii lui Hristos. La Dumnezeu nu este ieri, azi și mâine. Ce fac eu astăzi când oamenii din jurul meu îl hulesc pe Hristos ? Ce fac ? Tac. Sunt mut. Îi las să-L pălmuiască pe Dumnezeu, pe cruce fiind. Sunt mut. Doamne, *deschide-ne inima și buzele*, ca să te putem apăra de cei ce te hulesc, când încă ești în starea de jertfă pe cruce !

Apărați-L, mărturisiți-L pe Hristos în lumea aceasta ! Nu numai preotul de la altar este chemat la mărturisire, ci orice om botezat în numele Prea Sfintei Treimi Dumnezeu. Pentru că ce spune Mântuitorul ? *Și Eu voi mărturisi despre tine înaintea Tatălui Ceresc în ziua cea mare a Judecății, a Învierii celei de obște.*

Hristos va mărturisi despre mine, despre tine, despre toți, dacă-au fost mărturisitori și împlinitori ai cuvântului Evangheliei. Va spune: *Doamne, acesta este fratele și aceasta este sora din biserica românească din Berlin sau... din altă parte. Ei m-au mărturisit lumii în care au trăit.*

A consemnat Luminița Cornea

Mirela-Maiana Mladin

gânduri printre rânduri...

O mai fi trăind Hidoșel ?

Nu era nicio zi specială când mi-a dat cartea. Nu era nici ziua mea, nici vreo sărbătoare, nici nu venise în vizită la mine – ba dimpotrivă, eu mă dusesem la ea – așa că gestul ei nu avea absolut nicio justificare logică pentru mine. Pur și simplu mi-a dat o carte, așa fără niciun motiv anume, iar acum țineam cartea în mână. Și totuși în clipa când mi-a dat-o, nu m-a surprins gestul ei – despre care aveam totuși sentimentul că este inexplicabil – ci m-a surprins zâmbetul scriitorului din poza de pe copertă. Mi-am dat seama într-o fracțiune de secundă că nu-mi aduc aminte să-l fi văzut vreodată zâmbind. M-am uitat mai de aproape la poză și în aceeași clipă am realizat că nu zâmbește. Mi s-o fi părut. M-am uitat, probabil mirată, la cea care-mi dăduse cartea. Zâmbea. Nu pot să înțeleg cum de zâmbetul ei se transmisese pozei de pe copertă – fiindcă asta s-a întâmplat probabil. Mă gândesc că poate imaginile percepute de ochii mei în clipa când mi-am mutat privirea de la cea care mi-a dat cartea, la poza de pe copertă, s-au succedat mai rapid decât a reușit să le prelucreze mintea mea. Știu că eu reacționez încet în toate ocaziile, dar chiar așa ceva nu mi s-a mai întâmplat niciodată, – să treacă un zâmbet de pe un chip pe altul. Dar de fapt nu asta contează. Contează că chiar m-am bucurat că am primit cartea, fie și așa fără motiv și fără explicații.

Când am rămas eu singură cu cartea, afară în stradă, m-am uitat atentă, îndelung, în ritmul meu, la poza de pe copertă. Nu zâmbea, firește. Dar nici trist nu era. Era însă foarte tânăr. Am deschis încet cartea și am întors prima foaie. Deci cartea e apărută în 2004. Adică acum aproape douăzeci de ani... Ce de ani... Am răsfoit cartea acolo în stradă.

Știam că am citit-o în urmă cu foarte mult timp. M-am concentrat cât am putut eu de tare și am reușit destul de repede să reconstitui tot contextul, localizându-l cu precizie în timp, prin raportare la niște evenimente din viața mea. Era în vara lui 2005 când am citit cartea. O luasem cu împrumut de la cineva – îmi aduceam aminte precis de la cine – cartea era nou-nouță și am citit-o cu mare grijă ca să o dau înapoi la fel de nou-nouță. Țin minte că m-a șocat titlul atunci, la fel de tare cum probabil m-ar fi șocat oricând altcândva l-aș fi întâlnit pentru prima oară: „Libertatea urii”. Și știam că a fost ceva în cartea asta care m-a urmărit mult timp, dar nu îmi aminteam ce anume... O să văd – mi-am zis – am s-o citesc din nou, poate că de aceea am și primit-o, fiindcă a venit vremea să o citesc din nou. De fapt îmi place să recitesc cărți pe care le-am citit în urmă cu mult timp. E ca și cum m-aș reîntâlni cu un prieten, ba mai mult decât atât – mă reîntâlnesc și cu mine, cea de atunci. Cred că nu numai cărțile lasă ceva în noi, ci și noi lăsăm întotdeauna ceva din noi în cărțile pe care le citim.

M-am mai uitat o dată la poza de pe copertă și iar m-am trezit gândind: Ce tânăr era... Ani de zile a intrat în casa noastră pe acolo, prin ecranul televizorului... Nu l-am mai văzut de mult la televizor...

M-am întrebat de multe ori: Oare câți dintre cei care îl văd la televizor și vorbesc despre el – într-un fel sau în altul – i-au citit și cărțile ? Eu una, am învățat să nu am nicio părere despre cineva, până nu citesc ceva ce a scris – măcar o scrisoare, un bilet, ceva... Vorbele pot fi înșelătoare, scrisul – nu. Sau mai bine zis – în general, nu.

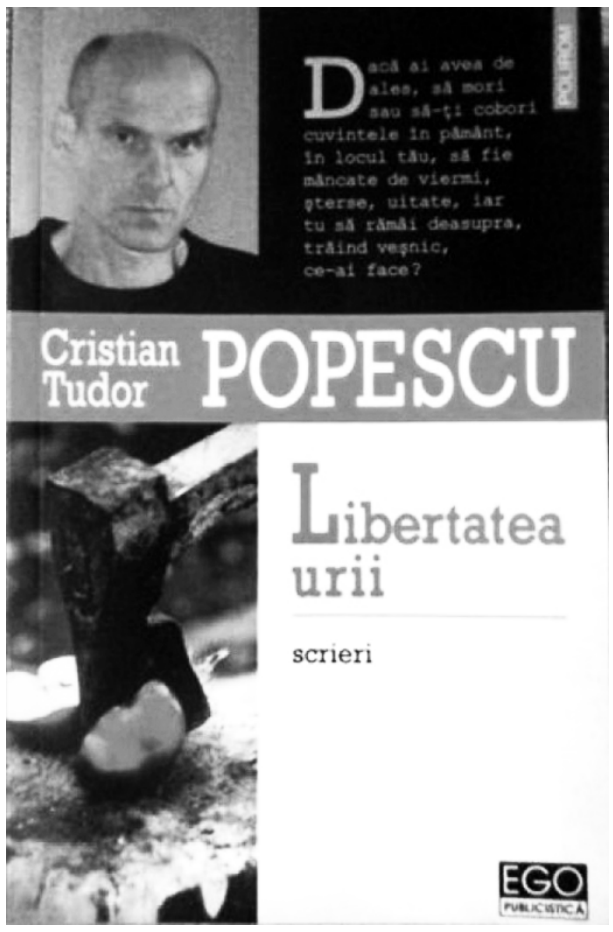
În emisiunile TV este prezentat ca gazetar și scriitor. La o lansare de carte – „Dumnezeu nu e mort”, s-a prezentat ca fiind cititor profesionist și cinefil.

Este membru al Uniunii Scriitorilor.

Așadar m-am hotărât și încep să recitesc cartea. Pe copertă, în dreapta pozei autorului și deasupra numelui acestuia – Cristian Tudor Popescu – și titlului cărții – „Libertatea urii”, mă izbește din prima clipă, înainte să apuc să deschid cartea, o întrebare: „Dacă ai avea de ales, să mori sau să-ți cobori cuvintele în pământ, în locul tău, să fie mâncate de viermi, șterse, uitate, iar tu să rămâi deasupra, trăind veșnic, ce-ai face ?”

Eu întotdeauna când citesc o carte, după câteva pagini, am tendința să îmi imaginez că stau de vorbă cu personajele, uneori și cu scriitorul, le pun întrebări, le spun părerea mea, îi contrazic, le povestesc și eu câte ceva despre mine... Dar așa ? ! Nici n-am deschis cartea, am aruncat doar o privire la copertă – și gata îmi și pune întrebări ? ! Și ce întrebare ! Ca și cum m-ar trezi cineva din somn, mi-ar pune în față două rele – unul mai rău ca altul, și m-ar pune să aleg... Nu se poate. Nu răspund. Refuz să răspund. Am acest drept, să refuz să răspund.

Deschid cartea și încep să citesc „Fiul Ploii”. Și dau iar de întrebarea de pe copertă, de care credeam că am reușit să scap. Probabil va trebui să răspund totuși odată și odată la întrebarea asta... Dar nu acum. Îmi revine brusc în minte o scenă din viața mea: cândva, demult, am spus cuiva că pentru mine viața e alcătuită doar din cuvinte. Așa că la întrebarea din „Fiul Ploii” – aceeași cu cea de pe copertă, n-am să răspund. Nu vreau. Cel puțin deocamdată...

Dar toată cartea e o întrebare. Mereu-mereu-altă-și-altă-întrebare. Și la drept vorbind, el – scriitorul, nici nu poate auzi răspunsurile mele. Atunci de ce oare mă întreabă ? ! Din educația mea face parte și principiul: Nu întreba, nu iscodi, nu răsuci cuțitu-n rană. Mă străduiesc să îl respect. Nu e ușor. Dar alții chiar nu îl respectă. Și nici măcar nu se străduiesc să o facă.

Mă izbesc în carte, una după alta, întrebări de tot felul – una mai grea ca alta. La unele însă, scriitorul dă el și răspunsul, răspuns care însă uneori șochează chiar mai mult ca întrebarea. Ca de pildă, în „Râsul morții”: „ce mai rămâne să fie mai rău când ești sărac, bolnav și singur, batjocorit de toți ? Doar moartea. Doar moartea e mai rea. Ea e ultimul sprijin, ultima îmbărbătare”.

Asemenea întrebări și asemenea răspunsuri sunt deopotrivă ciudate și șocante. Ca atunci când un om care îți vorbește, deodată te apucă de umeri cu amândouă mâinile și te zgâlțâie. Nimic mai mult, doar te zgâlțâie. Dar te zgâlțâie. Și asta îți dă brusc o senzație de frică, ca în fața unui om periculos, deși el nu a făcut nimic altceva decât să te zgâlțâie puțin.

Am crezut că am să recitesc cartea repede – în mod normal, s-ar citi repede. Dar există în aceste pagini o asemenea densitate de oameni și de evenimente, încât trebuie să îți faci loc aproape cu coatele ca să poți trece. În plus, cartea fiind publicată în urmă cu aproape douăzeci de ani, deja unele nume de oameni care apar în paginile ei, nu prea îmi mai spun mare lucru azi, și trebuie să mă opresc și să încerc să-mi aduc aminte de ei. Politicieni, oameni de afaceri, diplomați, judecători, avocați, academicieni, oameni de știință, scriitori, actori, regizori, medici, jurnaliști, generali, reprezentanți ai cultelor, artiști, sportivi... Pe unii dintre ei chiar i-am uitat de tot, mă întreb cine-or fi fost. Și ce importanți păreau atunci... Iar despre unele evenimente din carte, aproape că nu-mi mai aduc aminte decât vag de tot, de parcă s-ar fi întâmplat pe altă planetă. Și ce importante păreau atunci acele evenimente, de ziceam că toată viața noastră depinde de ele – de ele și de acei oameni. Și-n nici douăzeci de ani, unii au dispărut de parcă nici n-au fost. Ba unii chiar au murit de-a binelea. Iar oamenii și evenimentele de care totuși îmi aduc bine aminte, mă lasă rece azi – ca atunci când cineva îți spune povestea vieții unui necunoscut. Și totuși, în aceste pagini este povestea vieții noastre, povestea vieții mele... Iar azi când le citesc din nou, aproape nu mă mai interesează. Probabil la fel cum peste douăzeci de ani, oamenii și evenimentele de azi nu vor mai interesa pe nimeni. Și tot așa, mereu...

Mă întreb, dacă C.T. Popescu ar reciti azi aceste pagini – în care pare să fi pus mult suflet, – lui oare i-ar mai păsa ?

Ce-aș putea spune despre talentul lui C.T. Popescu de a crea imagini-șoc, decât că aș recunoaște imediat o carte scrisă de el, pusă printre alte o mie de cărți, toate (inclusiv a lui) tipărite fără titlu și fără numele autorului pe copertă. Aș recunoaște-o după aceste imagini, pe care ți le împușcă direct în creier, fără să ți le mai treacă prin retină. Unele dintre aceste imagini împușcate, țin minte că m-au șocat și acum douăzeci de ani când mi-au ajuns în creier. Iată un exemplu: „... există o fascinație bazală în om de a-l vedea pe altul murind. E o atracție similară cu cea pentru sex.” („Râsul morții”).

Și dacă vreți, iată încă un exemplu: „Mergând în această direcție, vom ajunge în curând să trăim cu toții cu moartea alături în fiecare clipă a vieții, ne vom oferi unul altuia poze nu numai cu ursul fotografului sau lângă statui și pomi, ci și în coșciug, cu mâinile pe piept. «Ce bine vă stă mort» poate să fie un compliment al zilelor ce vor veni.” („Religia morții”).

Sunt în carte multe astfel de imagini-șoc, dar unele sunt greu de redat – cel puțin pentru mine. Ba chiar sunt unele pe care mi le-am șters din memorie imediat ce le-am citit, ca să nu mă trezesc cu ele noaptea prin vreun coșmar. Atât sunt limitele mele și în general mi le cunosc și încerc să nu le depășesc. Dar pentru cine rezistă la mai mult – găsește și mai mult în carte.

Cele 220 de pagini de eseuri, schițe, însemnări, comentarii, minicronici de epocă, confesiuni, memorii-amintiri, pe care eu le-aș fi numit simplu – proză scurtă, C.T. Popescu le numește cu un singur cuvânt – scrieri.

Pe măsură ce-i recitesc așadar scrierile, îl admir pentru că nu e niciodată cu capul în nori și că e mereu lucid, niciodată indiferent la ceea ce nouă, celorlalți, uneori ne scapă. Pentru el viața-i viață – și se trăiește, iar visu-i vis – și se visează. Viața se trăiește cu picioarele pe pământ, visul este aparte, nu se amestecă cu viața. Ca uleiul cu apa – pot sta împreună, dar fiecare separat. Lucru care mie mi se pare a fi demn de toată admirația. Eu de când mă știu, am tot orbecăit printr-o pâclă de vis amestecat cu viață, prin care cel mai probabil te tot rătăcești. Mă gândesc – probabil încercând să mă scuz pe mine, – că îl ajută și faptul că e inginer. Un inginer nu proiectează cu vise o mașinărie, ci cu formule, că altfel mașinăria nu funcționează – poate fi frumoasă, dar nu funcționează.

De altfel, cred că tot din formația lui de inginer, vine și claritatea în exprimare a lui C.T. Popescu. Frazele, uneori scurte și ordonate, alteori lungi și întortocheate, cu meandre frumoase, sunt întotdeauna clare, precise și solid construite, chiar dacă fundația frazei e făcută din bulgări de poezie.

Și tot de aici, din formația lui de inginer, cred că vine și faptul că orice cuvânt al lui e clar, ferm, dur până la tăios, uneori chiar contondent.

Cartea este vie, oamenii din paginile lui trăiesc, se mișcă, gândesc, și sunt permanent observați, analizați și judecați de el – scriitorul incomod, imprevizibil, călcând peste orice convenții și adevăruri general recunoscute și acceptate și susținându-și ferm propriile lui adevăruri cu propriile lui argumente. Au francezii o vorbă: „Il faut qu'une porte soit ouverte ou fermée”. S-ar traduce, cuvânt cu cuvânt – O ușă trebuie să fie ori deschisă ori închisă – dar cred că cel mai bun echivalent în română ar fi: Ori e albă ori e neagră. Așa este C.T. Popescu – fără nuanțe intermediare. Eu, care nu pot fără nuanțe, îl admir și pentru asta.

Dar am spus „dur” ? ! Am spus, așa mi s-a părut. Dar iată ce spune C.T. Popescu undeva, într-o frază: „[...] o țară în care viața nu-ți mai dă voie să recitești nici suta de pagini a Micului Prinț” („Timpul nerușinării”). M-am oprit și am citit iar. Nu-mi venea să cred. Micul Prinț ? ! Ce-i cu Micul Prinț ? Raportează C.T. Popescu totul la Micul Prinț ? ! El – cel dur ? ! Eu, da, am trăit avându-l pe Micul Prinț ca înger păzitor. De câte ori îmi venea să strig „Nu mai pot !”, luam Micul Prinț și mai puteam. Am mereu Micul Prinț la capul patului, de când mă știu, acolo stă dintotdeauna. Dar C.T. Popescu ? Și el ? El – cel dur ? !

Și tot el scrie cele ce urmează: „Tot plimbându-mă într-o doară [...] am dat deodată cu ochii, lângă gardul cimitirului, de o cruce simplă și neagră, de fier. Am încremenit: pentru prima dată simțeam adevărul și tăria acestui semn, frumusețea lui răscolitoare, de colțar al Universului... [...] Intersecția axelor, spațială și temporală, țintind infinitul. Părea vie și primitoare, gata să mă

(continuare în pag. 24)

(urmare din pagina 23)

O mai fi trăind Hidoșel ?

îngăduie în brațele ei deschise..." („Frumusețea crucii").

Și nu pot să nu mă întreb: care este C.T. Popescu cel adevărat ? În niciun caz nu cred că este cel ce ar vrea să pară, și uneori chiar reușește...

Dar spuneam că m-a urmărit ceva din cartea asta mult timp după ce am citit-o atunci demult. Mă întreb: Oare dacă am să o recitesc până la capăt, am să reușesc să reconstitui ce anume m-a urmărit ? Am să mă mai regăsesc pe mine cea de atunci ? Sau după toate câte au trecut peste noi, peste mine – în atâția ani – s-a schimbat totul ? Până și trecutul ? Oare trecerea timpului schimbă și trecutul ?...

Și regăsesc deodată paginile care m-au urmărit atâta timp ... Sunt sigură, absolut sigură, mi-aduc aminte titlul: „La Iunion". Sunt singurele pagini pe care le regăsesc în mine aidoma celor de atunci...

Îndată ce am început să citesc „La Iunion", chiar după primele cuvinte, mi-am dat seama că sunt foarte emoționată, în mod inexplicabil. Pe măsură ce citeam, emoția mea creștea. Îmi aduceam vag aminte că și în 2005, când mai citisem aceste pagini, îmi surprinsesem o stare de emoție asemănătoare. Am reușit acum să citesc „La Iunion" până la capăt dintr-o suflare, încercând să mă gândesc doar la ce citesc, nu și la emoția mea. Emoție pe care oricum nu mi-o puteam explica. Sunt doar câteva pagini – atât. Le-am citit și le-am recitit de câteva ori la rând. Abia după a nu știu câta lectură, mi-am dat seama că este ca atunci când ții în mână o bijuterie și te uiți la ea din diverse unghiuri și de fiecare dată, în funcție de cum cade lumina, îi vezi alte și alte irizații. Așa și cu cele câteva pagini pe care le-am tot citit și recitit. La prima lectură m-am văzut pe mine cea din 2005. La cea de-a doua lectură am văzut lumea pe care eu cea din 2005 o regăsisem în acele pagini, lumea aceea de dinainte de Revoluție, cu detalii pe care le uitasem și mă bucuram – atunci în 2005, – să le regăsesc, sau – mai știu și eu ? – mă bucuram – nu mă bucuram... La cea de a treia lectură am văzut că atunci, înainte de Revoluție, când mă simțeam singură – la fel ca și în 2005 când tot singură mă simțeam și probabil la fel ca și acum când tot singură mă simt – dar parcă mai pot să știu ? – de fapt nu eram singură, eram probabil mulți, fiecare cu singurătatea lui... Probabil că de fapt nici acum nu sunt singură... L-am găsit acolo în cele câteva pagini pe C.T. Popescu – vedea și el pe atunci filmele pe care le vedeam și eu, umbla și el buimac prin Cișmigiu, se dădea de ceasul morții cum mă dădeam și eu, se agăța și el de ce putea și de cine putea, cum mă agățam și eu ca înecatul... La a nu mai știu câta lectură, l-am văzut pe C.T. Popescu cum n-aș fi crezut să-mi fie dat vreodată să-l văd, l-am văzut căzând, plângând, iubind, trăind la fel ca acei mulți din jurul lui, și m-am întrebat care este el cel adevărat... Și iar la a nu știu câta lectură, m-am întrebat – oare chiar s-au întâmplat toate câte povestește el în „La Iunion", sau e ficțiune ?

De la primele cuvinte parcă nu era el cel pe care-l știam eu: „La Iunionul meu erau filme și înăuntru și afară. Nici unul nu era vechi." Mi-am zis: care va să zică, fiecare din cei de atunci avea Iunionul lui – poate de aceea eram singuri.

Nu pot deloc să înțeleg cum o fi scris C.T. Popescu paginile acestea, că efectiv am impresia că stă de vorbă cu mine. Bineînțeles că îi țin minte pe bișnițarii care vindeau bilete la Cinematecă, dar nu mi-a trecut prin cap niciodată că va veni o vreme când o să-mi amintesc cu nostalgie de ei, și iată că acea vreme a venit. Pentru mine ca pentru mine, dar pentru C.T. Popescu ? ! Dar de fapt probabil că la el nici nu se poate vorbi de nostalgia aducerii aminte, pentru că el cred că îi iubea pe omuleții aceia încă de atunci și i-a tot iubit mereu. Păstrând proporțiile, îmi amintesc că atunci când l-am citit pe Anatole France cu ai săi „bouquinistes [...], ces braves marchands d'esprit" din „Crima lui Sylvestre Bonnard", am rămas la fel de surprinsă și mi-am dat seama că eu, din păcate, nu aș fi fost vreodată capabilă să-i văd pe niște simpli anticari ca pe niște bravi negustori de spirit.

Sunt două personaje în „La Iunion", splendid creionate, parcă sunt vii, dându-mi falsa senzație că i-am văzut și eu atunci demult pe acolo. Dar sunt sigură că nu i-am văzut, absolut sigură, altfel i-aș fi ținut minte cu siguranță. Le dă și numele, într-un mod atât de natural, de parcă nici n-ar fi putut să-i cheme altfel.

Celui dintâi care intră în scenă îi dă numele Pancho Villa pentru că este „scund, dar vânos, măsliniu, cu trăsături regulate, nepotrivite cu privirea iute, de bandit mexican." Ce descriere, parcă-l vezi aievea. Și ce personaj ! – „Nu se mulțumea să vândă bilete, intra și la filme."

În cele câteva pagini, cu două personaje în afară de el însuși și de câțiva figuranți, și cu două-trei scene demne de un mare scenarist, C.T. Popescu realizează o radiografie amănunțită a unei epoci (cea a anilor '80), în puține cuvinte și multe imagini cu detalii de bijutier. Într-o singură frază cuprinde atmosfera unei întregi epoci: „Zăceam într-o dimineață de început de iarnă, zgribulit în pufoaica de șantierist, la o coadă de cel puțin trei ore" – coada la bilete la Cinematecă. Filmul pentru care stătea la coadă era „Un tramvai numit dorință". Jonglând cu limbajul colorat al lumii bișnițarilor, C.T. Popescu redă în toată splendoarea dialogul dintre acest Pancho Villa și un coleg de breaslă al acestuia: „Hai, bă, să machim ceva la geamuri multe" [...] „Nu, bă, intru acuma la film !" „Băi, ești diliu la bilă […] ? Te-ai țăcănit, ai luat-o și tu pă urmele lu' ăștia ?" [...] „Nu, bă, ești prost, e un film mare ăsta, l-am mai văzut de două ori, e cu patru mari actori". Întâmplarea face să știu ce înseamnă „geamuri multe", altfel cred că aș fi fost foarte nelămurită, iar C.T. Popescu așa m-ar fi lăsat – nelămurită. „Geamuri multe" era numele care se dăduse inițial unui restaurant de pe Șoseaua Olteniței – undeva între BIG și Orășelul Copiilor, dar mai apoi cam în fiecare cartier din București exista câte un Geamuri Multe. Dar nu acest amănunt este totuși cel mai important, ci refuzul lui Pancho Villa de a merge la geamuri multe pe motiv că filmul „e cu patru mari actori", iar comentariul lui C.T. Popescu este el însuși dincolo de orice comentariu: „Așa a zis Pancho Villa, stimați cititori ai zilei de azi, să-nțepenesc, mai ieftin n-a lăsat-o, patru mari actori, nici măcar patru actori mari [...] Să simtă natura aceea umană primitivă, murdară, educată la școala străzii, că niște actori […] sunt excepționali în rolurile lor secundare ! – prin gura lui vorbea bucățica de Dumnezeu din el... Să trezești un om din greul somn animalic în care poate trăi o viață întreagă, să faci grăuntele divin din mâlul de pe fundul sufletului său să sclipească aidoma luminii de poziție a unui avion în noapte – ce-și poate dori mai mult un artist ?"

Însă acest Pancho Villa este depășit pe departe, de cel de-al doilea personaj pe care ni-l prezintă C.T. Popescu în „La Iunion". Este una din rarele ocazii pe care am întâlnit-o, când un personaj își caracterizează el autorul, și nu invers. Căci acest personaj care „s-ar putea numi Hidoșel", ne vorbește despre C.T. Popescu așa cum nu mi-aș fi închipuit vreodată. Însuși numele pe care i-l dă acestui personaj – Hidoșel, mi-a sugerat din prima clipă, maximum de dragoste posibilă față de un asemenea om, pe care C.T. Popescu îl descrie punând iubire în fiecare cuvânt, în fiecare literă, în fiecare virgulă: „Era urât, slab, strâmb și îmbrăcat ca vai de el. [...] Strâmb în două planuri de secțiune, ca un copăcel japonez: și șui, și adus de spate." Cu mare respect, C.T. Popescu povestește că Hidoșel era probabil singurul care văzuse mai multe filme decât el și că pronunța corect numele actorilor și titlurile în original ale filmelor. La coadă, Hidoșel povestea filme, ca și cum erau întâmplări ale unor cunoscuți ai lui, le spunea actorilor pe numele mic, „vorbea tuturor și nimănui, nu cunoștea pe nimeni de la coadă". Rar vorbește C.T. Popescu în felul acesta despre cineva: „Pe mine mă atrăgea într-un mod ciudat, ca o imagine veche, pierdută în ceața timpului. Hidoșel era filmul meu de afară. [...] Nu m-a băgat niciodată în seamă – privea tot timpul spre granița dintre sus și înainte. L-am invitat să mâncăm ceva la braserie – m-a ignorat."

Fixându-și atenția asupra unui anumit moment din epoca respectivă, C.T. Popescu îi face o descriere cutremurătoare, într-adevăr magistrală, într-o succesiune de imagini parcă scoase dintr-un film mare: „Prin '88, nici Cinemateca nu mă mai putea salva. Mă duceam rar, mă așezam și mă ridicam de pe scaunul rabatabil ca un automat, uneori eram atât de beat încât nu-mi mai aminteam ce film am văzut. Pe urmă rătăceam ore în șir prin Cișmigiu. Nu mai știam dacă sunt mort sau trăiesc, zilele și nopțile se făcuseră o pastă informă, îmi era groază să adorm, iar dimineața mi-aș fi dorit să dorm pe veci, ca o piatră. [...] Nu știu cât mai aveam de trăit așa. Probabil că nu apucam Revoluția dacă Hidoșel nu ar fi ajuns să zică într-o seară Solarisul lui Tarkovski." Ca să fiu sinceră, nu știu de ce am un sentiment aproape palpabil că dacă replica „Suntem atât de puțini și de singuri..." pe care o recită Hidoșel, nu ar fi din filmul lui Andrei Tarkovski, atunci ar fi scris-o C.T. Popescu și ar fi pus-o în gura acestui personaj bizar al lui, Hidoșel. Iar după Solarisul lui Tarkovski spus de Hidoșel, C.T. Popescu, ca niciodată – el care știe întotdeauna tot – spune: „Nici acum nu pot să spun exact ce s-a întâmplat cu mine. Am vrut să-l iau în brațe pe Hidoșel, să-l sărut." Iar ceea ce l-a oprit a fost doar gândul de a nu repeta secvența din „Luminile orașului" cu milionarul bețiv și sinucigaș căruia Charlot îi spune „Tomorrow the birds will sing" și astfel îi salvează viața. Iar eu, citind aceste rânduri, îmi amintesc privirea lui Charlot când spune „Mâine vor cânta păsările" – și nici nu mai contează că filmul este mut...

Și fără să vreau mă gândesc: Oare de ce nu putem noi să fim – unul pentru celălalt– măcar niște Hidoșei, dacă la Charlie Chaplin oricum nu prea se mai gândește nimeni ?...

Citindu-i cartea, mă surprinde un gând care nu-mi dă pace. Aș vrea să mă fi născut cu vreo sută de ani mai târziu decât m-am născut, poate într-o lume mai bună... Ca să nu fi trăit și eu tot zbuciumul despre care scrie C.T. Popescu în cărțile lui și să pot să-i citesc scrierile fără ca zbuciumul lui din acele pagini să fie și zbuciumul meu. Aș vrea să fi fost liberă să-l găsesc în acele cărți pe scriitorul de mare talent C.T. Popescu, fără să-i văd rănile sângerând în fiecare cuvânt și fără să mă doară în același timp și rănile mele. Dar poate că a fost mai bine așa... Pentru că de fapt, chiar am avut mare noroc să fiu contemporană cu el. Probabil că altminteri aș fi fost mult mai singură... Și poate că dacă nu ar fi fost C.T. Popescu și alți câțiva din generația celor născuți în anii '50 – poate că această generație care deja este istorie, ar deveni neant.

Scriitor, gazetar, comentator politic, filmolog, comentator sportiv de tenis, a publicat mai multe cărți, dintre care amintesc, alături de „Libertatea urii": „Planetarium", „Vremea mânzului sec", „Imperiul oglinzilor strâmbe", „Copiii fiarei", „Timp mort", „Omohom", „România abțibild", „Un cadavru umplut cu ziare", „Nobelul românesc", „Sportul minții", „Trigrama Shakespeare", „Luxul morții", „Cuvinte rare", „Filmul surd în România mută", „Filmar", „Viața și opera", „Dumnezeu nu e mort".

Opinia lui despre importanța scriitorului și-o exprimă sintetic în „Non omnis moriar": „[...] eu cred că ființa scriitorului nu dispare cu totul. Opera rămâne în bibliotecă, omul care a scris-o rămâne în structura oamenilor care vin după el."

Conștient de ruptura pe care opiniile sale o produc în societatea românească, C.T. Popescu spune în „Libertatea urii": „Există destui inși care mă urăsc. În „lumea bună", politico-gazetărească, nu printre simplii cetățeni – acolo cei mai mulți mă iubesc. Ceea ce nu e o povară ușor de dus. [...] Față de un om care te iubește te simți, vrei, nu vrei, dator."

Mai este o mică bijuterie în cartea „Libertatea urii" – „Pâinea lui Dumnezeu". Aici tehnica dialogului dintre C.T. Popescu și preot – dialog ce are loc într-o biserică – este absolut surprinzătoare: cuvintele lui C.T. Popescu sunt redate la început doar prin efectul lor asupra credincioșilor din biserică, în vreme ce cuvintele preotului sunt redate integral și fidel (cu ghilimele), pentru ca mai apoi răspunsul lui C.T. Popescu să nu fie rostit ci doar gândit.

Aparent cuvintele preotului au avut un puternic impact asupra lui C.T. Popescu: „mințile n-o să vi le pierdeți, pe dumneavoastră, creierul n-o să vă părăsească până la moarte, dar o să vă pierdeți sufletul, domnule Popescu." La cât de aievea pare toată scena – deși încă de la început este localizată undeva într-un trecut nedefinit – aproape că mă surprinde faptul că nici preotul nu are nume, nici biserica nu are nume... Dar îmi dau imediat seama că este suficient că are nume Dumnezeu.

Ziceam că a fost ceva ce m-a tot urmărit ani în șir din cartea „Libertatea urii". Și nu despre Hidoșel este vorba, ci despre cel ce i-a dat viață lui Hidoșel în paginile lui. Și pe care acest Hidoșel îl dă de gol. Ni-l arată așa cum nu bănuiam să-l vedem: sensibil, cu slăbiciuni, deci vulnerabil – ca noi toți... Adică om – om și atât...

Dar să vedem câteva păreri cu autoritate, despre C.T. Popescu.

Gabriel Andreescu: „Parcă-l văd pe Cristian Tudor Popescu construit dintr-un bulgăre de materie sticloasă, cu suprafețe dure, cioplite brutal, pe fiecare suprafață reflectându-se, ca într-o oglindă, chipurile intelectualilor ce-l întovărășesc solidari. Toți suntem de acord că jurnalistul Adevărului stăpânește expresia. Textele lui sunt calupuri incasabile".

Andrei Pleșu: „Cristian Tudor Popescu, când are dreptate este devastator, când n-are dreptate este fioros, exasperant. Din ambele posturi are o croială atât de particulară, atât de viguroasă, atât de coerentă încât eu, întotdeauna, chiar când mă umplu de furie urmărindu-l, îmi dau seama că am de a face cu *cineva.* Domnul C.T. Popescu are curajul, riscă, minut de minut, să fie antipatic mai multor categorii de ascultători, telespectatori și cititori, și asta iar e o calitate rarisimă. E un om care nu negociază."

Nicolae Manolescu: „Dintre literatori, d-sa se exclude, de altfel, singur și nesilit de nimeni."

Alex Ștefănescu, întrebat cândva dacă literatura română a fost nedreptățită prin faptul că România nu a câștigat niciun premiu Nobel în acest domeniu, a răspuns: „Da, a fost nedreptățită. Noi am avut de multe ori, din 1901 și până azi, scriitori mai valoroși decât cei premiați (îndeosebi poeți: Lucian Blaga, Nichita Stănescu...). [...] Este regretabil că s-a întâmplat așa. Cristian Tudor Popescu a declarat într-o emisiune TV, că nu pune preț pe Premiul Nobel și că dacă l-ar primi l-ar refuza. Ce ușor este să refuzi ceea ce n-ai nici o șansă să primești !"

Of, ce complicați sunt oamenii... Și-mi tot vine în minte o întrebare aiurea: O mai fi trăind Hidoșel ? O tot alung, că n-are niciun rost... Dar strașnic personaj, Hidoșel !

Documente privitoare la Marea Unire din 1918 prezentate la evenimentul de marcare a Zilei Naționale a României de la Cardiff (Țara Galilor)

Laurențiu-Ștefan SZEMKOVICS

Asociația Română din Țara Galilor a organizat, la inițiativa domnului Ștefan Giurcă, președintele acesteia, la Cardiff, în perioada 2-4 decembrie 2023, un eveniment de marcare a Zilei Naționale a României.

Alături de membrii asociației, a participat, din România, o delegație compusă din domnul Laurențiu-Ștefan Szemkovics, arhivist la Arhivele Naționale ale României și domnul Dragoș Chivu, manager al Spitalului Județean Giurgiu și delegat al Consiliului Județean Giurgiu.

La eveniment au participat și membrii Asociației Române din Țara Galilor: doamna Elena Popescu, vice-președinte, domnul Adrian Popescu, consilier, domnul Dan Timircan, consilier pentru relația cu comunitatea, domnul Florin Condurache, consilier pentru relația cu comunitatea, doamna Laura Anton, interpret și doamna Dorina Giurcă, secretar.

Evenimentul a avut două componente: în prima zi, a avut loc o prezentare dedicată zilei de 1 Decembrie la Biblioteca Centrală din Cardiff, la care au luat cuvântul: domnul Ștefan Giurcă; domnul Laurențiu-Ștefan Szemkovics; domnul Kevin Brennan MP pentru Cardiff West la Parlamentul Țării Galilor; domnul Ali Ahmed, consilier laburist pentru Catays; domnul Dragoș Chivu. Cu această ocazie, domnul Laurențiu-Ștefan Szemkovics a donat Bibliotecii Centrale din Cardiff un lot de 20 de cărți ale sale, unele bilingve scrise în limbile română și engleză, iar doamna colonel Luiza Rotaru, de la Inspectoratul General al Jandarmeriei Române, a donat aceleiași instituții patru cărți.

Ministerul Afacerilor Interne din România, prin grija domnului Mirel Bria, directorul Ansamblului „Ciocârlia”, a pus la dispoziție două costume naționale, care au fost purtate cu mândrie de doi dintre copiii membrilor asociației.

Cu acest prilej, domnul Ștefan Giurcă a spus: „Ziua Națională a României este ziua în care sărbătorim Unirea tuturor Românilor. Este o zi cu profunde semnificații istorice și cu un simbolism aparte pentru noi, românii din diaspora, care în această zi specială ne simțim mai aproape de țară. Datoria fiecăruia dintre noi, cei de peste hotare, este să contribuim la promovarea identității culturale românești, a valorilor poporului nostru cu care ne mândrim”.

Domnul Dragoș Chivu a salutat organizarea evenimentului: „Ne bucurăm că românii care sunt departe de țara lor contribuie la promovarea identității culturale românești și a valorilor poporului nostru”.

În alocuțiunile lor, domnii Kevin Brennan și Ali Ahmed au salutat acest eveniment și au subliniat rolul important al comunității române din Țara Galilor.

La 4 decembrie 2023, membrii asociației și delegația română au fost primiți la Parlamentul Țării Galilor, unde au avut întrevederi cu doamna Jenny Rathbone MS, parlamentar laburist, cu domnul Geraint Huxtable, Leader in Relații Internaționale pentru Guvernului Țării Galilor și cu doamna Hannah Blythyn MS, Ministru adjunct pentru Parteneriate Sociale.

Discuțiile au vizat integrarea comunității române din Țara Galilor și posibilitățile de cooperare în domeniul cultural și educațional.

Informațiile de mai sus au fost preluate din comunicatul de presă al Asociației Române din Țara Galilor (https://arhivelenationale.ro/site/2023/12/06/arhivele-nationale-reprezentate-la-evenimentul-de-marcare-a-zilei-nationale-a-romaniei-de-la-cardiff/).

Atât la Biblioteca Centrală din Cardiff, cât și la Parlamentul Țării Galilor, reprezentantul Arhivelor Naționale ale României a prezentat pe larg, printre altele, apelând uneori la heraldică, la sigilografie, la faleristică și la vexilologie: *Actul Unirii Basarabiei cu România* emis în 27 martie 1918; *portretele suveranilor României* și *coroanele* pe care le-au purtat; *legea Unirii Basarabiei cu România*, *legea Unirii Bucovinei cu România* și *legea Unirii Transilvaniei, Banatului, Crișanei, Sătmarului și Maramureșului cu România*, promulgate de Ferdinand I, regele României, la 31 decembrie 1919; *sigiliul regelui Ferdinand I* cu care au fost validate actele normative amintite mai înainte; *matricea sigilară* metalică cu ajutorul căreia a fost imprimat acel sigiliu pe cele trei legi; *Proclamația unirii tuturor românilor citită în cadrul ședinței Adunării Naționale de la Alba Iulia, din 1 decembrie 1918*; *Rezoluția Adunării Naționale privind unirea Transilvaniei cu România*; *Proclamația „Către națiunea română din Transilvania, Banat și Țeara Ungurească”*, publicată în primul număr al „Gazetei Oficiale”; *harta României Mari*; *stemele României de la 1872 și de la 1921*; câteva *steaguri tricolore* arborate de către unii participanți în timpul Marii Uniri de la 1918; *decorații românești și străine* cu care au fost recompensați unii români, pentru fapte meritorii săvârșite în Primul Război Mondial.

Documentele și piesele evocate mai înainte au fost prezentate sub formă de reproduceri și provin, în mare parte, de la Arhivele Naționale ale României.

Laurențiu-Ștefan Szemkovics în timpul prezentării sale de la Biblioteca Centrală din Cardiff

Laurențiu-Ștefan Szemkovics înmânează stema României domnului Kevin Brennan MP pentru Cardiff West la Parlamentul Țării Galilor, în prezența domnului Ștefan Giurcă, președintele Asociației Române din Țara Galilor

Delegația României și oficiali galezi la Parlamentul Țării Galilor

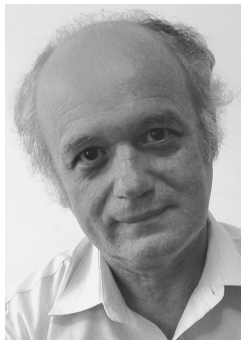

Laurențiu-Ștefan Szemkovics înmânează stema României domnului Ali Ahmed, consilier laburist pentru Catays, în prezența domnului Ștefan Giurcă, președintele Asociației Române din Țara Galilor

Ștefan Giurcă, împreună cu Laurențiu-Ștefan Szemkovics, la Castelul din Cardiff.

Profesori și elevi ai unei școli de elită

Emil Păunescu

În cele ce urmează vom comenta ce am mai găsit în vechea bibliotecă a Liceului „Ion Maiorescu” despre profesori perindați pe la diversele catedre ale școlii.

Vom începe cu profesorul FLOREA STAMATESCU (1852- ?)[1], care a venit la Giurgiu în primăvara lui 1877 și la 1 martie a preluat orele de istorie și de geografie de la Nicolae Droc Barcian pentru toți cei patru ani de studiu[2]. În scurtă vreme de la debutul său, izbucnirea bombardamentelor otomane a condus însă la întreruperea cursurilor, care au fost reluate în toamna lui 1878. Profesorul Stamatescu, viitor contracandidat temporar la conducerea Gimnaziului, i-a înmânat *D-lui N. Droc Barcian* teza sa ***Despre tutelă***, susținută la 25 noiembrie 1880 la București și publicată la Tipografia C. P. Conduratu din Giurgiu (nr. inv. 1758). La 1 ianuarie 1881, în urma unor manevre politice el a fost numit director, dar – la cererea profesorilor și cetățenilor orașului – a fost înlocuit cu predecesorul, revenit pe post la 1 septembrie 1882. Din acel an datează și primul manual de geografie editat de profesor la Giurgiu[3], ulterior el transferându-

FACULTATEA DE DREPT DIN BUCUREȘCI

DESPRE

FORMELE TESTAMENTARE

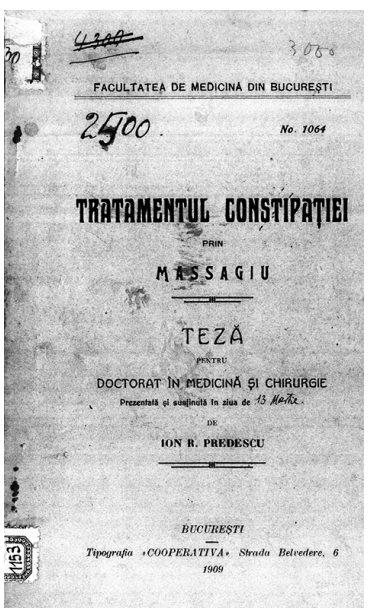
THESA PENTRU LICENȚA

SUSȚINUTĂ DE

NICOLAE PASCAL

28 Main

GIURGIU
TIPOGRAFIA „MODERNA” GEORGE BRATANESCU
1893

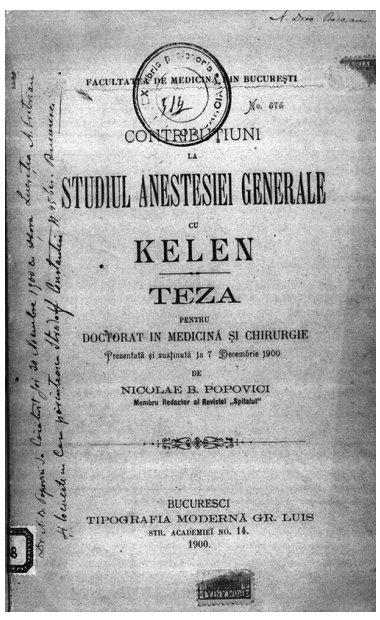

FACULTATEA DE MEDICINĂ DIN BUCUREȘTI

2500 No. 1064

TRATAMENTUL CONSTIPAȚIEI
PRIN
MASSAGIU

TEZĂ
PENTRU
DOCTORAT ÎN MEDICINĂ ȘI CHIRURGIE
Prezentată și susținută în ziua de 13 Martie
DE
ION R. PREDESCU

BUCUREȘTI
Tipografia „COOPERATIVA” Strada Belvedere, 6
1909

FACULTATEA DE MEDICINĂ DIN BUCUREȘTI

No. 676

CONTRIBUȚIUNI
LA
STUDIUL ANESTESIEI GENERALE
CU
KELEN

TEZA
PENTRU
DOCTORAT IN MEDICINĂ ȘI CHIRURGIE
Presentată și susținută la 7 Decembrie 1900
DE
NICOLAE B. POPOVICI
Membru Redactor al Revistei „Spitalul”

BUCURESCI
TIPOGRAFIA MODERNĂ GR. LUIS
STR. ACADEMIEI NO. 14.
1900.

se la București și având o carieră îndelungată în predarea acestei discipline.

Profesorul NICOLAE CARTOJAN (1883-1944)[4] este prezent în colecția vechii biblioteci, cea din perioada anterioară pensionării predecesorului său la direcția Gimnaziului, prin lucrarea ***Scrisori inedite de la N. Bălcescu și I. Ghica*** (București, 1913, nr. inv. 2270). Pe foaia de titlu întâlnim dedicația simplă *Domniei Sale Domnului N. Droc Barcian. Omagiu N. Cartojan*. După intrarea în normalitate a cursurilor viitorului liceu începând din 1919, directorul Cartojan a reluat editarea publicației anuale a școlii. Din primul număr publicat sub conducerea lui („Anuarul Gimnaziului *I. Maiorescu* din Giurgiu pe anul școlar 1918-19", tipărit cu ajutorul Primăriei orașului Giurgiu, București, Tip. „Convorbiri literare”, 1919) se păstrează un exemplar cu dedicație autografă pentru înaintașul său, dar acesta nu a mai ajuns la destinatar, din cauza îmbolnăvirii și decesului celui în cauză.

Profesorul MAURICIU KANDEL (1897-1977) a predat geografia aproape un deceniu (între 1923 și 1931), reliefându-se drept un bun coleg de cancelarie (prieten cu Alexandru Cartojan și Dan Barbilian) și ca apreciat îndrumător al tinerilor liceeni (în primul rând în calitatea sa de responsabil al excursiilor școlare). În biblioteca Liceului se păstrează trei extrase dăruite de el cu dedicații autografe: două articole despre Giurgiu în primii ani de după desființarea „raialei” și unul despre o lucrare a lui Nicolae Iorga. În anii ’60-’70 Kandel a vizitat de mai multe ori orașul tinereții sale didactice (la reuniuni ale absolvenților și la sesiuni științifice)[5].

Profesorul MEȘULEM GOLDSTEIN (1884- ?) a funcționat la Giurgiu între 1925 și 1938, predând limbile latină, elină și germană. El a dăruit bibliotecii liceului, la 18 octombrie 1929, o lucrare ce-i fusese editată cu doi ani înainte de librarul J. Wusyk din Gura Humorului (***Grundzüge der Aristotelischen Asthetik***, nr. inv. 4064). Disertația despre estetica marelui filosof grec ne pare și astăzi consistentă, după cum broșura ***Valoarea fonetică a lui CE și CI latin***, apărută la tipografia giurgiuveană „Minerva” a lui Th. Stănculescu (prin grija editorilor-librari Robin și Dobrescu), cuprinde o polemică îndrăzneață cu ipotezele emise de savanți filologi din epocile anterioare. Unul dintre primele ei exemplare, datat 28 februarie 1931, îi fusese dedicat directorului Savin Popescu „Cu mare dragoste”[6].

Profesorul VASILE GLONȚ (1900-1963), fiu al satului vlăscean Brăniștari, a devenit licențiat în litere la Sorbona. La 1 februarie 1926 a preluat catedra de latină a Liceului „Ion Maiorescu”, apoi a suplinit-o pe cea de franceză, devenind titular în deceniul următor. S-a remarcat ca îndrumător al Societății culturale a elevilor „Mihail Kogălniceanu”, inclusiv la punerea în scenă a unor piese de teatru, ca apreciat conferențiar al Ateneului „Nicolae Bălănescu”, dar mai ales ca autor de instrumente de lucru pentru elevii ce doreau să cunoască limba și literatura țării în care el studiase. În 1938 a publicat la editura bucureșteană „Cugetarea” volumele: ***Retroversiunea franceză pentru candidații la bacalaureat și elevii de liceu*** (nr. inv. 5162) și ***Les grands thèmes de la littérature française à l’usage des examens*** (nr. inv. 5240). Exemplarele din biblioteca maioresciană poartă dedicații lămuritoare, precum aceasta: *Liceului „Ion Maiorescu”, unde profesez de la începutul carierei mele și căruia i-am consacrat cei mai frumoși ani ai mei. V. Glonț. 6.8.938*. La aceeași editură, un an mai târziu, Glonț a publicat și un *Dicționar francez-român*, exemplarul din biblioteca studiată având de asemenea o dedicație grăitoare: *Liceului „Ion Maiorescu”, cotat printre cele mai bune licee din țară, cea mai bună amintire. Mai 1940* (nr. inv. 5513). Drept recunoaștere a prestației sale profesionale, Vasile Glonț a fost numit de Minister inspector general al învățământului secundar[7].

*

În colecția veche a bibliotecii Colegiului Național „Ion Maiorescu” am întâlnit numeroase teze de licență în drept, dar și câteva din alte domenii. Dintre acestea din urmă le menționăm mai întâi pe cele medicale, exemplificând cu doi foști elevi ai lui Droc Barcian, care au avut cariere ulterioare demne de menționat. Mai întâi teza de doctorat în medicină și chirurgie a lui NICOLAE B. POPOVICI, ***Contribuțiuni la studiul anesteziei generale cu kelen***, susținută la 7 decembrie 1900 la București (nr. inv. 1208), care are la pagina 5 dedicația *Iubitului meu director D-l N. Droc Barcian, în semn de deosebită considerațiune. Elevul său Dr. N. B. Popovici*. Pe copertă, în afara ștampilei ex libris a directorului, este scrisă următoarea informație: *Dr. N. B. Popovici s-a căsătorit joi, 20 noiembrie 1900, cu d-șoara Lucreția A. Pretorian și locuiește în casa părintească* [din] *str. Sf. Constantin nr. 45 bis București*. Despre Nicolae Popovici știm că s-a născut în 1873 și că nu a terminat gimnaziul la Giurgiu, dar s-a remarcat încă din studenție, fiind cooptat în redacția revistei „Spitalul” și participând apoi la Congresul Asociației generale a medicilor din 1905[8].

Teza de doctorat în medicină a lui ION R. PREDESCU, ***Tratamentul constipației prin masagiu*** (București, 1909, nr. inv. 1153) are pe foaia de titlu dedicația: *Mult iubitului meu maestru, N. Droc Barcian, al cărui cuvânt a prins roade ce azi cată a-i fi depuse ca un prinos de recunoștință, dragoste sinceră și devotament neîngrădit. Dr. Ion R. Predescu*. Giurgiuveanul Ion Predescu, absolvent al Gimnaziului „Ion Maiorescu” în promoția 1899, a ajuns profesor la catedra de otorinolaringologie a Universității din Cluj, cu o bogată activitate științifică, dar și cu încercări literare (a semnat poezii pe teme moralizatoare cu transparentul pseudonim Rion)[9].

Dintre numeroșii medici veterinari școliți la Gimnaziul giurgiuvean avem tezele lui NICOLAE MOGA (***Musca columbacă***, București 1890, nr. inv. 619), care are pe foaia de titlu dedicația *D-lui Director Dr*[oc] *Barcian. În semn de stimă. N. V. Moga*[10], a lui GEORGE N. MANOLESCU (***Contribuțiuni la studiul clinic al bronhopneumoniei calului***, București, 1897, nr. inv. 632), care are pe copertă ștampila ex libris a lui Droc Barcian, dar dedicația de la pagina 3 este pentru colonelul C. Iarca, comandantul Regimentului 5 Infanterie[11], precum și pe cea a lui IOAN P. POPESCU (***Seroreacția Abderhalden în antrax, morva și turbare***, București, 1915, nr. inv. 2398), care are pe copertă și la pagina 5 dedicații pentru doctorul Nițescu[12]. Nicolae Moga a fost medicul veterinar al Regimentului 3 Artilerie, cu gradul de căpitan și a publicat două lucrări la Brăila în anii 1904-1905. George Manolescu, fiu al satului Grădiștea, a studiat sericicultura în Italia și Franța, a avut o bogată activitate științifică în domeniul zootehniei, atât înainte cât și după primul război mondial. Despre Ioan Popescu nu am găsit încă informații.

Dintre numeroșii elevi care au urmat cariere juridice prezentăm în continuare pe cei care au lăsat o urmă în bibliotecă[13]:

- procurorul PETRE NEATZU, absolvent din promoția 1881 (***Despre adopțiune în dreptul roman și român,*** București, 1888, nr. inv. 713) cu dedicația *D-lui N. Droc Barcian, fostul meu profesor, cel mai slab semn față cu respectul ce vi-l port. P. Neatzu, 1888 D-bre 8*;

- avocatul NICOLAE PASCAL, absolvent din promoția 1882 (***Despre formele testamentare***, Tip. „Modernă” G. Brătănescu, Giurgiu, 1893, nr. inv. 1734)[14] cu dedicația *D-lui Droc Barcian, spre semn de recunoștință și deosebită afecțiune. N. Pascal, iunie 11. ‘93*;

- juristul ALEXANDRU THEODORESCU, absolvent al promoției 1885 (***Apelul în dreptul roman și modern***, Buc., 1895, nr. inv. 1167) cu dedicația *Stimatului meu profesor Nicolae Droc Barcian, în semn de recunoștință și respectoasă afecțiune. Buc., 20 oct. ’95. Al. Theodorescu*;

- magistratul STELIAN BONEA, absolvent al promoției 1887 (***Condițiunea juridică a streinilor în România***, Buc., 1894, nr. inv. 703) cu dedicația *Fostului meu profesor, Domnul N. Droc Barcian. În semnul unei osebite stime. S. Bonea. 19 / VI / ‘94*[15];

- avocatul ELEUTHERIU RĂDULESCU, absolvent al promoției 1889 (***Libertatea individuală***, Buc., 1895, nr. inv. 1522, cu dedicația *Bibliotecei Gimnaziului „Ion Maiorescu” din Giurgiu. El. Rădulescu*)[16];

- avocatul IOAN GR. MIERLESCU, absolvent al promoției 1890 (***Naturalizarea***, Libr., Tip. și Leg. Cărți G. Brătănescu, str. Portului, Giurgiu, 1902, nr. inv. 696), cu dedicația *Domnului N. Droc Barcian, părintele meu intelectual, în semn de deosebită considerație și recunoștință. Ioan Gr. Mierlescu*;

- avocatul IOAN (IANCU) G. ATHANASIU, absolvent al promoției 1890 (***Despre cauzele cari apără de pedeapsă…***, București, 1902, nr. inv. 639) cu dedicația *Distinsului meu profesor N. Droc Barcian, în semn de deosebit respect și recunoștință. Ion G. Athanasiu*[17];

- magistratul CHIRIL I. ALIMĂNESCU, absolvent al promoției 1893 (***Despre fideicomis…***, București, 1900, nr. inv. 369), fără dedicație[18];

- procurorul IOAN GHEORGHIU, absolvent al promoției 1895 (***Drepturile și datoriile respective ale soților***, București, 1903, nr. inv. 601), cu dedicația *Domnului N. Droc Barcian. Stimă și recunoștință. I. Gheorghiu*;

- avocatul MARIN F. TOADER, absolvent al promoției 1895 (***Căsătoria în dreptul roman și român***, Giurgiu, Tip. G. Brătănescu, 1902, nr. inv. 1147), cu dedicația *D-lui N. Droc Barcian, fostul meu profesor și director la Gimnaziul din Giurgiu. Marin Toader*.

Acestora li se adaugă avocatul și deputatul VASILE AL. MICULESCU, care nu a absolvit la Giurgiu (***Renta pământului***, București, 1898), cu dedicația *Iubitului meu fost director și profesor N. Droc Barcian. Deosebit respect și recunoștință. V. Miculescu. 23 aprilie ‘98*[19].

*

Printre foștii maiorescieni cu cariere surprinzătoare îl putem nominaliza pe inginerul ION B. PĂSĂRICĂ, absolvent al Gimnaziului din 1909, coleg cu șeful promoției sale Savin P. Popescu. Între 1920 și 1932 acesta a lucrat la Reșița, ajungând în funcția de inspector la Uzinele de fier și Domeniile Statului de acolo. Mutat la București, el s-a decis să elaboreze prima monografie a întreprinderii, din care a tipărit trei ediții între 1934 și 1936, a treia fiind laureată cu „Premiul Năsturel” al Academiei Române. O carte separată despre ***Frumusețile naturale ale Banatului*** (cu peste 40 de planșe fotografice) a publicat în același an 1936, iar un exemplar din aceasta se regăsește azi în biblioteca Colegiului Național (nr. inv. 5940)[20].

Din prima promoție a Liceului cu „elevi publici” din 1924 îi reținem pe OCTAVIAN NIȚULESCU[21] și FLORIN TH. IONESCU. Primul a studiat la Cluj și a fost oprit asistent la Institutul de geologie-paleontologie al Universității încă din 1928, când a publicat un articol în :Revista științifică V. Adamachi”. După doi ani, el și-a susținut teza de licență, iar un extras din ea a apărut în „Revista Muzeului Geologic-Mineralogic”[22]. Din aceeași revistă el a dăruit bibliotecii liceului absolvit un al doilea articol, publicat în 1934 (***Studiul dezvoltării ontogenetice a cochiliei de Turritella subangulata…***, nr. inv. 4813).

Colegul Florin Ionescu a absolvit Facultatea de medicină din București, publicându-și teza (***Contribuțiuni la manifestațiunile oculare…***) în 1934. El a dăruit Liceului un exemplar dintr-un extras (nr. inv. 4700) și un al doilea directorului Savin Popescu, „cu stimă și recunoștință” pentru fostul său profesor de fizico-chimice.

---

[1] E. Păunescu, *Tot despre juriști*, în „Jurnal giurgiuvean” („J.g.”), nr. 86, 5 mai 2017, p. 6.
[2] Conform notițelor inedite ale lui Savin Popescu.
[3] *B. R. M.*, vol. IV, Ed. Academiei Române, Buc., 1996, p. 340.
[4] Amănunte despre personalitatea lui în „Clio”, nr. 9, noiembrie 2001, p. 9-15.
[5] E. Păunescu, *Profesori evrei*, în „J. g.”, nr. 23, 3 februarie 2017, p. 6.
[6] *Ibidem*.
[7] Idem, *Vasile Glonț – dascăl vlăscean*, în „J. g.”, nr 14, 20 ianuarie 2017, p. 6 (text reluat și în revista „Călugărenii lui Mihai Viteazul”).
[8] Idem, *Autografe*, în „J. g.”, nr. 177, 15 septembrie 2017, p. 6.
[9] Idem, *Rion*, în „J. g.”, nr. 80, 27 aprilie 2018, p. 6.
[10] Idem, *Medici veterinari*, în „J. g.”, nr. 77, 21 aprilie 2017, p. 6.
[11] Idem, *George Manolescu*, în „J. g.”, nr. 114, 16 iunie 2017, p. 6.
[12] Pare a fi vorba despre Ion I. Nițescu (1884-1971), șef de lucrări la Institutul de Fiziologie (Cf. *BRM*, vol. III, ESE, Buc., 1989, p. 640).
[13] Despre acești absolvenți ai Facultății de drept foști maiorescieni vezi și articolul meu *Juriștii noștri*, în „J. g.”, nr. 53, 17 martie 2017, p. 6.
[14] Lucrarea nu figurează în *BRM*. Pascal s-a bucurat de popularitate printre giurgiuveni, între altele fiind ales primar.
[15] În 1925 era consilier la Înalta Curte de Casație.
[16] Prenumele avocatului bucureștean apare în unele materiale drept Elefterie, dar lucrarea sa nu figurează în *BRM*.
[17] Despre familia Atanasiu amănunte în articolul meu *O donație surprinzătoare*, în „Clio”, s. n., nr. 1 (2), martie 2023, p. 43.
[18] Fratele lui mai mic a fost celebru în Direcția Generală a Siguranței Statului.
[19] Fiu al primarului Alexandru Miculescu și apropiat al marelui scriitor Ion Luca Caragiale.
[20] E. Păunescu, *Ion B. Păsărică*, în „J. g.”, nr. 7, 11 ianuarie 2019, p. 6.
[21] Idem, *Autografe*, loc. cit.
[22] *Contribuțiuni la studiul geologic al regiunii Lăpugiul de Sus (Hunedoara)*, nr. inv. 4812.

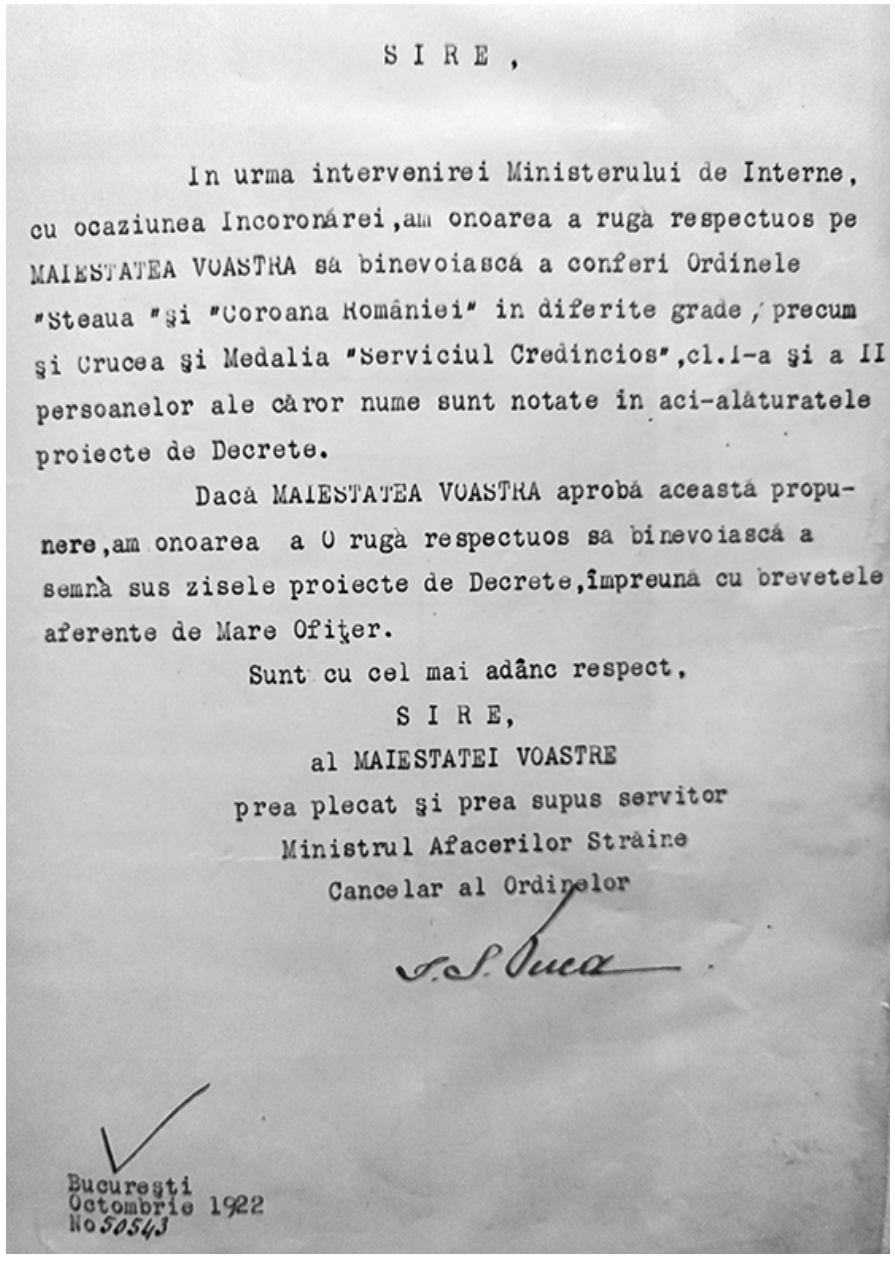
Ordinul „Steaua României" acordat în 1922 președintelui Consiliului Județean din Vlașca, prefectului județului Vlașca și unui avocat din Giurgiu

Laurențiu-Ștefan Szemkovics

În urma intervenirii Ministerului de Interne, cu prilejul Încoronării Suveranilor României, precum și urmare a raportului lui I. G. Duca, ministrul Afacerilor Străine, cancelar al Ordinelor, nr. 50.543 din octombrie 1922, regele Ferdinand I a semnat în București, la 30 decembrie 1922, decretul nr. 5.797, prin care a conferit lui Ionescu Pietris Mihail, președintele Consiliului Județean din Vlașca, lui Rădulescu P. Paul, prefectul județului Vlașca și lui Dimulescu Constantin, avocat, fost deputat, din Giurgiu, Ordinul „Steaua României" în gradul de Comandor, cu dreptul de a purta însemnele civile. Prin același decret, publicat în „Monitorul Oficial" nr. 215 din 31 decembrie 1922, decorația s-a conferit și altor persoane atât în gradul amintit mai înainte, cât și în gradele de Mare Ofițer, de Ofițer și de Cavaler.

Prezentăm descrierea distincției onorifice, precum și reproducerile grafice care provin de la Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Externe. Cancelaria Ordinelor*, dosar nr. 247/1922 (documentele) și de pe site-ul https://www.ordersandmedals.ro (decorația).

SIRE,

In urma intervenirei Ministerului de Interne, cu ocaziunea Incoronárei, am onoarea a rugà respectuos pe MAIESTATEA VOASTRA sà binevoiascá a conferi Ordinele "Steaua "şi "Coroana Romăniei" in diferite grade, precum şi Crucea şi Medalia "Serviciul Credincios", cl.I-a şi a II persoanelor ale càror nume sunt notate în aci-alăturatele proiecte de Decrete.

Dacă MAIESTATEA VOASTRA aprobă această propunere, am onoarea a O rugà respectuos sà binevoiascá a semnà sus zisele proiecte de Decrete, împreună cu brevetele aferente de Mare Ofiţer.

Sunt cu cel mai adânc respect,

SIRE,

al MAIESTATEI VOASTRE

prea plecat şi prea supus servitor

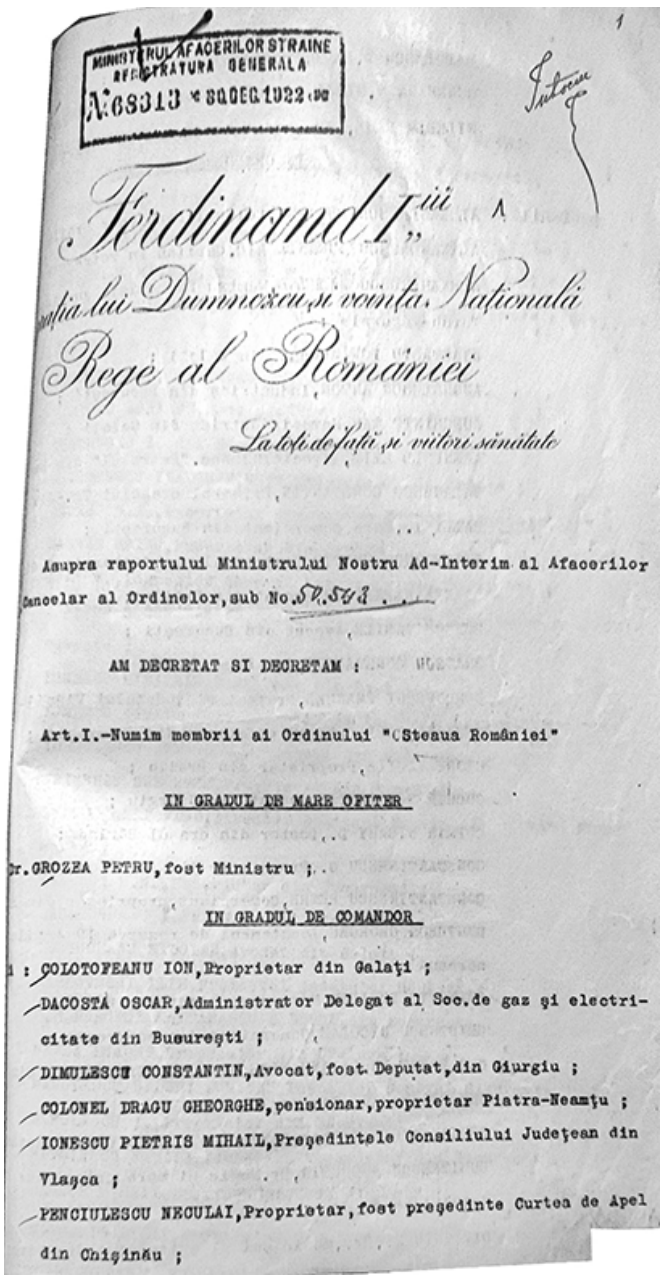
Ministrul Afacerilor Străine

Cancelar al Ordinelor

I. G. Duca

Bucuresti
Octombrie 1922
No 50543

Raportul lui I. G. Duca, ministrul Afacerilor Străine, cancelar al Ordinelor, nr. 50.543 din octombrie 1922

MINISTERUL AFACERILOR STRAINE
REGISTRATURA GENERALA
No 68313 / 30 DEC 1922

Ferdinand I,
prin harul lui Dumnezeu și voința Națională
Rege al României

La toți de față și viitori sănătate

Asupra raportului Ministrului Nostru Ad-Interim al Afacerilor Cancelar al Ordinelor, sub No. 50.543 .

AM DECRETAT SI DECRETAM :

Art.I.-Numim membrii ai Ordinului "Steaua României"

IN GRADUL DE MARE OFITER

Dr. GROZEA PETRU, fost Ministru ;

IN GRADUL DE COMANDOR

COLOTOFEANU ION, Proprietar din Galați ;
DACOSTA OSCAR, Administrator Delegat al Soc. de gaz și electricitate din București ;
DIMULESCU CONSTANTIN, Avocat, fost Deputat, din Giurgiu ;
COLONEL DRAGU GHEORGHE, pensionar, proprietar Piatra-Neamțu ;
IONESCU PIETRIS MIHAIL, Președintele Consiliului Județean din Vlașca ;
PENCIULESCU NECULAI, Proprietar, fost președinte Curtea de Apel din Chișinău ;

Decretul regal nr. 5.797 din 30 decembrie 1922 (prima pagină)

Ordinul „Steaua României" în gradul de Comandor (avers și revers)

Ordinul „Steaua României" a fost instituit prin legea nr. 1.108 din 10 mai 1877 (publicată în „Monitorul Oficial" nr. 107 din 12 / 24 mai 1877, pp. 3159-3160) și avea scopul de a recompensa serviciile civile și militare aduse statului român. Conform *Regulamentului pentru punerea în aplicare a legii relativă la instituirea Ordinului „Steaua României"*, sancționat prin decretul nr. 3.505 din 11 octombrie 1906 (aflat, sub formă de copie, la Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Externe. Cancelaria Ordinelor*, dosar nr. 642), Ordinul „Steaua României": „*este o Cruce de smalț albastru-închis, înconjurată de raze, purtând deasupra coroana regală. Centrul crucii, în formă de medalion, este de smalț roșu, având în față vulturul și în dos coroana și cifra regală. Împrejurul medalionului de smalț roșu, în față, este un cerc de smalț albastru-închis, ca mai sus, pe care stă scrisă deviza (zicătoarea): IN FIDE SALUS (SALVAREA ÎN CREDINȚĂ). Cercul de smalț albastru-închis este înconjurat și el de o ghirlandă de ramuri de stejar verde, care, de asemenea, este și împrejurul medalionului de smalț roșu, în dos. Insemnele Ordinului sunt de argint pentru Cavaleri și de aur pentru celelalte grade. Cavalerii poartă crucea, cu un diametru de 40 mm, atârnată de o panglică moarată roșie, cu câte două dungi albastre-închis pe fiecare margine, dungile interioare late, fiecare, de 3 mm și cele exterioare (de pe marginea panglicii) de 2 mm; Ofițerii mai poartă o rozetă deasupra acelei panglici, la centru și Crucea, cu același diametru. Rozeta pentru Ofițeri are un diametru de 25 mm; Comandorii poartă de asemenea Crucea atârnată de aceeași panglică moarată roșie cu dungile albastre-închis, ca mai sus, Crucea însă de un diametru de 60 mm și panglica lată de 45 mm și de o lungime egală cu periferia gâtului*".

Mocsony-Stârcea, familia Hubert și Bolintinul în august 1944

Vasile Grigore

Într-unul din numerele revistei „Sud” (nr. 266-267, mai-iunie 2023, p. 29), un material semnat de apreciatul nostru colaborator Laurențiu Ștefan Szemkovics făcea referire la un anume „Adolf Hubert, directorul Fabricii de zahăr din Giurgiu”, căruia la 30 decembrie 1922 i se conferea Ordinul „Steaua României” în gradul de Cavaler.

Adolphe Hubert, care trebuie să fi avut o seamă de merite pentru a i se conferi prestigiosul Ordin „Steaua României”, este un personaj prea puțin cunoscut, însă deloc străin plaiurilor bolintinene. Astfel, din Lista Monumentelor Istorice 2015 (*Monitorul Oficial al României*, partea I, nr. 113 bis, 15 februarie 2016, p. 1420) aflăm, laconic, despre existența unui conac „Băleanu, ulterior Hubert, azi Spital”, situat în localitatea Bolintin Deal, județul Giurgiu. Din păcate, alte informații nu mai sunt oferite despre acest monument istoric de importanță națională și nici despre ultimul său proprietar.

Boierii Băleanu, neam vechi și puternic al Țării Românești, stăpâneau în vremurile de demult o mare moșie la Bolintin, întinsă pe mii de hectare între râurile Argeș și Ciorogârla. Legăturile acestor boieri cu spațiul bolintinean le-am expus în mai multe lucrări (*Studii bolintinene, locuri și fapte*, Editura RawexComs, București, 2010; *Studii bolintinene, neamuri*, Editura RawexComs, 2010; *Bolintin, cartea orașului*, București, Editura Oscar Print, 2017; *Despre oameni și ziduri*, Bolintin Vale, Editura Sud, 2020), astfel încât aici vom aminti doar „actul de donațiune” din 24 octombrie 1906 prin care Emanoil Em. Băleanu (1854-1912) ceda „moșia mea Bolintinul din Deal și Bercenii și Bolintinul din Vale, cu trupurile Megieștii, ce se numea altă dată Berileștii, cu Bolintinul Cotroceni și cu oricare alt trup ar avea, moșie situată în comuna Bolintinul din Deal și Vale din județul Ilfov; această moșie o dăruesc, fără a-mi reserva nimic, pe seama mea iubiților mei copii și anume: Jeana, căsătorită cu d-l Niculae D. Ghika, Elisabeta, căsătorită cu d-l Gheorghe A. Știrbey și Emanoila Em. Băleanu, câteșitrele fiice ale mele din prima căsătorie și fiului meu Gheorghe, minor încă, pe care-l am din a doua mea căsătorie cu d-na Maria, născută General G. Catargi” (Arhivele Naționale Istorice Centrale, Fond Creditul Funciar Rural, 278/1906, f. 41, 98v-99). În acest fel, cel mai mic dintre copii și singurul de parte bărbătească devenea stăpân al conacului, dependințelor și frumosului parc din Bolintin Deal.

Adolphe Hubert și soția sa, Olga, vor intra în scenă abia în anul 1942, atunci când cumpărau conacul și partea de moșie moștenită de Gheorghe Em. Băleanu (1890-1944), câtă mai rămăsese după împroprietărirea interbelică, cu intenția de a se stabili aici și de a înființa o fermă model.

Mai multe informații interesante, picante pe alocuri, aflăm despre conacul bolintinean și noii săi proprietari, cuplul Olga și Adolphe Hubert, dar și despre întâmplări din preajma actului de la 23 august 1944 din declarația dată în închisoare de Ioan Mocsony-Stârcea (1909-1992), fost mareșal al Curții Regale. Legat de evenimentele de la 23 august 1944, reamintesc faptul că, imediat după instalare, guvernul Sănătescu și anturajul său, între 24 și 27 august 1944, a fost adăpostit la Bolintin, loc unde se va desfășura și prima ședință a acestui guvern.

Închis de autoritățile comuniste, însă dispus la compromisuri, Ioan Mocsony-Stârcea a scris, sub forma unor memorii, o lungă și amănunțită declarație întinsă pe nu mai puțin de 1358 de pagini scrise de mână, transpuse apoi în șase volume dactilografiate. Am extras din această declarație, clasificată de organele de anchetă „strict secret” și păstrată în Arhiva CNSAS, numai partea care se referă la vizita întreprinsă de Ioan Mocsony-Stârcea, în contextul evenimentelor din august 1944, la conacul bolintinean deținut de Hubert (Arhiva CNSAS, Problema 23 August, dosar P 10933, vol. 6, f. 224-231). Notele de subsol și completările dintre parantezele drepte ne aparțin.

Sursa documentară reprezentată de declarația/memoriile din închisoare ale lui Ioan Mocsony-Stârcea a fost prea puțin valorificată din punct de vedere istoric, fiind fragmentar publicată într-un volum (*23 august 1944 în arhivele comuniste*, ed. Gheorghe Neacșu, București, Editura Majadahonda, 2000) și cu unele referințe în câteva articole răzlețe, de mică întindere.

După ce relatează evenimentele din 23 august 1944, în majoritate din perspectiva martorului ocular, Ioan Mocsony-Stârcea prezintă modul în care s-a organizat, în seara de 24 august, deplasarea guvernului Sănătescu și a anturajului său către pădurea aflată între satele Ciorogârla și Bolintin Deal (pădurea Berceni-Cotroceanca), în mijlocul căreia era amplasată o unitate militară de transmisiuni.

„Plecarăm deci grăbiți, la 9.15, în următoarea ordine: Sănătescu[1] cu mine în mașina lui Ică[2] condusă de șoferul C.M.; Aldea[3] cu Negel[4] în mașina M.A.D.; Potopenii[5] în S.R.P.P. cu dobrogeanul; P[...] și Camil[6] în mașina Ext[ernelor]; niște agenți aleși de acel stab al Siguranței (care era pare-se noul Director al ei) în mașina ce o dădusem Potopenilor din cele venite cu Bij la palat, șoferul de la M[inisterul] E[conomiei] N[ațională]; [...] apoi Buickul lui Aurel[7], cu Maniu[8] și Titel[9]; urmat de mașina M. de F. (pe care Dobre[10] i-o remisese în bună regulă) cu Serdici[11], Coposu[12] și Venetu[13] și-n coadă mașina agenților ce-l aduseseră pe Sănătescu la bancă, în total 8 vehicule până la bifurcația drumurilor și apoi numai jumătate de la Ciorogârla încolo.”

Naratorul oferă o mulțime de amănunte de interes istoric, dar și unele pitorești, precum găzduirea generoasă oferită de comandantul unității sau întâlnirea cu ploșnițele. Astfel, cina lea fost „servită impecabil în farfurii împrumutate de la conacul local (al prietenului meu belgian Hubert, fostul subdirector al fabricei de zahăr de la Roman și căsătorit cu frumoasa baroană Capri) cu tacâmuri de argint, iar meniul avea să ne consoleze de toate mizeriile zilei: borș de pui, ficat de gâscă cu salată verde, pui cu smântână, gâsca umplută cu cartofi prăjiți și o garnitură de legume, savarină și pere minunate. Țuica fu apreciată într-adevăr la refuz și vinul nu era deloc prost, iar [la] cafelele turcești, care au continuat a fi servite până mult după miezul nopții, am băut și coniac Wehrmacht din rezerva personală a Comandantului.”

Apoi relatează interceptarea de către soldații unității militare de la Bolintin Deal a unei coloane germane în retragere alcătuită din „3 duzini de camioane Saurer cu personalul feminin și sisteroaicele M[isiunii] M[ilitare] G[ermane] și Spitalului Elias, lăzi ambalate la iuțeală cu instrumente medicale, produse farmaceutice de mai mare preț, bandaje, vată, mii de kg. de ciocolată, lapte condensat, conserve bune norvegiene, brânză olandeză și salamuri, șunci și clise românești, coniacuri Wehrmacht franțuzești și pe deasupra lăzi încă neviolate de armament automat Daimler-Puch și Mauser cu muniția aferentă, tot în mase industriale, fiecare camion fiind prevăzut în plus cu câteva mitraliere grele, iar unele cu-n tun anti-tanc și așezați pe aceste comori mușteriii, soldații, dar mai mult ofițeri stat-majoriști, fiecare trinitate automobilă formând o mică unitate combativă sub comanda unui stab mai mare.”

După interceptarea coloanei germane, relatarea lui Ioan Mocsony-Stârcea ne face părtași la una dintre multele grozăvii ale războaielor:

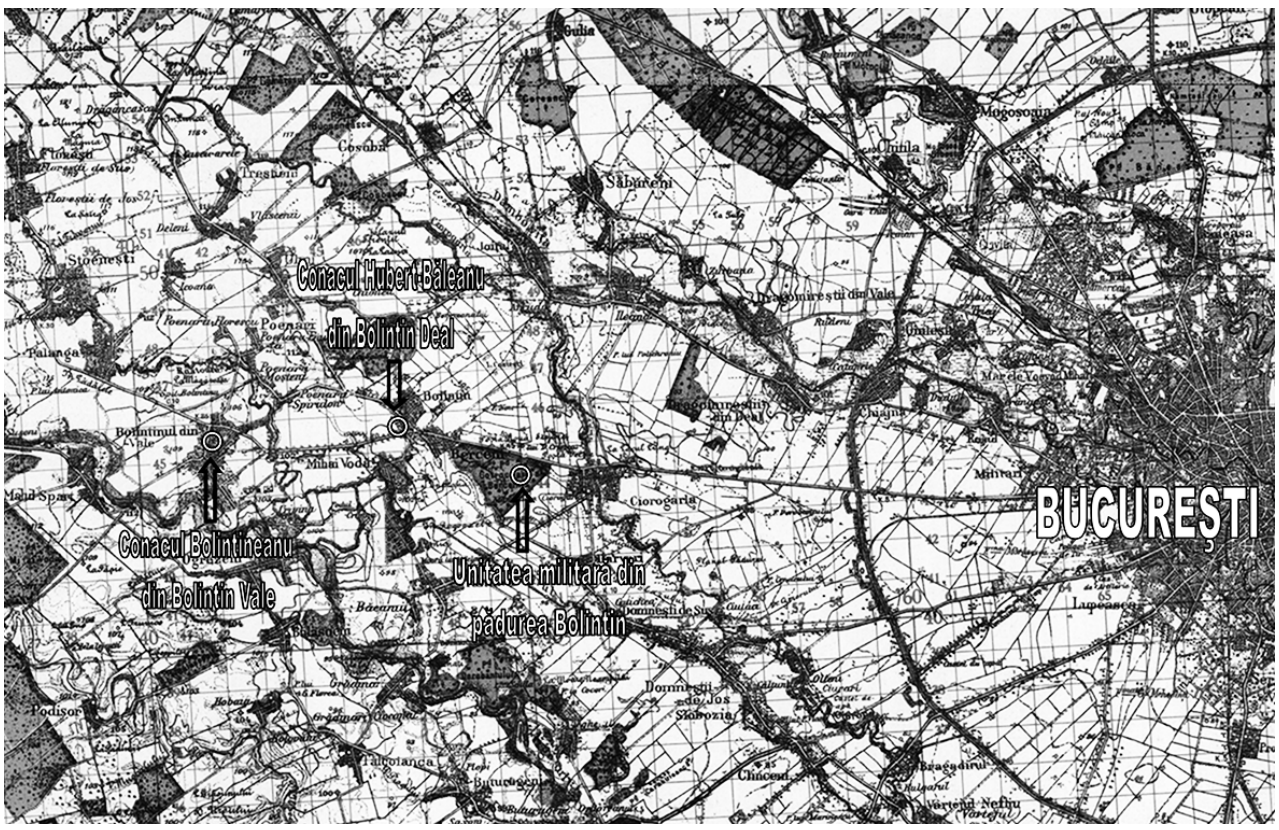
„Acum sosise [la unitatea militară] un camion cu vreo 30-50 de fufe, printre care trebuia pe semne să fie destule tinere și atrăgătoare pentru soldățeasca noastră, întrucât ce auzirăm noi ca să reușească a ne deștepta dintr-un somn de plumb fură strigătele lor disperate de indignare și protest contra unor procedee vechi ca lumea în asemenea prielnice împrejurări pentru masculii porniți la fapte de arme ce trebuiau să-și primească și recompensa bine meritată.

«Ihr Schweinchunde, lasst uns in Ruh, Hilfe – Ajutoor, domn ofițiir, nu voie așa, porcarie, lasse-me... !», iar apoi scâncete, vaiete, plânsete și răcnete înfiorătoare de «genug», «schon destul, Gott im Himmel» (porci de câine ce sunteți, lăsați-ne-n pace, Dumnezeule în ceruri), așa că ne lămurirăm repede despre ce era vorba și virginul Dede și estetul Camil fură indignați de purtările barbare ale ostășimii naționale, pe când Aldea și cu mine opinarăm că așa le trebuia curvelor alea naziste, să-nvețe pe pizda lor censeamnă să-nduri ceea ce frații lor făcuseră-n toată Europa cucerită și-mpușcând apoi partenerele jocului popicilor, pe când ciobănești noștri o să le dea mâine de halit mămăliguță cu brânză sau vor încerca să le scoată din tabere spre a le lua de neveste ca să le facă plozi bălai și «Apfelstrudel».

Dar readormirăm greu, căci nunta ținu mult, până când ofițerii veniră să-și aleagă pe cele mai frumoase și să le ordone soldaților a lucra mai pe tăcute spre a nu trezi pe P[rimul] M[inistru] și mai ales d-na general, iar apoi începu forfoteala cu lăzile și manevrele camioanelor, iar pe la șapte, când în sfârșit ploșnițele se săturaseră de sângele nostru extra dulce și dormeam duși visând tot felul de năzbâtii, furăm treziți de însuși comandantul venit să ne anunțe că trebuia să ne-mbrăcăm la iuțeală și să fim gata de fugă cu mașinile căci se-ntâmplase un accident ce se putea solda cu o nenorocire mare: ultima coloană de camioane nemțești fugite de la Școala de Război, ticsite numai cu tunuri, mitraliere și soldățime înarmată toată cu automate nu se lăsase separată și greșise drumul din pădure, ajungând la poiană și n-aveam cum să-i dezarmăm și să-i facem prizonieri pe ăștia, căci erau mult mai numeroși și puternici înarmați decât compania noastră de pază, așa că trebuiau duși cu muia, drept care generalul Sănătescu mă chema rapid la el ca să-l ajut la tratative spre a nu se-ntâmpla o catastrofă !”

Așadar, după ce noaptea dintre 24 și 25 august era petrecută cu destule peripeții la unitatea militară de transmisiuni situată în pădurea Bolintin Deal (Berceni), din cauza precipitării evenimentelor „se hotărî apoi să plecăm individual în comună ca

(continuare în pag. 29)

Locuri menționate în articol figurate pe o hartă de epocă (1944). Suport: Harta României 1:100.000 (Marea Britanie. Biroul de război. Statul Major. Secția geografică), planșele București 4040 și Ploiești 4045. Sursa: https://library.mcmaster.ca/maps/index-wwii-romania-1100000-scale-maps; prelucrare Vasile Grigore

(urmare din pagina 28)

să nu atragem atenţia locuitorilor, printre care totuşi nemţii puteau avea codoşi: Sănătescu la preotul pe care-l cunoştea întâmplător, Aldea[14] la primar, Pichi[15] cu Camil[16] urmând a veni ulterior cu maşina lor la directorul şcolii pe care-l cunoştea datorită lui Bubi Neamţu, Potopenii[17] la nişte cunoştinţe bune de ale comandantului, iar eu la Hubert, trebuind apoi să ne strângem la parohie, fie pe-nserate, fie în cursul după amiezii, când vom fi lămuriţi mai clar despre noua întorsătură a situaţiei locale militare, comandantul urmând să instaleze un telefon la dl. părinte, iar celelalte maşini rămânând pentru moment gata de pornire cu bagajele noastre respective în dumbrăvioară.

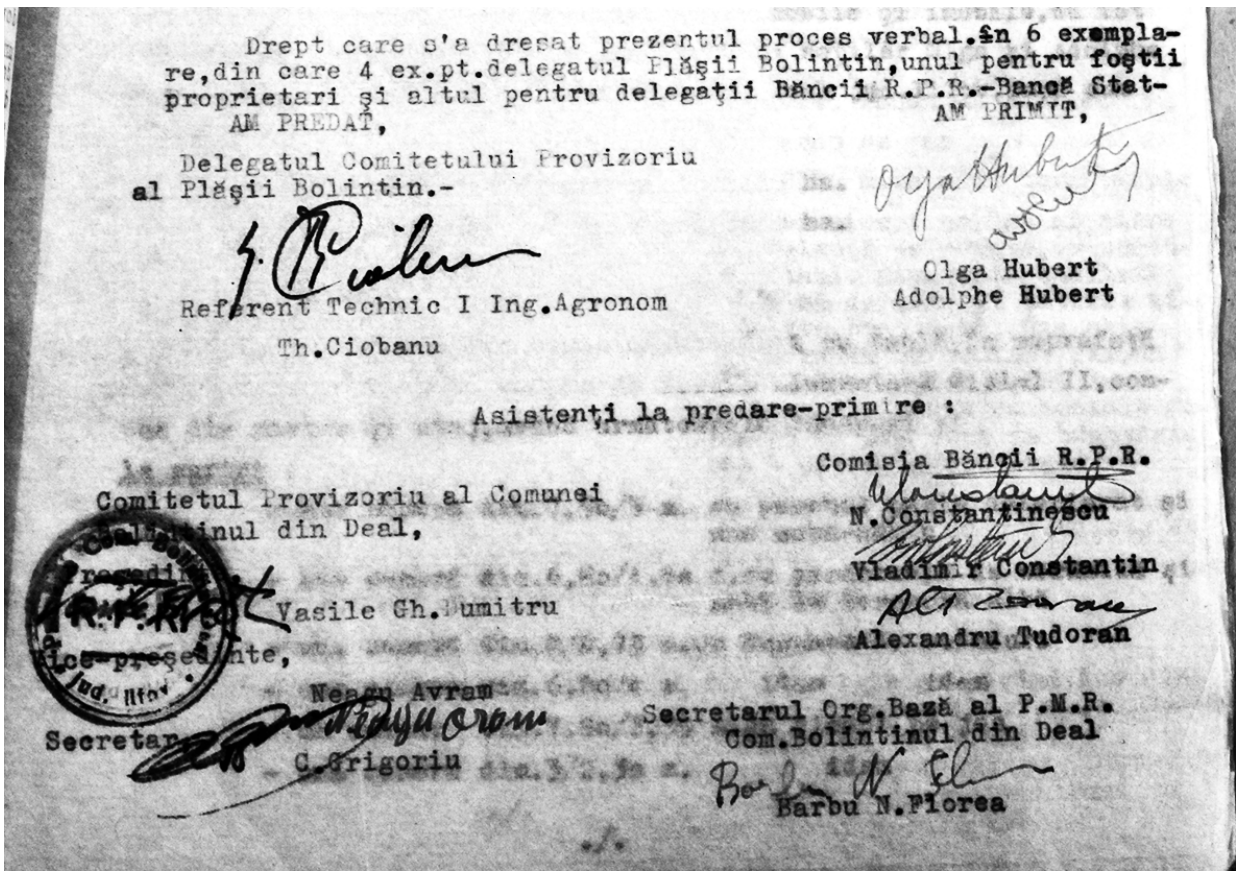
Luai ghidul Automobil Clubului Regal Român asupra mea ca să mă orientez într-o regiune ce n-o călcasem niciodată şi numai puştile cu mine, ca şi cum aş fi venit în Bolintin la vânătoare, fiind de altfel îmbrăcat în haine potrivite pentru acest sport.

Din punctul de vedere al prestigiului guvernamental, democrat, ziua de vineri 25 august 1944 s-a înscris astfel în opinia publică drept cea mai sumbră a istoriei acelei lovituri de Stat, ca aceea de miercuri 23 în analele regimurilor dictatoriale pentru acel al României contimporane, aşa că nu-i de mirare dacă nu fui primit cu entuziasm de idolul fragedei mele copilării, deşi acesta avusese, de când ne născusem, pentru sora mea şi mine o părintească afecţiune.

Hubert, belgian dintr-o familie a marei burghezii valone, văr primar cu de Marbaix care întemeiase la începutul secolului Societatea «Danubiana» (a celor prime patru fabrici de zahăr din Balcani, la Giurgiu, Rusciuc, Roman şi Sascut) şi rudă mai îndepărtată a dinastiei sodei caustice Solvay, venise, ca tânăr inginer agronom al facultăţii renumite de la Liege, în România pe la sfârşitul primului deceniu al secolului nostru şi îndrăgise viaţa grasă a cavalerilor trustului abuziv al zahărului din ţară aşa de mult încât nu mai plecase de la noi în Belgia decât pentru câteva săptămâni pe an şi, fără să-şi fi schimbat cetăţenia ca de Marbaix, devenise mai român decât belgian, căsătorindu-se, după ani mulţi de foarte crailicească burlăcie, cu renumita frumuseţe romaşcană, văduva tânără şi veselă a bucovineanului baron austriac de obârşie armenească Capri, născută tot armeancă, Stan, vară cu Georges de la Roteşti (vecinul nostru de moşie la Văleni[18], care se afla refugiat acum aci) şi arendând, după pensionarea sa din Danubiana în care ajunsese la sfârşit director general, una după alta mari întinderi agricole, nu atât în scopuri lucrative, cât din pasiunea sa pentru a le transforma în ferme într-adevăr model, fiind un pasionat al agriculturii, al creşterii cailor, vitelor de soi etc., al vieţii la ţară-n general şi al vânătorii în special. Foarte înalt, voinic, sănătos şi de o frumuseţe rară-n tinereţe, mai era şi acum un bărbat impozant.

Cum la Văleni noi cultivam multă sfeclă de zahăr pentru fabrică, iar belgienii aceştia constituiseră o oază de civilizaţie occidentală-n judeţ, familiile noastre se-mprieteniseră încă de pe vremea când eram cetăţeni austriaci, de Marbaix şi Hubert venind regulat la vânătorile din pădurile noastre unde în 1917, în lipsa noastră la Viena, Hubert împuşcase chiar ultimul cerb vălean, ceea ce nu-i prea fusese iertat de tata, dar firească, în anii 1914-1916 pe care le petrecusem ca austriaci la Văleni, în Regatul neutru, pe când Belgia fusese invadată-n modul barbar ce indignase lumea de către Reichul Wilhelmin, relaţiile noastre nu fuseseră chiar întrerupte, căci maică-mea şi bunica de Vianes de Ponthieu care stăteau la Văleni erau englezoaice, dar niţel umbrite, iar atunci, spre supărarea noastră a copiilor crescuţi în admiraţia şi veneraţia bătrânului Împărat Franz Iosef, Hubert îşi bătuse joc de tot ce ne era sfânt, ridiculizând pe acei ce puteau de acum să mănânce pâine K.K. de când Vechiul Regat îşi vânduse toate rezervele de grâu Angliei spre a le lipsi pe Puterile Centrale de alimentul de bază, căci atunci Hubert era cel mai fanatic anti-german. Dar frumoasa baroană Capri se căldase tot atunci în apele centraliste, fiind chiar socotită la un moment dat a fi o agentă a Vienei în Moldova şi de când se căsătorise cu el prin anii '30, iar interesele capitalului belgian în România Mare făceau ca posesorii lui să se teamă mai mult de pericolul bolşevic decât de acel nazist, Hubert îşi schimbase puşca de umăr şi devenise, cum aveam să constat abia acum, un susţinător al politicii şi regimului antonescian şi-ngrozit de ceea ce se-ntâmplase-n miercuri 23 şi la perspectiva sosirii armatei roşii pentru herghelia sa şi hambarele pline.

Natural, că-n calitate de vechi prieteni şi-n aceea de prim demnitar al C[asei] R[egale] ce o aveam la ora aceea, nu mi s-a închis uşa-n nas, ci primii pe loc odaia musafirilor de marcă cu o baie adiacentă ce avea să mă consoleze de toate vicisitudinile zilelor trecute, căci putui pe loc să mă apuc de îngrijirea migăloasă a bolii mele petrecând ore întregi în acea încăpere ultra-luxoasă spre curiozitatea feminină a încă frumoasei foste baroane. Şi trebuie să mărturisesc că am avut multă înţelegere pentru justificatele temeri ale simpaticului bătrân menaj de gospodari model când îmi fu dat să le inspectez minunata gospodărie, căci dacă el era un administrator chiar fără de pereche la cunoştinţa mea, apoi ea nu-i rămânea cu mult în urmă în domeniul casnic: curăţenia casei, a servitoarelor drăguţe, a unei bucătării mai frumoase decât salonul şi bogăţia de pe rafturile cămărilor ei în compoturi, marmelade, dulcеţuri, şerbeturi, zarzavaturi conservate, ciuperci, bureţi, jamboane nu de Praga, ci de Yorkshire, care sunt încă mult superioare celorlalte, pastrame şi pateuri de gâscă – al cărei soi Hubert îl schimbase-n Bolintin şi-mi explica acum surpriza cinei de aseară – mă rog, într-un cuvânt, dovada că dragostea poate să facă minuni din moment ce reuşise a transforma pe o prea frumoasă şi uşuratecă armeancă-ntr-o mai puţin atrăgătoare, dar exemplară gospodină, mai cu seamă în sectorul curăţeniei care la armence lasă-ndeobşte de dorit.

Drept care s'a dresat prezentul proces verbal.în 6 exemplare,din care 4 ex.pt.delegatul Plăşii Bolintin,unul pentru foştii proprietari şi altul pentru delegaţii Băncii R.P.R.-Banca Stat-
AM PREDAT, AM PRIMIT,
Delegatul Comitetului Provizoriu al Plăşii Bolintin.-
Referent Technic I Ing.Agronom
Th.Ciobanu
Olga Hubert
Adolphe Hubert
Asistenţi la predare-primire :
Comisia Băncii R.P.R.
N.Constantinescu
Vladimir Constantin
Alexandru Tudoran
Comitetul Provizoriu al Comunei
Vasile Gh.Dumitru
Neagu Avram
C.Grigoriu
Secretarul Org.Bază al P.M.R.
Com.Bolintinul din Deal
Barbu N.Florea

Semnăturile soţilor Olga şi Adolphe Hubert pe procesul verbal prin care primeau câteva lucruri din fosta lor proprietate. Sursa: BJAN Giurgiu, Fond Ocolul Agricol al Plăşii Bolintin Vale, 45/1949, f. 71

Şi noi am crescut mulţi cai la Văleni dintr-o tradiţie familială şi între altele chiar o rasă stârcească de cal moldovenesc, celebru odinioară-n Polonia şi-n tot Orientul Mijlociu, unde arabii se pricep şi ei la această treabă, dar fiindcă babalâcul meu era mai mult plecat în posturi diplomatice, iar eu încă prea fără de experienţă, dar – cum se ştie – ochiul stăpânului creşte calul bun şi-nfloreşte orice ramură a unei bune gospodării, Hubert ne cam bătuse totdeauna cu exemplarele sale. Şi nici acum, la bătrâneţe, nu se lăsase mai prejos, având acolo la Bolintin în curte vreo cincizeci de mânji de toată frumuseţea ce-i creştea pentru armată.

Se-nţelege deci cât de rea era impresia după ce văzuse cu ce inventar agricol vărul său prin alianţă, Georgel Stan, ajunsese nu de mult fugit din Boteşti în curtea lui, la perspectiva ca tot ceea ce înjghebase în ultimii zece ani la Bolintin, după ce făcuse aceeaşi treabă lângă Giurgiu, prea departe de capitala ţării ce-l atrăgea acum mai mult la bătrâneţe, când mai avea nevoie şi de un doctor şi de siguranţa ce ţi-o dă apropierea unei metropole cu toate resursele ei, să poată ajunge în halul distrugerii de la Boteşti, Văleni, Dulceşti etc.

În cursul unui dejun tot atât de rafinat ca la Drouant, Fayolle, Larue sau la Tour d'Argent în Panama, mă chestionară foarte curioşi să ştie cum îndrăznise R[egele] să purceadă la un asemenea, cât şi eu, cu marea mea avere mocionească să predominez o răsturnare ce ne aducea ţara la cheremul moscoviţilor, căci americanii habar n-aveau de ceea ce se-ntâmpla în celelalte continente, iar Anglia era în vădit declin, aşa că musai să devenim în curând o provincie sovietică, bolşevizată-n cel mai scurt timp !

Îmi vine să zâmbesc amintindu-mi argumentele savante ce li le opusesem spre a le dovedi că lucrurile nu stăteau deloc aşa, ci că U[niunea] S[ovietică] se rânduia de acum în fruntea Marilor Puteri realmente democrate, care aspirau la întemeierea unei lumi sigure şi libere pentru toate popoarele, că-n consecinţă n-avea să repete greşeala Reichului imperialist cotropitor nazist, ci să ne lase să ne organizăm viaţa de stat şi treburile noastre româneşti după placul nostru, neavând decât un singur scop: acel de a zădărnici repetirea unei conflagraţii mondiale de felul celor două care creiaseră atâtea mizerii omenirii întregi.

Cum se sculau cu noaptea-n cap, cum se cuvine bunilor gospodari la ţară şi aveau deci obiceiul salutar al câtorva ore de somn bine meritat după-masă, scăpai pentru moment de alte inchiziţii şi mă retrăsei şi eu ca să retrapez în parte deficitul de repaus organic necesar de care suferisem de o săptămână, ca să mă trezesc după nici două ceasuri chemat la parohie pentru a cunoaşte că friţii mâncaseră o bătaie zdravănă, fuseseră respinşi cu zece km înapoia liniei lor de plecare şi urmau acum să fie împinşi îndărăt până spre Mogoşoaia întru degajarea totală a frontului Vest al Capitalei. [...]

În cursul serii şi Bolintinul primi vizita câtorva aeroplane de observaţie germane, dar, ca şi cum deodată aviatorii noştii, simţindu-se cu musca pe căciulă pentru carenţa lor de până acum, ar fi vrut să demonstreze guvernului ce-l ştiau poate evacuat pe aceste meleaguri că erau la datorie, acum când realizau şi ei că partida germană era iremediabil pierdută, că nu mai aveau motive a se teme atât de superioritatea Luftwaffei şi tot interesul să-şi creieze merite faţă de noul regim, trei vânători de ai noştri pe I.A.R.-uri sosiră brusc în urmărirea lor de pe la Titu, probabil de pe aerodromul Romeo Popescu, iar în câteva minute un observator neamţ fu doborât în flăcări, sărind cu paraşuta în direcţia codrului ce l-am numit mai înainte Râioasa, iar altul forţat să aterizeze în liniile noastre pe la Ciorogârla.

Ieşisem în curte şi apoi cu jandarmii comunei şi Aldea pe «strada mare», artera centrală a simpaticei comune, ca să urmăresc cu binoclul această faptă puţin glorioasă a aripelor noastre, care dovedea încă şi ea prin faptul că nu se găsise nici un vânător neamţ să vină-n apărarea camarazilor săi observatori că hegemonia teutonică pe meleagurile noastre şi-n curând chiar şi în Reich era pe ducă, iar la întoarcerea mea în salonul preotesei aflai, în fine, misterul atacului nemţesc de azi dimineaţă: într-adevăr, cum presupuseseră corect generalii, Gerstenberg[19] reuşise pe semne prin F.F. să adune nişte trupe staţionate în Vestul Munteniei şi să le dirijeze asupra capitalei dinspre Piteşti, dar tot pe şosele secundare pentru ocolirea unităţilor noastre numeric superioare aflătoare în drumul lor direct. Acestea dăduseră însă în cursul dimineţii de forţele noastre şi fuseseră silite să accepte lupta inegală cu rezultatul că fuseseră oprite, în parte anihilate, în parte făcute prizoniere, restul strecurându-se înspre munţi.

Dacă acea coloană ar fi reuşit să parvină până la Bucureşti, ar fi ajuns în apropierea capitalei tocmai pe şoseaua Bolintinilor, iar noi am fi trebuit fie s-o ştergem la iuţeală spre Sud sau să stăm pitiţi în Bolintin cu speranţa de a nu fi denunţaţi sau descoperiţi la găsirea maşinilor noastre în dumbrăvioara taberei.

După câte se părea, acel regiment de cavalerie plasat în preajma codrului Râioasa[20], căruia Sănătescu îi trimisese cele 16 minus 1 egal 15 camioane, avea tot meritul manevrei de interceptare promptă a zisei coloane, aşa că nu mai era cazul să regretăm a-l fi avantajat faţă de transmisionişti prin procurarea celor o sută de geamantane şi cincizeci de dive ademenitoare.

Dat fiind că fiecare dintre noi fusese invitat să cineze la gazda respectivă, ne separarăm în preajma înnoptării, când maşinile apărură şi ne-am putut schimba hainele pentru a reprezenta noul regim cât mai onorabil.

Oaspeţii mei s-au întrecut în gentileţe şi atenţiuni pentru a mai şterge impresia antagonismului lor faţă de noua stăpânire ce mi-o făcuseră la primul contact. Şi ei aflară-ntre timp – căci veştile se răspândeau în Bolintin ca fulgerul într-o comună fruntaşe a judeţului, compusă doar din locuitori umblaţi, ce se socoteau tot atât de evoluaţi ca bucureştenii şi chiar oarecum superiori orăşenilor din mahalalele periferice cu multă populaţie pestriţă interlopă – de respingerea friţilor şi degajarea accesului capitalei pe o rază ce inspira de acum încrederea că bolintinenii nu vor mai fi expuşi rigorilor războiului şi se mai consolau la gândul că nu se aflau nici pe artera principală a căii de urmărire a Wehrmachtului în retragerea sa către Apus, aşa că sperau să scape, în orice caz

(continuare în pag. 30)

(urmare din pagina 29)

pentru un timp, de contacte directe cu armata roșie și veleitățile ei rechiziționiste.

La întrebările lor cum se petrecuse răsturnarea și unde erau Antonești, dădui, fără a minți, o dare de seamă foarte vagă și ne lămuritoare asupra faptului că fuseseră arestați la palat și se aflau ascunși de noi în capitală. Eram convins că adevărul i-ar fi șocat profund, întrucât, mai ales Georgel Stan, avea o mare admirație pentru M[ihai] A[ntonescu] care se sacrificase preluând o situație atât de grea și un rol așa de ingrat pentru care, totuși, românimea i-ar păstra – cum credea el – o recunoștință și stimă veșnice.

Era mai bine să nu anticipăm asupra viitorului, pe care de altfel nici eu, în sinea mea, nu-l învederam cu prea mare optimism și să uităm necazurile prezentului, astfel că, mulțumită rutinei mele de diplomat pălăvrăgist, dirijai firul conversației pe teme neutre și mai plăcute ale trecutului întotdeauna mai fericit la cei trecuți de vârsta mijlocie și-n care aveam atâtea amintiri comune din Romanul de altă dată al fericitei și trândave protipendade ce-și petrecea vremea între bodega cea mai selectă a Moldovei, a d-lui Jaques Kopolovici și cofetăria cu multe prăjituri mai fine decât Capșa a bătrânului Sternati, cu trei fete frumoase, veșnic amorezate de ultimul căpitan de cavalerie sosit în garnizoană, logodite de nenumărate ori și măritate cam târziu, despre vânătorile de lupi din codrul Gădinților, când veteranul Nimrod, surd și paralitic de atâtea reumatisme contractate în bălțile reci ale Nordului țării, Miluță Stârcea, sperie o haită-ntreagă strigând tatălui meu: «Zizin, păzește, lupchii !» și alte multe..., dar cum Huberții trăiau seara în lumea undelor, având un imens Telefunken cu care nu le scăpa nici Yokohama, iar eu nu mai știam nimic despre evenimentele internaționale petrecute în ultimele trei zile, ei mă-nvățară că Parisul fusese eliberat în aceeași noapte în care România se scutura de jugul dominației hitleriste și ascultarăm deci, în continuare, cum se desfășurau operațiile pe frontul occidental.

Una dintre clădirile conacului Hubert-Băleanu, azi aparținând Spitalului Orășenesc Bolintin Vale. Foto Vasile Grigore.

În curând Belgia avea să ne poată urma exemplul și atunci ce va face Leopold, care preferase să capituleze în mijlocul oastei sale decât să fugă-n Congo spre a continua lupta de acolo, era întrebarea ce și-o puneau gazdele mele, care țineau pe semne mult la tânărul lor rege care se recăsătorise cu o burgheză flamandă, mult mai frumoasă și simpatică decât prima sa consoartă din casa de Savoia.

Ne culcarăm devreme, pe la miezul nopții și a doua dimineață, după un breakfast belgian cu nimic mai prejos decât cele englezești, plecai lăsându-le armele de vânătoare în pază și îngrijire căci nu vroiam să risc o bombiță răzleață peste ele la întoarcerea în capitală, păstrându-mi însă noile achiziții de arme de război ce aveau să-mi fie de mare folos după câteva zile. Abia după întoarcerea M[ajestății] S[ale] în București aveam să trimit mașina după arme, dar pe menajul Hubert n-aveam să-l mai întâlnesc nicăieri până la arestare, așa că nici nu știu dacă au plecat în Belgia sau conduc vreo gospodărie de Stat."

Memoriile lui Ioan Mocsony-Stârcea zugrăvesc un tablou veridic al conacului bolintinean, asupra ocupațiilor și vieții duse aici de către soții Olga și Adolphe Hubert, proprietarii săi. După cumpărarea proprietății bolintinene, Hubert va fi o prezență activă și constantă în viața comunității locale. Din ziarul „Universul" (nr. 318, 20 noiembrie 1943, p. 4) aflăm că „Ing. Adolf Hubert – Bolintin Deal" era unul dintre premianții la „Expoziția agricolă și zootehnică din Bolintin Vale" organizată în duminica de 14 noiembrie 1943 și la care își expuseseră „produsele marii și micii agricultori din plasa Bolintin (Ilfov)".

Că Adolphe Hubert era un mare pasionat de agronomie, ne-o dovedește încă odată câțiva ani mai târziu, în dificilele condiții economice și politice ale primăverii anului 1947 când, împreună cu soția, Olga Hubert, împrumuta suma de 250.000 de lei pentru „cumpărarea a 5 vaci și furajele necesare, pe care le vom întreține pe proprietatea noastră, în suprafață totală de 35,25 ha situată în comuna Bolintinul din Deal, județul Ilfov" (ANIC, Fond Creditul Funciar Rural, 8973/1948, f. 5).

Acest împrumut era menit să completeze un altul, în valoare de 80.000 de lei, care fusese contractat în aceeași perioadă în vederea „însămânțărilor de primăvară la proprietatea noastră în suprafață totală de 35 Ha și 25 arii, situată în com. Bolintinul din Deal, județul Ilfov și anume: 8,5 Ha porumb, 1 Ha ovăz, 1 Ha floarea soarelui, 1,25 Ha sfeclă furajeră, 3 Ha mazăre, 3,75 Ha borceag, 1,5 Ha dughie, 70 arii dovleci și cicoare, 1 Ha lucernă nouă, 0,5 Ha orz". (ANIC, Fond Creditul Funciar Rural, 8973/1948, f. 1)

În privința întrebării pe care Ioan Mocsony-Stârcea în memoriile sale și-o punea în privința destinului familiei Hubert – „Nici nu știu dacă au plecat în Belgia sau conduc vreo gospodărie de Stat ?" – răspunsul nu este foarte greu de intuit. Poate că ar fi suficient să amintim că în conacul Hubert și dependințele sale funcționează astăzi Spitalul Orășenesc Bolintin Vale. Totuși, vă putem informa că soții Olga și Adolphe Hubert părăseau pentru totdeauna conacul bolintinean în ziua de 1 noiembrie 1949, nu de bunăvoie, ci obligați de autoritățile comuniste în urma exproprierii „fermei, proprietatea Olga și Adolf Hubert din comuna Bolintinul din Deal, cu tot inventarul viu și mort ce posedă în prezent și predarea acestei ferme în folosința Băncii de Stat R.P.R". Procesul verbal prin care Olga și Adolphe Hubert predau autorităților comuniste „tot inventarul viu și mort ce posedă" este absolut impresionant (Biroul Județean al Arhivelor Naționale Giurgiu, Fond Ocolul Agricol al Plășii Bolintin Vale, 1913-1950, dosar nr. 45/1949, f. 5-68). Întins pe nu mai puțin de 64 de pagini dactilografiate la un rând, inventarul, pe care, din lipsă de spațiu, regretăm că nu vi-l putem prezenta aici în întregime, este extrem de amănunțit și relevă nu doar calitățile de gospodari și buni administratori ale ocupanților conacului bolintinean, ci și o adâncă pasiune pentru artă și frumos. Regăsim în această listă-inventar: clădiri de locuit, dependințe, pivnițe, grajduri, sere, ghețărie, lăptărie, vehicule (batoză, trioare, căruțe, camioane, șaretă, docare, sănii, pluguri, grape semănătoare, cultivatoare, „un automobil 6 cilindri în linie marca Stude Backer, moto seria GE28981, nr. circulație 1858 B cu 4 cauciucuri uzate" etc.), harnașamente, trofee de vânătoare, scule dintre cele mai diverse, animale (cabaline, bovine, porcine), păsări (găini, curcani, rațe, porumbei), semințe, furaje, legume, cereale, mobilier, argintărie, aparate de radio și de fotografiat, veselă, haine și așternuturi de tot felul etc.

Ceea ce impresionează, din punctul nostru de vedere, este numărul și calitatea valorilor cultural-artistice: vase și bibelouri (Croisonette, Rosenthal, Galle, Lalique, Sevres...); 52 de picturi (Leonetto Cappiello, Arthur Verona; Gore Mircescu, Olga Greceanu, Akseli Gallen-Kallela, Nicolae Popa...), statuete din bronz, instrumente muzicale (un pian de concert și o „pianină marca Schiedmayer Sohne, Stuttgart"), „două iatagane japoneze", iatagane și pistoale turcești, scoarțe oltenești, carpete și covoare orientale, clasoare cu timbre, 1461 de cărți și publicații periodice, 14 albume cu fotografii...

La finalul listei, unde alături de semnăturile celor doi proprietari regăsim numele membrilor comisiei locale de predare-primire, Olga Hubert, cu un scris hotărât, a ținut să-și consemneze dezacordul față de abuzul ce li se făcea: „Iscăliturile noastre confirmă numai situația inventarului.".

Ce soartă vor fi avut toate aceste piese prețioase demne de cel mai prestigios muzeu al lumii ? La adunarea lor, de bună seamă, prin munca depusă de-a lungul sutelor de ani, vor fi contribuit și oamenii locului, țăranii bolintineni, ai căror urmași ar fi fost poate interesați să se îmbogățească spiritual de pe urma valorificării lor prin cercetare și expunere.

Multă tristețe și mâhnire în fața nedreptății stârnește și sărăcăcioasa listă a „obiectelor și alimentelor date în primirea soților Olga și Adolphe Hubert pentru uzul personal al acestora cu ocazia părăsirii Fermei" la 1 noiembrie 1949 (BJAN Giurgiu, Fond Ocolul Agricol al Plășii Bolintin Vale, 1913-1950, dosar nr. 45/1949, f. 70-71).

„Obiecte predate fostului proprietar Adolphe Hubert": două costume de haine, o vestă, două cămăși, două izmene, două cravate, o „cămașe de piele", o pijama, o cămașă de noapte, patru perechi de ciorapi, patru batiste, o pereche ghete, o pereche pantofi, o pereche jambiere, două bastoane, două lulele, un vas pentru tutun, două prosoape, trei cearșafuri, patru fețe de pernă, două geamantane, un pled și câte două linguri, furculițe și cuțite.

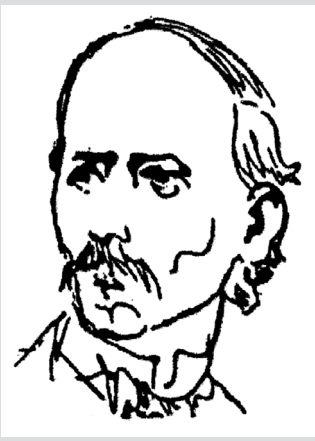
„Obiecte predate fostei proprietare Olga Hubert": două prosoape, patru fețe de pernă, un pled, o față de masă, două cratițe, un ceainic, o râșniță pentru cafea, două cămăși, două cămăși de noapte, trei perechi de ciorapi, patru batiste, o pernă, o haină, două geamantane, două rochii, o pereche pantofi, o chisea și o cruce.

Ca „alimente și diverse", foștilor proprietari li se mai permitea să ia: 1,5 kg zahăr, 5 kg mazăre, 14 kg mălai, 23 kg cartofi, 17 kg ceapă, 400 de nuci, 1,9 kg făină de grâu, două cratițe, un ceainic, o cafetieră, o râșniță pentru cafea, un pui de curcă, o găină și doi pui.

În perioada regimului comunist, conacul și impresionantul parc bolintinean, întins pe mai mult de zece hectare, vor avea soarta multor asemenea ansambluri: când n-au fost de-a dreptul abandonate și ruinate, au devenit sedii de instituții, cu transformările impuse pentru funcționare. În zilele noastre, după ce s-a depășit dificila perioadă a regimului comunist, fosta „gospodărie" a soților Hubert este divizată între proprietatea publică a comunei Bolintin Deal (parc, bază sportivă, stație pompieri...), Spitalul Orășenesc Bolintin Vale, o capelă ortodoxă și o proprietate particulară.

---

[1] Generalul Constantin Sănătescu (1885-1947), aflat în anturajul Casei Regale ca și Ioan Mocsony-Stârcea, a condus guvernul instalat la 23 august 1944.
[2] Mihai Antonescu (1904-1946), viceprim-ministru etc. în guvernul condus de Ion Antonescu.
[3] Generalul Aurel Aldea (1887-1949) ocupa funcția de ministru de interne în guvernul Sănătescu.
[4] Dimitrie Negel ocupa funcția de ministru al agriculturii și domeniilor în guvernul Sănătescu.
[5] Gheorghe Potopeanu (1889-1966), guvernator al Transnistriei; în acel moment, în guvernul Sănătescu ocupa funcția de ministru al economiei
[6] Camil Demetrescu, director al Cifrului în Ministerul de Externe.
[7] Aurel Leucuția (1894-1964), membru în conducerea P.N.Ț., din 4 noiembrie 1944, va deveni ministru al economiei în guvernul Sănătescu, luând locul generalului Gheorghe Potopeanu.
[8] Iuliu Maniu (1873-1956), fondator și președinte al Partidului Național Țărănesc, în mai multe rânduri ministru și președinte al Consiliului de Miniștri. Închis de autoritățile comuniste după 1947, a murit din cauza condițiilor inumane în închisoarea de la Sighet.
[9] Constantin Titel Petrescu (1888-1957), lider al Partidului Social-Democrat, a fost numit ministru fără portofoliu în guvernul Sănătescu după 23 august 1944.
[10] Probabil generalul Gheorghe Dobre, ministru al economiei naționale sub Ion Antonescu.
[11] Vasile Serdici, membru P.N.Ț., om de încredere al lui Maniu.
[12] Corneliu Coposu (1914-1994), membru P.N.Ț., om de încredere al lui Iuliu Maniu, după 23 august 1944 se refugia la Bolintin Vale.
[13] Probabil Nicolae Penescu (1896-1982), care va deține funcția de Ministru al Afacerilor Interne în al doilea guvern Sănătescu, din 4 noiembrie 1944.
[14] Generalul Aurel Aldea (1887-1949), ocupa funcția de ministru de interne în guvernul Sănătescu.
[15] Victor Rădulescu-Pogoneanu (1910-1962), zis Pichi, a fost numit din septembrie 1944 în funcția de director al Cabinetului și al Cifrului, fiind delegat cu conducerea Direcțiunii presei și a informațiilor din Ministerul Afacerilor Străine.
[16] Camil Demetrescu, director al Cifrului în Ministerul de Externe.
[17] Gheorghe Potopeanu (1889-1966), guvernator al Transnistriei; în acel moment, în guvernul Sănătescu ocupa funcția de ministru al economiei
[18] Localitate din județul Neamț în care Ioan Mocsony-Stârcea poseda o întinsă moșie.
[19] Alfred Gerstenberg (1893-1959), general german de aviație, comandantul forțelor militare germane din România în timpul celui de Al Doilea Război Mondial.
[20] Pădure situată între Dâmbovița și Colentina, spre est de Bolintin și în apropiere de orașul Buftea.

REGULAMENT Concursul Național de Creație Literară „Dimitrie Bolintineanu”

Ediția a XXXIII-a, octombrie 2024, Bolintin Vale

Revista „Sud”, în parteneriat cu Filiala Poezie-București a Uniunii Scriitorilor din România, Centrul Cultural „Școala Veche” Bolintin Vale, Asociația pentru Cultură și Tradiție Istorică Bolintineanu și Editura Sud organizează, cu sprijinul Consiliului Local și al Primăriei orașului Bolintin Vale, ediția a XXXIII-a a Concursului Național de Creație Literară „Dimitrie Bolintineanu”, în luna octombrie 2024 în orașul Bolintin Vale, județul Giurgiu.

Concursul își propune sprijinirea creatorilor de literatură din România și diaspora, care nu sunt membri ai Uniunii Scriitorilor și nu au debutat în volum până la data încheierii înscrierilor (31 august 2024).

Ediția 2024 a Concursului Național de Creație Literară „Dimitrie Bolintineanu” va avea două secțiuni: eseu și poezie.

SECȚIUNEA ESEU

Concurenții vor trimite un eseu inedit despre opera unui scriitor originar din sudul României pentru care se va acorda:

Premiul „Neagu Udroiu”

Textul trebuie redactat în Microsoft Word, de cel mult 12 pagini A4, cu literă Times New Roman de 12 (37.800 caractere fără spații).

SECȚIUNEA POEZIE

Concurenții vor trimite până la zece poezii inedite realizate în vers alb sau în vers clasic. Pentru această secțiune se vor acorda următoarele premii:

Marele Premiu „Dimitrie Bolintineanu”
Premiul „Nicolae Dan Fruntelată”
Premiul „Petre Ghelmez”
Premiul „Eugen Rotaru”

Lucrările vor fi trimise până la data de 31 august 2024 pe e-mail la adresa revistasud@yahoo.com, cu precizarea „pentru concurs”. Lucrările vor purta un motto și vor fi însoțite obligatoriu de un CV, o fotografie a autorului și un număr de telefon.

Din juriul condus de poetul, criticul și dramaturgul Horia Gârbea (președinte al Filialei Poezie-București a USR) vor face parte membri ai Uniunii Scriitorilor, personalități din instituții de învățământ superior și cultură, specialiști din instituțiile organizatoare.

Lucrările selecționate pentru concurs vor fi publicate într-un volum colectiv la Editura Sud, fiecare dintre autorii participanți la festivitatea de premiere urmând să primească câte două exemplare (gratuit).

Câștigătorii vor fi anunțați până la data de 30 septembrie 2024 pentru a participa la festivitatea de premiere ce va avea loc în luna octombrie 2024 la Bolintin Vale.

Participarea câștigătorilor la festivitate este obligatorie, altfel premiile în bani ce urmau să revină absenților vor fi redistribuite sau anulate de către organizatori. De asemenea, obligativitatea participării la festivitatea de premiere se aplică și pentru primirea celor două exemplare gratuite din volumul colectiv și a diplomelor.

Cheltuielile de deplasare a concurenților la Bolintin Vale vor fi suportate personal.

Organizatorii vor asigura transportul juriului și laureaților de la București la Bolintin Vale și retur.

Relații la telefon:
0726179367 – Gabriel Dragnea – Redactor șef adjunct revista „Sud”

Reviste primite la redacție

Actualitatea literară, anul XIII, nr. 127, noiembrie-decembrie 2023, revistă a Unirii Scriitorilor din România editată de AL LUGOJPRESS cu sprijinul sponsorilor și al SIP Timiș. Director Nicolae Silade; Redactor șef Remus V. Giorgioni.

Scrisul românesc, anul XXI, nr. 12 (244), 2023; anul XXII, nr. 1 (245), 2024; revistă de cultură fondată la Craiova, publicată de Fundația-Revista *Scrisul Românesc*. Director Florea Firan.

Apostrof, anul XXXIV, nr. 12 (403), 2023; revistă finanțată cu sprijinul Ministerului Culturii, editor Uniunea Scriitorilor din România. Redactor șef Ion Vartic.

Bucovina literară, anul XXXIV, nr. 10-11-12 (392-393-394), 2023, revistă publicată cu sprijinul financiar al Consiliului Județean Suceava. Redactor șef Alexandru Ovidiu Vintilă.

Mozaicul, anul XXVI, nr. 11-12 (301-302), 2023, revistă de cultură editată de AIUS Printed. Director Nicolae Marinescu; Redactor șef Petrișor Militaru; Secretar de redacție Maria Dinu.

Revista română de versuri și proză, anul XXVII, nr. 7-12 (310-315), 2023, periodic al Societății Scriitorilor Români. Redactor șef George Ursa.

Bitoleanu; Secretar de redacție Daniel Luca.

Revista poate fi procurată, în București: de la chioșcul de presă din Piața Romană (La Coloane) și de la sediul Editurii RAWEX COMS (Calea Griviței, nr. 403, Bl. R, sector 1); în Bolintin Vale: de la sediul redacției și de la Biblioteca orășenească.

Cărțile se primesc pe adresa redacției (Str. Republicii, nr. 2, Bolintin Vale, Giurgiu), iar manuscrisele pe adresa de e-mail: revistasud@yahoo.com.

Biblioteca SUD-ului

Luminița Cornea, ***Preotul Ioan Graure, o viață sub sabie***, Bolintin Vale, Editura Sud, 2023. *„Viața pe care o veți găsi scrisă în această carte este a unui vrednic preot care cu demnitate și-a purtat crucea pe Golgota neamului nostru românesc. Născut în satul Oinacu, lângă Giurgiu, într-o familie de buni creștini, părinții, la îndemnul învățătorului din sat, fac eforturi cu totul deosebite din punct de vedere financiar și își trimit fiul la Școala Normală de Învățători din Craiova. Doreau astfel ca fiul lor să devină un luminător în satele noastre românești, în care, încă în acea perioadă, scrisul și cititul nu erau la îndemâna oricui. [...] Preotul Ioan Graure se înscrie în rândul preoților care din tinerețe au mărturisit credința în Dumnezeu și a făcut aceasta și pe front, și în închisoare, și apoi din fața Sfântului Altar. Dumnezeu să îl așeze în rândul celor care L-au iubit și L-au mărturisit, aici, pe pământ !”* (†Ioan al Banatului)

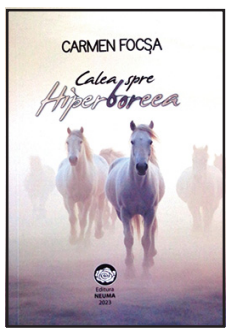
Titus Vîjeu, ***Flashback***, Bolintin Vale, Editura Sud, 2023. *...paginile prezente se alătură în chip firesc celor cuprinse în „Scrinul alb”, volumul tipărit de aceeași editură Sud în anul 2022. Sunt evocări ale unor oameni de valoare, cu care destinul a făcut să mă intersectez în ultima jumătate de secol. Documentele ce le însoțesc pot acorda șansa obiectivității rândurilor pe care le-am consacrat unor personalități culturale de care voi rămâne legat, dincolo de întâmplările unei istorii mult prea grăbite.*

Victoria Milescu, ***Citind și scriind***, Bolintin Vale, Editura Sud, 2023. *„Partea poetică a Victoriei Milescu nu se dezminte nici când mânuiește bisturiul criticii. Fie că o simțim cum «bate ritmul» frazând, fie că textul este înviorat de metafore sugestive ori de buchete de imagini vizuale, auditive, olfactive, gustative, tactile, cititorului sugerându-i-se să recepteze textul literar supus comentariului cu toate simțurile. De fapt – și aici îi citez propriile-i cuvinte – «cine să-i simtă și să-i înțeleagă cel mai bine pe poeți decât poeții. Întâlnirea dintre ei, indiferent pe ce meridiane, constituie o șansă, o bucurie.» Dincolo de indiscutabila valoare documentară a întreprinderii asumate de Victoria Milescu, rămâne această «întâlnire» dintre scriitori, în ciuda diferențelor de calibru, spre șansa lor și bucuria cititorilor.”* (Rodica Lăzărescu)

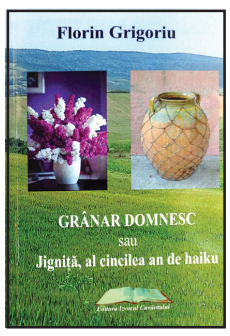
Bogdan Mateescu, ***Giurgiu de la cetate la oraș: epoca modernizării (1830-1860)***, București, Editura Integral, 2023. *„lucrarea are multe elemente de noutate și clarifică multe altele, deschizând drumul pentru cercetarea a destule «istorii» nespuse deocamdată. Ceea ce personalizează această superbă carte sunt georeferențierile documentelor cartografice. Atât prin reconstituirile grafice, cât și prin completările obținute din alte surse, cititorul ajunge «să vadă» dincolo de textul propriu-zis, iar cel familiarizat cu locurile înțelege unde sunt urmele bastioanelor și șanțurilor, unde a fost portul vechi, pe unde au mărșăluit armate imperiale, unde au poposit personalități în drum spre Orient sau Occident, în ce piețe, parcuri ori clădiri au stat înaintașii multor giurgiuveni, cei care au marcat istoria urbei prin diverse activități comerciale și economice, sociale și culturale, administrative și politice.”* (Florentin Breazu)

Carmen Focșa, ***Calea spre Hiperboreea***, Apahida, Editura Neuma, 2023. *Se aurește clipa, durută peste poate/ Când, ostenit, azvârl cu pietre albe-n râu;/ Suspinul umflă pânza corăbiei eșuate/ Până pornește iarăși, lumina în desfrâu.// Se decojesc trândave arome. Prea târziu// Mă biruie răcoarea de pașnică ferigă,/ Din litere topite în jarul nopții, scriu/ Acestui ceas, osânda la care ne obligă.*

Vasile Szolga, ***Colivia cu întortocheri***, București, Editura Rawex Coms, 2023. *Cartea conține povestiri de toate felurile (nu am făcut o selecție a textelor, unii ar spune ca le-am aruncat cu furca, fără o sistematizare a lor după teme sau măcar după alfabet): amintiri, povești inventate, cugetări și, bineînțeles, unele scrieri scurte despre momente din viața noastră, viața pe care o trăim zi de zi și care este așa cum este ea și nu cum am vrea noi să fie sau cum ar putea să fie în viitor dacă mergem pe calea pe care mergem azi.*

Florin Grigoriu, ***Grânar domnesc sau Jigniță, al cincilea an de haiku***, Buftea, Editura Izvorul cuvântului, 2023. *Ascultă întâi/ tăcerea din tine/ apoi scrie haiku !*

Mihai Istudor, ***Crăișorul***, ediția a IV-a adăugită și revizuită, București, Editura Amurg sentimental, 2023. *„Mihai Istudor, prin acest volum, întreprinde o radiografie aproape completă privind personalitatea lui Horea, dar și sfârșitul abominabil al acestuia, lucru consemnat de istorie și de istorici.”* (Ion Machidon)

Editura Sud din Bolintin Vale
publică volume ale autorilor din sudul țării, care tratează despre arealul bolintinean ori subiectele din această zonă.
Consilier editorial: Gabriel Dragnea.
E-mail: editurasud@gmail.com
Telefon editură: 0726179367

2019
Alexandru Ghiță-Sașa, *Sonete lângă somnul tău... și alte stihuri*
Nicolae Scurtu, *Cercetări literare. Scriitori și publiciști giurgiuveni*, vol. 1
Milica Dan, *Școală veche, școală nouă la Bolintin Vale*
Victoria Milescu, *Cronicile Sudului*
Gabriel Dragnea, *Altharul lui Cronos*
2020
Vasile Grigore, *Constantin Șt. Bolintineanu – Portretul unui ctitor*
Alexandru Cazacu, *O cameră single*
Vasile Grigore (coord.), Ștefan Crudu, Marian Grigore, *Despre oameni și ziduri. Cronicari ai arealului bolintinean*
Stanca Gianina Mehedințu, *Localitatea mea și obiceiurile ei. Auxiliar didactic*
Stanca Gianina Mehedințu, *Norme de ortografie și punctuație în limba română contemporană. Auxiliar didactic*
Niculae Stoica, *De la Miliție la Poliție*
Florică Dan, *Bea omule, răcoarea mea*
Corneliu C. Cristescu, *Poeziile inimii*
Corneliu State, *Viața, Credința, Familia*
2021
Constantin Colonaș, Florin Colonaș, *Omul cu ochi albaștri*
Gheorghița Ghiță, *Ghid orientativ – titularizare, definitivat, gradul II: educație fizică și sport – învățământ preuniversitar: teste rezolvate, sisteme de acționare, referate de specialitate*
Corneliu State, *Din arhivele unei școli*
Nicolae Dan Fruntelată, *Jurnal sudist*
Constantin Bărbuță, *Confesiuni din viață și de la catedră*
Titus Vîjeu, *Cărțile Sudului*
Nicolae Scurtu, *Cărți cu autografe în biblioteca lui Nichifor Crainic*
Florentin Popescu, *Autori și cărți din bibliotecile Sudului*
Emil Păunescu, *Fals tratat de muzeologie*, vol. 1
Luminița Cornea, *Virgil Cioflec – Contribuții biobibliografice*
2022
Emil Păunescu, *Fals tratat de muzeologie*, vol. 2
G. Apostoiu, *Dimitrie Bolintineanu – un pelerin romantic valah*
Vili Pârvănescu, *Hai Unirea ! Hai Petrolul ! Hai la fotbal Bolintin !*
Corneliu State, Elena State, *Neînfricații – călător prin țara mea*
Corneliu C. Cristescu, *Farmecul amintirilor – povestiri din Bolintin și Crevedia*
Caietele revistei Sud (nr. 6/2022)
Alexandra Firiță, *Rochia de hârtie*
Gabriel Dragnea, *Însemnări din Sud. Referințe lirice și ipostaze culturale*
Nicolae Scurtu, *Cercetări literare. Scriitori și publiciști giurgiuveni*, vol. 1
Ruxandra Dragomir, *Rime pentru Garofița*
Titus Vîjeu, *Scrinul alb*
Mănăstirea Strâmbu-Găiseni – studii și cercetări, vol. 1, coord. monahia Benedicta Moldovan
2023
Niculae Stoica, *Dârvari – un vechi sat de pe Sabar*
Florentin Popescu, *Orizont literar bolintinean*
George Apostoiu, *Dimitrie Bolintineanu – un pelerin romantic valah*, ediția a II-a revizuită
Andreea Narcise Grigore, *Dinamica albiei râului Argeș și raportul cu factorul antropic în perimetrul Bolintin*
Gabriel Dragnea, *75 de ani de activitate a bibliotecii publice Bolintin Vale. Diversitate culturală între necesar și obligatoriu*
Luminița Cornea, *Preotul Ioan Graure, o viață sub sabie*
Titus Vîjeu, *Flashback*
Victoria Milescu, *Citind și scriind*
Caietele revistei Sud (nr. 7)
Mănăstirea Strâmbu-Găiseni – studii și cercetări, vol. 2, coord. monahia Benedicta Moldovan

Sud
Director fondator: Constantin Carbarău
Seniori editori: Ion Andreiță, Ioana Ruxandra Fruntelată, Victoria Milescu, Florentin Popescu, Nicolae Scurtu
Redactor șef: Vasile Grigore
Redactor șef adjunct: Gabriel Dragnea
Colectiv de redacție: Alexandru Cazacu, Constanța Crudu, Alexandra Firiță, Marian Grigore, Gianina Mehedințu, Mona Dobrișan
Prelucrare imagini: Mircea Paraschiv

Redacția și administrația:
Str. Partizani, nr. 41A, Bolintin Vale, jud. Giurgiu
tel.: 07266179367
revistasud@yahoo.com

ISSN 1224-7367
PREȚ 15 lei

RAWEXCOMS
Editura RAWEX COMS SRL
ralucatudor2000@yahoo.com; 0720 773209

Tipar: Venus Printing Solutions, Iași

Revista Sud publică opiniile colaboratorilor săi oricât de diverse ar fi acestea. Responsabilitatea pentru conținutul fiecărui text aparține, în exclusivitate, autorului.